

AIV
**Rader in het buitenlands
en veiligheidsbeleid?**

Evaluatie van de tweede
raadsperiode van de
Adviesraad Internationale
Vraagstukken
2002-2005

AIV

Rader in het buitenlands en veiligheidsbeleid?

Evaluatie van de tweede raadsperiode van de
Adviesraad Internationale Vraagstukken

2002-2005

Maart 2006

Woord vooraf

Onder de kaderwet Adviescolleges is de Adviesraad Internationale Vraagstukken als strategische adviesraad verplicht iedere vier jaar een evaluatie uit te brengen over zijn eigen functioneren. Voor u ligt de evaluatie over de periode 2002-2005. Deze evaluatie is te meer van belang in een tijd dat er, in het kader van het project Andere Overheid, aandacht is voor de werking van het adviesstelsel als zodanig.

De eerste evaluatie, over de eerste periode van de raad, van 1997 tot en met 2001, werd uitgevoerd door een externe evaluatiecommissie. Deze keer heeft de AIV besloten de evaluatie voor eigen rekening te nemen. De voornaamste overweging hierbij was dat in de eerste evaluatie reeds is bekeken in hoeverre de in 1997 geïntroduceerde geïntegreerde advisering over het buitenlands beleid aan de verwachtingen voldeed. In de aansluitende periode is de AIV, mede aan de hand van de uitkomsten van de eerste evaluatie, op de ingeslagen weg voortgegaan. Daarnaast speelde de prioriteitstelling bij de besteding van de financiële middelen een rol. Dat geen externe commissie is ingeschakeld betekent niet dat geen externe visies zijn gevraagd. Door middel van vragenlijsten en interviews is zowel aan leden van de AIV-structuur als aan de gebruikers van de adviezen van de AIV om hun inzichten gevraagd over het functioneren van de AIV. Het onderzoek is opgezet, verricht en verwerkt door mr. H.J.W.B. Lathouwers MA, LLM, die door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij de AIV was gedetacheerd. De AIV is verantwoordelijk voor de eindtekst, maar is de heer Lathouwers veel dank verschuldigd voor zijn werk.

In bijlage 1 van deze evaluatie worden elementen aangedragen die licht werpen op de *doorwerking* van de in de onderhavige periode uitgebrachte adviezen.

De evaluatie is door de AIV vastgesteld in zijn vergadering van 10 maart 2006.

Deze evaluatie wordt, zoals de wet voorschrijft, toegezonden aan de bewindslieden die direct bij de AIV betrokken zijn (de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Defensie, de minister voor Ontwikkelingssamenwerking en de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken), alsmede aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties en aan de beide Kamers der Staten-Generaal.

De voorzitter,

F. Korthals Altes

I	Inleiding	8
II	Samenstelling, structuur, werkwijze en beeldvorming	10
II.1	Interne organisatie, samenstelling en werkwijze	10
	<i>Koepel, commissies en deelname aan advisering</i>	10
	<i>Continuïteit en vernieuwing</i>	14
	<i>Evenredige deelneming</i>	15
	<i>Expertise</i>	16
	<i>Secretariaat</i>	17
	<i>Themadagen</i>	18
	<i>Werkwijze bij de voorbereiding van adviezen</i>	19
	<i>Financiën</i>	20
	<i>Huisvesting</i>	21
	<i>Samenwerking met andere adviesraden</i>	22
	<i>Contacten met regering en Staten-Generaal</i>	23
II.2	Beeldvorming over de AIV	26
	<i>Functie</i>	26
	<i>Onafhankelijkheid</i>	27
	<i>Bekendheid</i>	28
	<i>Reputatie</i>	28
	<i>Inbreng van externen</i>	29
	<i>Ambtelijk-contactpersonen</i>	29
III	Agendering, advisering en doorwerking	31
III.1	Productiviteit en kwaliteitsbewaking	31
	<i>Kwantiteit</i>	31
	<i>Kwaliteit</i>	31
	<i>Adviesaanvragen en doorlooptijd</i>	33
	<i>Adviesaanvragen van de Staten-Generaal</i>	35
III.2	Werkprogramma en agendering	36
	<i>Werkprogramma</i>	36
	<i>Advies op eigen initiatief</i>	38
	<i>Vorm</i>	39
	<i>Timing</i>	42

III.3 Gebruik en doorwerking	42
<i>Bruikbaarheid en gebruik</i>	42
<i>Doorwerking en regeringsreacties op adviezen</i>	44
IV Publiciteit en communicatie	47
<i>Publiciteit en contacten met de media</i>	47
<i>Website</i>	47
<i>Jaarverslag</i>	48
<i>Nazorg</i>	48
V Conclusies en aanbevelingen	50
<i>Inleiding</i>	50
<i>Samenstelling, structuur, werkwijze en beeldvorming</i>	50
<i>Agendering, advisering en doorwerking</i>	52
<i>Publiciteit en communicatie</i>	55
<i>Eindconclusie</i>	55
<i>Bijlage I</i>	Doorwerking van adviezen evaluatieperiode 2002-2005
<i>Bijlage II</i>	Interne vragenlijst evaluatie
<i>Bijlage III</i>	Externe vragenlijst evaluatie
<i>Bijlage IV</i>	Lijst met geïnterviewden en geënquêteerden
<i>Bijlage V</i>	Leden van de koepel en commissies
<i>Bijlage VI</i>	Door de AIV uitgebrachte adviezen en briefadviezen in de periode van 1 januari 2002 tot 1 januari 2006

Kader

De Adviesraad internationale vraagstukken (AIV) is per 1 januari 1998 ingesteld, na een jaar als AIV i.o. te hebben gefunctioneerd. Op grond van artikel 28 van de Kaderwet Adviescolleges dient elk adviescollege ten minste elk vierde jaar een evaluatieverslag op te stellen, waarin aandacht wordt geschonken aan zijn taakvervulling. In juni 2002 is de evaluatie van de eerste raadsperiode (1997-2001) afgerond. Deze evaluatie is geschied door een externe evaluatiecommissie samengesteld uit experts op het terrein van de internationale betrekkingen, het Nederlands buitenlands beleid, de rechten van de mens, ontwikkelingssamenwerking, vrede en veiligheid en Europese integratie. De bevindingen van deze commissie zijn vervat in het rapport *'Ontvlechten en profileren'*.¹ Vervolgens heeft in 2004 een interim-evaluatie over de periode 2002-2004 plaatsgevonden. Deze evaluatie vond plaats op verzoek van de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties ten behoeve van de discussie over het op 1 januari 1998 ingevoerde nieuwe adviesstelsel. Deze evaluatie is door de AIV zelf uitgevoerd. Daarvóór had in 2001 reeds een evaluatie plaatsgevonden van het vernieuwde adviesstelsel, uitgevoerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties onder de naam *'De Staat van Advies'*. Het ging in dezen om een evaluatie van het gehele adviesstelsel. Tevens is hierbij ingegaan op de werking en de bedoelingen van de Kaderwet Adviescolleges.²

In de plenaire AIV-vergadering van 8 juli 2005 is het traject voor de vierjaarlijkse evaluatie over de tweede raadsperiode (2002-2005) door de AIV vastgelegd. Besloten is om de evaluatie te baseren op de interim-evaluatie 2002-2004 en om de discussie tijdens de interne themadag 2005 te betrekken bij de evaluatie.

De voorliggende evaluatie omvat de periode van 1 januari 2002 tot en met 31 december 2005. Getracht is om, waar mogelijk, de conclusies en aanbevelingen uit de voorgaande (bovengenoemde) evaluaties mee te nemen.

Doel

Het doel van deze evaluatie is om te komen tot conclusies over de wijze waarop de AIV in zijn tweede raadsperiode zijn adviesrol heeft vervuld. Gekeken wordt naar de samenstelling, structuur en werkwijze van de AIV en de beeldvorming over de AIV. Tevens wordt gekeken naar de agendering en het proces en de inhoud van de advisering. Tot slot wordt aandacht besteed aan de publiciteit rond de AIV en de externe communicatie van het adviescollege.

Begrippen

In de voorliggende evaluatie wordt een aantal begrippen gehanteerd die een korte toelichting behoeven. Het gaat om de volgende begrippen.

Koepel: Met koepel wordt in deze evaluatie de AIV zonder de permanente commissies bedoeld.

- 1 De evaluatie van de eerste raadsperiode van de Adviesraad Internationale Vraagstukken, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002.
- 2 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Staat van advies: eerste verslag over de doeltreffendheid en de effecten van de Kaderwet adviescolleges in de praktijk (1997-2000)*, Den Haag, 2001, p. 13.

AIV: Waar van AIV wordt gesproken betreft het de koepel en de vier permanente commissies tezamen.

Doorwerking: Onder het begrip doorwerking wordt verstaan de mate waarin adviezen aantoonbaar invloed hebben gehad op het beleid, de regelgeving en/of de maatschappelijke discussie.³

Nazorg: Met nazorg wordt geduid op het door de AIV volgen en stimuleren van de doorwerking van adviezen op het beleid, de regelgeving en/of het maatschappelijk debat.

Timing: Onder timing wordt begrepen het moment waarop een advies wordt uitgebracht in relatie tot de actualiteit en de ontvangtbereidheid van de geadresseerden.

Ontvangtbereidheid: Hieronder wordt begrepen de mate waarin een persoon of organisatie ontvankelijk is voor een advies.

Opbouw

Dit evaluatierapport bestaat uit drie delen. In het eerste deel komen de interne organisatie, de samenstelling en de werkwijze van de AIV aan de orde, alsmede de beeldvorming over de AIV. Het tweede deel behandelt de productiviteit en kwaliteit van de adviezen, het werkprogramma, de agendering van de adviezen en adviesonderwerpen, alsmede het gebruik en de doorwerking van de adviezen. Het derde deel gaat over de wijze waarop de AIV omgaat met publiciteit en communicatie. In de eindconclusie worden de belangrijkste conclusies uit de afzonderlijke delen nogmaals uiteengezet en volgt een algemene conclusie.

Methodiek

Elk afzonderlijk onderwerp zal eerst worden beschreven aan de hand van de bestaande documentatie en de uitkomsten van de afgenomen interviews en verstuurd vragenlijsten. Naar de (uitkomsten van de) interviews en de vragenlijsten wordt verwezen als de enquêtes. Er is gewerkt met een interne en een externe vragenlijst (zie bijlagen II en III). Deze lijsten bevatten zowel open als gesloten vragen. Derhalve is niet per vraag aan te geven hoeveel mensen een bepaald antwoord hebben gegeven. Met een groot aantal personen is een persoonlijk gesprek gevoerd (zie bijlage IV). Daarnaast zijn vragenlijsten verstuurd, die schriftelijk zijn beantwoord (zie bijlage IV). Op basis van de uit de documentatie, interviews en vragenlijsten gekomen informatie geeft de AIV (koepel) per onderwerp zijn conclusies weer.

3 Het gaat hier om een combinatie van een smalle en een brede definitie van doorwerking. Breed doordat het niet alleen gaat om het effect in de relatie tussen opdrachtgever en adviseur. Smal omdat het moet gaan om aantoonbare vormen van gebruik. Zie onder meer het rapport *Spelen met doorwerking: Over de werking en doorwerking van de adviezen van adviescolleges in het Nederlandse openbaar bestuur*, Universiteit van Tilburg/Berenschot, Tilburg/Utrecht, 4 november 2004, p. 19.

Op de achtergrond van de totstandkoming van de AIV is in de evaluatie van de eerste raadsperiode reeds uitvoerig ingegaan.⁴ Hier wordt volstaan met de vermelding dat de AIV drie van de toen bestaande raden op het gebied van het buitenlands en veiligheidsbeleid, te weten de Adviescommissie Mensenrechten Buitenlands Beleid (ACM), de Adviesraad Vrede en Veiligheid (AVV) en de Nationale Adviesraad voor Ontwikkelingssamenwerking (NAR), heeft opgevolgd. Daarnaast is vanwege de grote betekenis van de Europese samenwerking voor het Nederlandse buitenlands beleid de Commissie Europese Integratie (CEI) aan de AIV-structuur toegevoegd.⁵

II.1 Interne organisatie, samenstelling en werkwijze

De AIV brengt adviezen uit op verzoek van de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Defensie, de minister voor Ontwikkelingssamenwerking en de staatssecretaris voor Europese Zaken, dan wel op verzoek van (één van) de Kamers der Staten-Generaal. Daarnaast kan de AIV uit eigen beweging adviezen uitbrengen.

Koepel, commissies en deelname aan advisering

De AIV is samengesteld uit één raad – de koepel – en vier permanente commissies⁶, te weten de Commissie Europese Integratie (CEI), de Commissie Mensenrechten (CMR), de Commissie Ontwikkelingssamenwerking (COS) en de Commissie Vrede en Veiligheid (CVV). Voor vraagstukken op de raakvlakken van voornoemde gebieden brengt de AIV de deskundigheid van leden van de verschillende permanente commissies bij elkaar. Zo kunnen dwarsverbanden worden gelegd tussen de gebieden van mensenrechten, vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking en Europese integratie en kan worden ingespeeld op voor Nederland belangrijke internationale ontwikkelingen. De meerwaarde van de AIV en de commissies ligt, naast de kennis en deskundigheid per beleidsterrein, dan ook in de samenhang die wordt gebracht tussen de onderscheiden invalshoeken.⁷

Indien er een vacature is voor lidmaatschap van de AIV, vindt publicatie van de vacature plaats in de Staatscourant.⁸

Koepel

In de koepel hebben in elk geval de voorzitters en vice-voorzitters van de permanente commissies zitting.⁹ Daarnaast zijn er momenteel drie leden, onder wie de voorzitter van de AIV, die niet aan een permanente commissie verbonden zijn. In totaal heeft de

4 De evaluatie van de eerste raadsperiode van de Adviesraad Internationale Vraagstukken, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, pp. 14-17. Zie ook *Kamerstukken II 1996/97*, 25465, nr. 3 (Memorie van Toelichting op de Wet op de Adviesraad internationale vraagstukken).

5 *Ibid.*, p. 14.

6 De term permanente commissie is ontleend aan artikel 7 van het Reglement van Orde van de AIV (18 december 2002). In de praktijk wordt ook wel gesproken van vaste commissies.

7 Interim-evaluatie 2002-2004, p. 2.

8 Op grond van artikel 11 derde lid van de Kaderwet adviescolleges draagt de minister zorg voor openbaarmaking van een vacature in een adviescollege.

9 Artikel 2 van het Reglement van Orde van de AIV.

koepel elf leden.¹⁰ De koepel vergadert zo dikwijls als de voorzitter dit nodig acht,¹¹ hetgeen in de praktijk ertoe heeft geleid dat de koepel gemiddeld acht keer per jaar bijeenkomt.

Rol koepel

Belangrijkste taak van de koepel is om in vergadering te beraadslagen en te besluiten over de uit te brengen adviezen.¹² De geënquêteerden zien dit ook als voornaamste taak. Daarnaast stelt de koepel het jaarlijkse ontwerpwerkprogramma, het jaarverslag en ééns in de vier jaar een evaluatie vast.¹³ De koepel besluit voorts over het entameren van adviezen op eigen initiatief. Tevens kan hij sturen op de aanvragen. Dit gebeurt niet alleen via de beraadslagingen over het werkprogramma, maar ook door de ministeries te bewegen met bepaalde aanvragen te komen. Daarnaast bepaalt de koepel welke permanente commissie een aanvraag in behandeling gaat nemen of verwijst hij de aanvraag door naar een (te vormen) gecombineerde commissie. In dit laatste geval wijst de koepel een voorzitter aan. Ook is er een taak weggelegd in het zorgen voor continuïteit in de lijn van en de samenhang tussen adviezen. De koepel wordt iedere vergadering door de voorzitter(s) en/of vice-voorzitter(s) van de betrokken permanente commissies geïnformeerd over de voortgang en stand van zaken ten aanzien van de lopende adviezen. Hij heeft hier een taak om toe te zien op de voortgang van een advies(traject) en in te grijpen bij problemen. Indien noodzakelijk, geeft de koepel gevraagd of ongevraagd richting aan een advies. Tot slot bepaalt de koepel het moment waarop een advies wordt uitgebracht.

	AIV	CEI	CMR	COS	CVV
Aantal leden	9	15	14	13	14
Voorzitter en vice-voorzitter	2	2	2	2	2
Totaal	11	17	16	15	16

Tabel 1 geeft het aantal leden van de koepel (onder kolom AIV) en de permanente commissies weer per 31 december 2005. De voorzitter en vice-voorzitter van een permanente commissie zijn lid van de AIV. Zij zijn apart vermeld om dubbeltelling te voorkomen. Hierbij wordt aangetekend dat de voorzitter en vice-voorzitter van de AIV wel moeten worden meegeteld als lid van de koepel.

Commissies

De permanente commissies zijn samengesteld uit deskundigen op de onderscheiden beleidsterreinen. De commissies hebben een voorzitter en een vice-voorzitter. Laatstgenoemden zijn afkomstig uit de koepel. De commissies zijn geen zelfstandige adviescolleges.

10 Dit is ruim binnen het in artikel 10 van de Kaderwet adviescolleges genoemde maximum van 14 leden en een voorzitter.

11 Artikel 4 van het Reglement van Orde van de AIV.

12 Artikel 20 eerste lid van de Kaderwet adviescolleges.

13 Artikel 4 van het Reglement van Orde van de AIV.

Rol commissies

De commissies bereiden de adviezen voor, waarna de koepel wijzigingen kan aanbrengen en eigenstandig bepaalt of het advies wordt uitgebracht.

Permanente commissies

De permanente commissies behandelen de adviezen die op hun terrein liggen.¹⁴ De commissies kunnen uit maximaal vijftien andere personen dan leden van de koepel bestaan.¹⁵ De samenstelling varieert wat betreft ledental per commissie, waarbij (per 31 december 2005) de COS dertien leden heeft, de CMR en de CVV veertien leden en de CEI vijftien leden. Deze ledentallen vallen binnen het daartoe gestelde maximum van vijftien. Zoals hierboven vermeld, worden de voorzitter en vice-voorzitter (die onderdeel uitmaken van de koepel) niet meegerekend.¹⁶

In veel gevallen worden de lopende adviestrajecten door de daarbij betrokken permanente commissies in de vergaderingen besproken. Zij kunnen dan bepalen of er behoefte bestaat aan ruggespraak met de koepel.

Toevoeging en buitenleden

In voorkomende gevallen kunnen aan een (uit een) permanente commissie (samengestelde werkgroep of subcommissie) leden van andere permanente commissies tijdelijk – voor de duur van een specifiek adviestraject – worden toegevoegd. Ook kunnen er buitenleden – dat wil zeggen personen die geen lid van de AIV (koepel of permanente commissies) zijn, maar voor de adviesaanvraag gewenste expertise of ervaring hebben – aan een commissie worden toegevoegd. Deze vorm van buitenlidmaatschap is niet expliciet geregeld in het Reglement van Orde van de AIV.

Gecombineerde commissies

Indien er sprake is van overlap tussen de verschillende terreinen of geoordeeld wordt dat een bredere behandeling gewenst is, wordt door de koepel een gecombineerde commissie¹⁷ ingesteld. Een gecombineerde commissie wordt samengesteld uit de permanente commissies. Ook AIV-leden die niet aan een permanente commissie verbonden zijn kunnen in een dergelijke commissie zitting hebben. Aan een gecombineerde commissie nemen leden deel van twee of meer permanente commissies en/of de koepel. Het realiseren van een goede balans in vertegenwoordiging van de permanente commissies en de benodigde expertises is van belang. Dit zijn ook elementen die door de AIV worden meegewogen bij het samenstellen van een dergelijke commissie.

De voorzitters van de betrokken permanente commissies hebben tot taak zorg te dragen voor samenhang tussen de werkzaamheden van de permanente en gecombi-

14 Artikel 7 van het Reglement van Orde van de AIV zegt hierover: “Over een onderwerp betreffende de rechten van de mens, vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking of Europese integratie maakt de raad gebruik van de door hem ingestelde permanente commissies, overeenkomstig de Wet op de AIV.”

15 Artikel 7 van het Reglement van Orde van de AIV.

16 Conform artikel 3 tweede lid Wet op de AIV.

17 De term gecombineerde commissie is ontleend aan artikel 8 van het Reglement van Orde van de AIV. Ook wordt wel gesproken van gemengde commissie.

neerde commissies.¹⁸ Ook aan de gecombineerde commissies kunnen buitenleden worden toegevoegd. Voor de duur van het adviestraject wijst de koepel een voorzitter aan uit de leden van de betrokken permanente commissies¹⁹ of de koepel. De voorzitter heeft tot taak het coördineren en leiden van de werkzaamheden van de commissie en het aansturen van de aan de commissie toegevoegde secretaris. Hiervoor krijgt de voorzitter vacatiegeld. Dit vacatiegeld bedraagt een derde meer dan het vacatiegeld van een commissielid, niet zijnde lid van de koepel.²⁰

Het functioneren van de permanente en gecombineerde commissies wordt door het merendeel van de geënquêteerden als voldoende tot goed beoordeeld. De voorzitter heeft een belangrijke rol in het functioneren van een commissie.

Deelname aan advisering

In totaal heeft de AIV in zijn tweede raadsperiode 22 adviezen en 7 briefadviezen uitgebracht. Van de adviezen zijn 16 door een gecombineerde commissie opgesteld en 6 door een permanente commissie. In tabel 2 is te zien hoeveel adviezen door de verschillende permanente commissies eigenstandig zijn voorbereid (kolom A). In kolom B wordt aangegeven hoe vaak leden uit de onderscheiden permanente commissies hebben deelgenomen aan gecombineerde commissies. Tot slot is te zien hoe vaak leden uit permanente commissies zijn toegevoegd aan een andere permanente commissie voor de duur van een adviestraject (kolom C). Bij een toevoeging aan een andere commissie (kolom C) bereidt een permanente commissie een advies voor en wordt geen gecombineerde commissie ingesteld. Er wordt ‘slechts’ voor de duur van het advies maximaal één lid uit maximaal één andere permanente commissie of de koepel toegevoegd.

Tabel 2 Deelname aan adviestrajecten

	A: Permanente commissie	B: Deelname aan gecombineerde commissie	C: Toevoeging aan andere commissie	Totaal
AIV	-	4	-	4
CEI	2	10	-	12
CMR	-	14	1	15
COS	1	14	1	16
CVV	3	12	2	17

18 Artikel 7 derde lid van het Reglement van Orde van de AIV.

19 Artikel 8 derde lid van het Reglement van Orde van de AIV.

20 Vergoeding van de voorzitter van een gecombineerde commissie, niet zijnde lid van de koepel, is € 235,- per vergadering. Voor leden van de permanente commissies is deze vergoeding € 165,- per vergadering. De vergoeding van € 165,- per vergadering geldt ook, indien wordt deelgenomen aan een gecombineerde commissie door leden van een permanente commissie. Voornoemde bedragen liggen ruim binnen het in het Vergoedingsbesluit Adviescolleges aangegeven maximum.

In tabel 3 is weergegeven hoe vaak de permanente commissies eigenstandig een briefadvies hebben opgesteld (rij I) en hoeveel maal (leden uit de) permanente commissies en de koepel hebben deelgenomen aan een gecombineerde commissie bij het opstellen van een briefadvies (rij II). Van de 7 briefadviezen zijn er 4 door permanente commissies opgesteld (tabel 3; rij I) en 3 door een gecombineerde werkgroep. Aan de briefadviezen hebben leden uit drie (briefadvies 5) respectievelijk vier (briefadviezen 10 en 11) permanente commissies en/of de koepel meegewerkt (tabel 3; rij II).

Tabel 3 Deelname aan briefadviestrajecten

Deelname briefadviezen	AIV	CEI	CMR	COS	CVV
I: Enkel	-	2	1	1	-
II: Gecombineerd	1	3	3	2	2
<i>Totaal</i>	1	5	4	3	2

In totaal hebben de drie leden van de koepel die niet zijn verbonden aan een permanente commissie in de periode 2002-2005 aan vier adviezen en één briefadvies meegewerkt. Voor de permanente commissies is het opgetelde totaal van deelname aan de voorbereiding van adviezen en briefadviezen zeventien voor de CEI en negentien voor de overige drie commissies.

Conclusie

De AIV concludeert dat het wenselijk is om bij het samenstellen van een gecombineerde commissie te blijven letten op een afgewogen vertegenwoordiging van de permanente commissies en de benodigde expertises. Het is daarnaast raadzaam om de mogelijkheid tot het (tijdelijk) aantrekken van buitenleden neer te leggen in het Reglement van Orde van de AIV.

Voor het verstevigen van de band en de contacten tussen de koepel en de commissies en voor het houden van voeling met het adviesproces is de conclusie van de AIV dat de AIV-leden die niet aan een permanente commissie zijn verbonden nog regelmatig zouden kunnen deelnemen aan commissies die adviezen voorbereiden. Gedacht kan worden aan deelname aan jaarlijks minimaal één adviestraject per AIV-lid, waarbij de expertise van het desbetreffende lid leidend is voor de keuze van het adviestraject.

Continuïteit en vernieuwing

Uit de enquêtes volgt dat de AIV voldoende inspanningen levert om te zorgen voor continuïteit bij het (her)benoemen van leden. Wel wordt opgemerkt dat er te weinig aandacht wordt besteed aan vernieuwing. De mogelijkheid om twaalf jaar lid te zijn van de AIV – bij twee keer een herbenoeming voor vier jaar²¹ – geeft te weinig ruimte voor vernieuwing. Vernieuwing is noodzakelijk om mensen met een andere visie, expertise of andere ideeën de ruimte te geven. Dit komt aan de scherpte en originaliteit van de adviezen ten goede. De minister zou acht jaar als maximum kunnen aanhouden, maar met de mogelijkheid om uitzonderingen te maken.

Conclusie

De AIV acht het raadzaam dat de ministers als uitgangspunt nemen dat leden twee keer vier jaar benoemd worden, met de mogelijkheid om, indien dat voor het behoud van expertise gewenst is, te besluiten tot een derde termijn van twee of vier jaren.

²¹ Artikel 11 tweede lid van de Kaderwet adviescolleges.

Evenredige deelneming

In artikel 12 van de Kaderwet Adviescolleges staat dat bij de benoeming van de voorzitter en leden van adviescolleges gestreefd moet worden naar evenredige deelneming van vrouwen en personen behorende tot etnische of culturele minderheden.

Vrouwen

Aan het eind van de tweede raadsperiode hadden drie vrouwen zitting in de koepel naast acht mannen. In de CEI hadden vier vrouwen en elf mannen zitting. Voorzitter en vice-voorzitter waren mannen. In de CMR was de verdeling acht mannen naast zes vrouwen. De voorzitter was een man en de vice-voorzitter een vrouw. De COS had vier vrouwelijke leden en negen mannelijke leden. Hier waren voorzitter en vice-voorzitter mannen. Van de veertien leden van de CVV waren er twee vrouwen. De voorzitter en vice-voorzitter waren mannen.

In totaal betekent dit dat van de 67 leden, voorzitters en vice-voorzitters (de voorzitters en vice-voorzitters van de commissies hebben zitting in de koepel en moeten van het aantal koepelleden van elf worden afgetrokken om dubbeltelling te voorkomen) 47 mannen waren en 20 vrouwen. Dit komt neer op bijna dertig procent vrouwelijke leden.

Tabel 4 Deelneming vrouwen per 31 december 2005

	Aantal leden	Aantal mannen	Aantal vrouwen
AIV	9	6	3
CEI	15	11	4
CMR	14	8	6
COS	13	9	4
CVV	14	12	2
<i>Totaal</i>	65	46	19

Tabel 4a Deelneming vrouwen per 31 december 2005

	Voorzitter en vice-voorzitter	Aantal mannen	Aantal vrouwen
AIV	2	2	0
CEI	2	2	0
CMR	2	1	1
COS	2	2	0
CVV	2	2	0
<i>Totaal</i>	10	9	1

Door veel geënquêteerden wordt aangegeven dat het op de verschillende beleidsterreinen – en met name op het gebied van vrede en veiligheid – moeilijk is om vrouwen aan te trekken die de vereiste ervaring en kennis hebben én de tijd hebben om in de AIV plaats te nemen.

Dit laat onverlet dat de AIV bij elke (her)benoemingsronde specifiek aandacht schenkt aan het aantrekken van vrouwen. Getracht wordt om in alle commissies en de koepel evenredige deelneming van vrouwen te realiseren, waarbij te allen tijde de

kwaliteit van de leden voorop staat. Er is op dit vlak ook de nodige progressie geboekt door de AIV.²² Het blijft echter – gezien de onevenredigheid die nog immer bestaat – een aandachtspunt bij het (her)benoemen van leden.

Minderheden

Onder minderheden wordt verstaan personen die behoren tot een culturele of etnische minderheidsgroep.²³ Probleem blijft dat de door de wet aangegeven scheiding niet altijd goed te maken is. Het vinden van personen behorende tot een etnische of culturele minderheid, die tevens beschikken over de vereiste kennis, ervaring en voldoende tijd is nog vele malen problematischer dan het vinden van vrouwelijke leden. De oorzaak is gelegen in het feit dat de groep waaruit kan worden gekozen betrekkelijk klein is en dat er op personen uit deze groep al zoveel beslag wordt gelegd, dat een functie in de AIV in veel gevallen geen optie is. Momenteel hebben er geen personen behorende tot een culturele of etnische minderheid zitting in de AIV. Uit de enquêtes volgt dat aan het realiseren van evenredige deelneming door minderheden aan de AIV (in veel gevallen) geen prioriteit wordt gegeven.

Leeftijd

Door een deel van de geënquêteerden wordt aangegeven dat de AIV moet streven naar een evenwichtige verdeling qua leeftijd van de leden. Momenteel is met name de leeftijdscategorie onder de vijftig jaar ondervertegenwoordigd. Aangetekend wordt dat de ondervertegenwoordiging van deze groep voor een groot deel voortvloeit uit het feit dat geschikte potentiële leden in veel gevallen de tijd en ruimte ontberen om in de AIV zitting te nemen. Uitgangspunt voor het lidmaatschap van de AIV blijft de kennis en ervaring die een lid meebrengt.

Conclusie

De AIV concludeert dat aandacht besteed moet blijven worden aan evenredige deelneming van vrouwen en personen behorende tot een culturele of etnische minderheid in de AIV. Met name de ondervertegenwoordiging van minderheden valt op. Het is in dit licht van belang tijdig aandacht te besteden aan de vervulling van vacatures in de permanente commissies en de koepel bij (her)benoemingen. Dit is overigens een doorlopend proces. Daarnaast is het raadzaam om bij het (her)benoemen van leden van de AIV aandacht te besteden aan een evenwichtige verdeling wat betreft leeftijd. Kwaliteit blijft bij het selecteren van leden te allen tijde het belangrijkste criterium.

Expertise

De geënquêteerden geven aan dat de wetenschappelijke wereld voldoende vertegenwoordigd is in de AIV. Er hebben ook genoeg personen met een politieke of ambtelijke achtergrond (beleidsmensen) en personen uit de journalistieke hoek zitting in de AIV. Wel moet erop gelet worden dat de balans niet doorslaat naar één van de genoemde groepen. Momenteel heeft een aantal personen zitting in de AIV die gelieerd zijn aan maatschappelijke organisaties. Echter, volgens de geënquêteerden is er behoefte aan mensen met ervaring in maatschappelijke organisaties, die niet (ook)

22 Evenals de andere strategische adviesraden. Zie onder meer Ambassadeursnetwerk Besturen, *Ambassadeurs + besturen = Vanzelfsprekend met vrouwen*, Den Haag, oktober 2005, pp. 33-34.

23 Artikel 12 derde lid van de Kaderwet adviescolleges.

vanuit een andere hoedanigheid (wetenschap, politiek) in de AIV zitten. Deze personen nemen dan wel op persoonlijke titel zitting in de AIV en zijn als zodanig geen vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisatie waaraan zij verbonden zijn.²⁴ Voorts wordt de behoefte geuit aan meer leden uit het bedrijfsleven.

Conclusie

De AIV concludeert dat het zorgen voor evenwichtige vertegenwoordiging van alle groepen uit de samenleving die bij het buitenlands beleid betrokken zijn onderdeel van het (her)benoemingsbeleid moet zijn. Om dit te bereiken kunnen (meer) mensen met ervaring in maatschappelijke organisaties en mensen uit het bedrijfsleven benoemd worden.

Secretariaat

Het secretariaat wordt gevoerd door vijf inhoudelijke secretarissen: één secretaris voor de koepel en één per permanente commissie. De secretarissen worden bijgestaan door één voltijd en twee deeltijd administratief medewerkers. Daarnaast worden de secretarissen ondersteund door in totaal twee stagiair(e)s, die telkens voor een periode van vier maanden worden aangetrokken.

Het secretariaat is een onafhankelijke eenheid, die formatief is ondergebracht bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Vier van de vijf secretarissen zijn medewerkers van het ministerie van Buitenlandse Zaken, die 'uitgeleend' zijn aan de AIV.²⁵ Van deze vier secretarissen is één extern aangetrokken, dat wil zeggen niet afkomstig van het ministerie van Buitenlandse Zaken of Defensie. De secretaris van de CVV is (momenteel) een medewerker van het ministerie van Defensie, die bij de AIV 'gedetacheerd' is. Voor de medewerkers van het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie is de plaatsing als secretaris bij de AIV onderdeel van hun loopbaan binnen de desbetreffende ministeries. Uit de interviews volgt dat de secretarissen voldoende professioneel zijn om hun onafhankelijke rol te vervullen. Er wordt vanuit de ministeries ook geen oneigenlijke druk uitgeoefend om de departementale belangen te bevorderen. De administratieve medewerkers ondersteunen de secretarissen onder meer bij het voeren van de administratie, het bijhouden van het archief, het verzenden van stukken aan de leden, het verzenden van adviezen en het verzorgen van de website.

De secretarissen zijn voor hun werkzaamheden uitsluitend verantwoording verschuldigd aan de AIV. Tussen de AIV en het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn afspraken gemaakt over de positie van de staf en de procedures op personeelsgebied, waaronder de werving van secretarissen. De verantwoordelijkheid voor de selectie van een kandidaat voor de functie van secretaris ligt bij de AIV. Een vacature wordt binnen de organisatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken uitgezet en, indien dit aan de orde is, bij het ministerie van Defensie. Indien er geen geschikte interne kandidaten kunnen worden gevonden start de AIV een externe wervingsprocedure.

De taak van het secretariaat is het ondersteunen van de werkzaamheden van de AIV. Meer in het bijzonder omvat dit de volgende taken: voorbereiding, verslaglegging

24 *Kamerstukken II* 1995/96, 24503, nr. 3, p. 13 (Memorie van Toelichting op de Kaderwet adviescolleges).

25 Zie ook het rapport van de evaluatiecommissie van de eerste raadsperiode van de AIV, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, p. 32.

en afwikkeling van vergaderingen; voorbereiding van het werkprogramma, de begroting, het jaarverslag, alsmede eens in de vier jaar het evaluatieverslag; volgen van het buitenlands beleid in brede zin; verrichten van onderzoek en documentatie met het oog op de werkzaamheden van de koepel en de commissies; schrijven en redigeren van ontwerpadviezen (op verzoek van de koepel of een commissie); voorlichting over en verspreiding van uitgebrachte adviezen; beheer van de financiën en onderhouden van externe contacten.²⁶

Door de geënquêteerden wordt het functioneren van het secretariaat als goed beschouwd. Tevens wordt geconcludeerd dat de secretarissen geen hinder ondervinden van het feit dat zij afkomstig zijn van de betrokken ministeries. Zij hebben daarentegen baat bij hun ervaring met het (maken van) buitenlands en veiligheidsbeleid en bij de contacten die zij op de ministeries hebben. Wel wordt aangegeven dat er in de sollicitatieprocedures op moet worden toegezien dat de (beoogde) secretarissen ook bepaalde tijd buiten de ministeries werkzaam zijn geweest, bijvoorbeeld bij een maatschappelijke organisatie, een universiteit of Instituut Clingendael. Daarnaast biedt het voorzien in (inhoudelijke) ondersteuning voor secretarissen mogelijkheden om tot kwalitatief (nog) betere adviezen te komen. Dit zou ook een positief effect kunnen hebben op de productie.

Conclusie

De AIV concludeert dat het wenselijk is om bij de selectie van secretarissen als wens op te nemen dat zij ook werkervaring buiten het ministerie hebben. Ook acht de AIV het raadzaam te bezien wat de mogelijkheden zijn om inhoudelijke ondersteuning te bewerkstelligen. Er kan hierbij bijvoorbeeld gedacht worden aan het aantrekken van (rijks)trainees voor een detachering ter inhoudelijke ondersteuning van de secretarissen.

Themadagen

Naar aanleiding van de evaluatie van de eerste raadsperiode (en conform de daarin vervatte aanbevelingen) houdt de AIV jaarlijks een themadag. Voor de themadag worden alle leden van de koepel en de vaste commissies uitgenodigd, alsmede de ambtelijk-contactpersonen en een aantal externe sprekers.

De themadagen worden voorbereid door een daarvoor door de AIV ingestelde werkgroep, waarin de verschillende permanente commissies en de koepel (zo mogelijk) vertegenwoordigd zijn.

Het overgrote deel van de geënquêteerden vindt de themadagen inhoudelijk nuttig. Wel wordt aangegeven dat het onderwerp van een themadag zorgvuldig moet worden vastgesteld om het bereik en de kennisoverdracht te optimaliseren. Allen geven aan dat de themadag de band en onderlinge samenhang tussen (de leden van) de permanente commissies en de koepel versterkt. Één keer per jaar wordt voldoende geacht, mede gezien de tijd en de voorbereiding die een dergelijke dag kost.

Conclusie

De conclusie van de AIV is dat het wenselijk is om één keer per jaar een themadag te blijven houden. Het onderwerp voor deze dag moet zorgvuldig worden gekozen. Het is raadzaam het thema, voordat hierover definitief wordt besloten door de AIV, tijdens

²⁶ Artikel 16 van het Reglement van Orde van de AIV. Zie ook de Interim-evaluatie 2002-2004, p. 3.

de commissie- en koepelvergaderingen te bespreken en de gevoelens aan de voorbereidende commissie kenbaar te maken.

Werkwijze bij de voorbereiding van adviezen

Aan het begin van een adviestraject wordt de adviesaanvraag besproken door de koepel. De koepel kan besluiten een advies voor bepaalde tijd uit te stellen, of een aanvraag (gedeeltelijk) onuitvoerbaar te achten.²⁷ Wordt de behandeling niet uitgesteld en de aanvraag uitvoerbaar geacht, dan bepaalt de koepel door welke permanente commissie het advies zal worden voorbereid (eventueel met toevoeging van leden van een andere permanente commissie en/of buitenleden). Ook kan de koepel besluiten een gecombineerde commissie in te stellen voor het behandelen van de adviesaanvraag. De aangewezen commissie komt meerdere malen bijeen ter voorbereiding van het advies en in ieder geval zo vaak als nodig is voor een goed verloop van de werkzaamheden.²⁸ Daarenboven worden vaak sprekers uitgenodigd en hoorzittingen gehouden over het adviesonderwerp. De sprekers en hoorzittingdeelnemers zijn veelal wetenschappers, medewerkers van maatschappelijke organisaties of betrokken (beleids)ambtenaren. Ook laat de AIV in sommige gevallen achtergrondstudies opstellen door deskundigen.²⁹ Tevens worden regelmatig werkbezoeken afgelegd. Dit houdt ook in dat er over de grens kan worden gekeken bij internationale instellingen, ambassades en buitenlandse ministeries en experts.

In het merendeel van de gevallen schrijft de secretaris tekstvoorstellen, die vervolgens in de vergadering worden besproken. Veelal worden deze tekstvoorstellen geschreven in overleg met de voorzitter van de betrokken commissie. Leden kunnen zelf wijzigingen en tekstvoorstellen indienen. Van deze mogelijkheid wordt soms gebruik gemaakt. Er is bewust voor gekozen om de secretaris conceptteksten te laten opstellen. Op verzoek van de voorzitter worden commissieleden sporadisch verzocht om een tekstuele bijdrage te leveren, vanwege de specifieke expertise van dat lid of vanwege zijn of haar opmerkingen ten aanzien van een voorliggende tekst.

Er wordt gestreefd naar consensus over de adviestekst. In uitzonderingsgevallen worden *dissenting opinions* opgenomen, omdat de beoogde consensus niet haalbaar blijkt.³⁰ Het 'definitieve concept' wordt vervolgens aan de koepel gezonden. De koepel kan het advies ongewijzigd vaststellen, wijzigingen aanbrengen en het advies vaststellen, of het advies voor nadere behandeling terugsturen naar de commissie.³¹ Bij de behandeling door de koepel is altijd de voorzitter van de betrokken voorbereidende commissie aanwezig. Deze heeft in de koepel geen stemrecht, tenzij het een lid van de koepel betreft.³² Tevens zijn de voorzitter en vice-voorzitter van de betrokken permanente commissie(s) aanwezig in hun hoedanigheid van koepellid. De relatie tussen de koepel en de commissies lijkt niet onder deze constructie. Beide lijken – nadat deze

27 Artikel 5 tweede lid van het Reglement van Orde van de AIV.

28 Artikel 10 van het Reglement van Orde van de AIV.

29 Zie bijvoorbeeld AIV-advies nr. 30, *Een mensenrechtenbenadering van ontwikkelingssamenwerking*, april 2003.

30 Dit doet zich met name voor in geval van samenwerking met andere adviesraden. Zie bijvoorbeeld uit de eerste raadsperiode AIV-advies nr. 13, *Humanitaire interventie*, april 2000 met de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV).

31 Zie ook *Draaiboek procedures AIV: in zestien stappen naar een advies* (versie 7 februari 2002).

32 Artikel 8 vierde lid van het Reglement van Orde van de AIV.

werkwijze in het verleden wel tot spanningen heeft geleid³³ – gewend te zijn (geraakt) aan de gevolgde werkwijze.

Er is een *Draaiboek procedures AIV*, waarin de procedures ten aanzien van adviezen, het werkprogramma, de begroting en het jaarverslag worden behandeld. Dit draaiboek is al geruime tijd niet meer herzien. In de praktijk wordt het draaiboek niet gebruikt.

De geënquêteerden beoordelen de werkwijze over het algemeen als effectief en efficiënt. Wellicht kan het gebruik van de mogelijkheden die internet biedt (zoals *web-based applications*) de efficiëntie doen toenemen.

Conclusie

De AIV is van mening dat de voorzitter van een voorbereidende commissie een actieve rol speelt bij het bewegen van leden, als de situatie erom vraagt, om teksten aan te leveren.

Het is gewenst om het *Draaiboek procedures AIV* nieuw leven in te blazen door het aan een kritische blik te onderwerpen en waar nodig aan te passen of uit te breiden. Dit vooral om de procedures inzichtelijker te maken en meer te standaardiseren en te stroomlijnen.

De AIV gaat bekijken welke mogelijkheden internet biedt (*web-based applications*) om de efficiëntie verder te verbeteren.

Financiën

Het ministerie van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de personeelsadministratie en de salarissen van de administratief medewerkers en van de vijf secretarissen. Het ministerie stelt tevens de werkruimten en daarbij behorende faciliteiten ter beschikking (computerapparatuur e.d.). De begroting wordt door de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie bekostigd. Defensie draagt hiertoe ieder jaar € 74.000,- bij.

Ieder jaar dient de AIV een ontwerpbegroting aan de betrokken bewindspersonen te zenden van de aan de taakvervulling verbonden begrote uitgaven voor het daaropvolgende kalenderjaar.³⁴ De ontwerpbegroting wordt opgesteld door een secretaris.³⁵ De begroting van de AIV is opgenomen in de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Aan de uitgaven van de AIV wordt via deze begroting bijgedragen door het ministerie van Defensie. De begroting bestaat globaal uit de posten: 1) vergoeding/representatiekosten/reiskosten voorzitters/vice-voorzitters; 2) vacatiegelden/reiskosten leden; 3) drukkosten adviezen/papier; 4) studiereizen/boeken; 5) onderzoek/externe activiteiten/deskundigheid/vertalingen en 6) onvoorziene uitgaven. In tabel 5 zijn de totaalbedragen van de begrotingen, de werkelijke uitgaven per jaar en de saldi weergegeven. Hierbij wordt aangetekend dat het saldo voor 2002 een vertekend beeld oplevert door de eenmalige uitgave van € 60.000,- ten behoeve van de vierjaarlijkse evaluatie. Deze evaluatie is uitgevoerd door een externe commissie. In tabel 5 is de jaarlijkse bijdrage van het ministerie van Defensie opgenomen.

33 Zie het rapport van de evaluatiecommissie van de eerste raadsperiode van de AIV, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, pp. 18-19.

34 Artikel 25 van de Kaderwet adviescolleges.

35 Artikel 14 en 16 van het Reglement van Orde van de AIV.

Tabel 5 Financiën

Jaar	Begroting	Uitgaven (excl. salarissen etc.)	Saldo	Bijdrage Defensie
2002	€ 556.000	€ 558.000	-/- € 2.000	€ 74.000
2003	€ 525.000	€ 468.000	€ 57.000	€ 74.000
2004	€ 545.000	€ 510.000	€ 35.000	€ 74.000
2005	€ 550.000	€ 535.000	€ 15.000	€ 74.000

De leden van de koepel krijgen een vaste vergoeding per jaar. De leden van de permanente commissies krijgen een vergoeding per bijgewoonde vergadering. Indien dit voor advisering noodzakelijk is, worden reizen naar het buitenland ondernomen. Er wordt ten aanzien van het besluit om een dergelijk reis te maken de nodige terughoudendheid in acht genomen. Ieder jaar legt de AIV financiële verantwoording af over het voorgaande kalenderjaar aan de ministeries en ook beknopt in het jaarverslag.

Over het algemeen worden de fondsen die de AIV ter beschikking heeft voldoende geacht. Wel wordt door de geënquêteerden opgemerkt dat met meer middelen en een vergroting van de capaciteit meer adviezen kunnen worden uitgebracht, meer verdieping in de adviezen kan worden aangebracht, de externe communicatie kan worden geprofessionaliseerd en meer kan worden gedaan aan het bijdragen aan de meningsvorming en agendabepaling in het maatschappelijk debat.

Declaraties van de AIV worden door de afdeling Financieel Economische Zaken (FEZ) van het ministerie van Buitenlandse Zaken betaald. De boekhoudkundige verwerking geschiedt door de financiële afdeling van de Directie Culturele Samenwerking, Onderwijs en Onderzoek (DCO) van Buitenlandse Zaken. Ten slotte controleert de Accountantsdienst (ACD) van het ministerie de financiële huishouding van de AIV.

Conclusie

De AIV stelt vast dat, hoewel de financiële middelen momenteel toereikend zijn, de grenzen van het budget in zicht komen. De AIV zal de komende raadsperiode aandacht moeten besteden aan deze ontwikkeling, nu de kosten eerder stijgen dan dalen (vergoedingen, reiskosten, drukkosten) bij een nominaal vrij constant budget. Gelet op het relatief lage budget, zijn de mogelijkheden tot bezuiniging gering. De AIV zou beperking van het aantal reizen, gelet op de verdieping waartoe deze leiden, willen vermijden.

Huisvesting

Het secretariaat van de AIV is gevestigd in het ministerie van Buitenlandse Zaken. Een groot deel van de geënquêteerden voert aan dat het grote voordeel van deze inpan-dige vestiging is dat de AIV direct toegang heeft tot de informatiesystemen van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook zijn contacten met beleidsmedewerkers en betrokken ambtenaren door de fysieke nabijheid gemakkelijk en snel te leggen. Daarnaast geeft het overgrote deel van de geënquêteerden aan dat het kostenaspect – het besparen van kosten voor de huur van een eigen pand en de daarmee gepaard gaande kosten voor het verzorgen van de benodigde faciliteiten – zwaarder weegt dan de mogelijke uiterlijke schijn van verstremgeling van de AIV met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Met andere woorden het is uit te leggen dat de AIV in het minis-

terie gevestigd is. Wel wordt het door sommige geënquêteerden bezwaarlijk geacht dat de e-mailadressen van de AIV adressen zijn van Buitenlandse Zaken (eindigend op minbuza.nl) en dat onder de verstuurde e-mails een disclaimer van het ministerie van Buitenlandse Zaken staat. Dit e-mailadres staat ook op de visitekaartjes vermeld.

Conclusie

De AIV concludeert dat de huisvesting in het ministerie van Buitenlandse Zaken vele voordelen heeft, die opwegen tegen het nadeel van mogelijke uiterlijke schijn van verstrengeling met het ministerie. De AIV zal wel de mogelijkheden bekijken voor eigen AIV-e-mailadressen.

Samenwerking met andere adviesraden

Er zijn twee gronden voor samenwerking van de AIV met een andere adviesraad. Ten eerste kan de adviesaanvrager verzoeken om een gezamenlijk advies. Op grond van artikel 23 van de Kaderwet adviescolleges zijn adviesraden verplicht aan een dergelijk verzoek gevolg te geven. Ten tweede kan de AIV zelf, indien hij dit wenselijk acht, samenwerking met een ander adviescollege instigeren of gevolg geven aan een gelijk-luidend verzoek van een andere adviesraad.

De secretarissen van alle adviescolleges hebben gemiddeld vier keer per jaar gezamenlijk overleg. In dit overleg wordt het adviesstelsel besproken en worden ervaringen uitgewisseld. Dit overleg dient in het algemeen niet voor onderlinge afstemming van adviezen en leidt in beperkte mate tot het afstemmen van (verwachte) adviesaanvragen en de werkprogramma's. Naast dit overleg heeft de secretaris ook bilateraal overleg met secretarissen van andere raden.

De voorzitters van de verschillende adviescolleges streven ernaar minimaal één keer per jaar bijeen te komen. Tijdens deze bijeenkomsten kunnen diensten aan elkaar worden aangeboden (bijvoorbeeld bepaalde expertise)³⁶ en wordt in algemene zin over de raden gesproken. Ook is er sporadisch bilateraal overleg tussen de voorzitters (en secretarissen) van verschillende adviesraden.³⁷ Zowel het secretarissen-overleg als het voorzittersoverleg worden als nuttig ervaren.

Samenwerking met de CAVV

De AIV heeft in zijn tweede raadsperiode een tweetal adviezen in samenwerking met de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV) uitgebracht.³⁸ In beide gevallen is in de adviesaanvraag gevraagd om een gezamenlijk advies. In één geval verliep de samenwerking niet op alle punten goed. Ondanks tevoren gemaakte afspraken over de (wijze van) samenwerking, zijn spanningen opgetreden die gedurende het adviestraject praktisch zijn opgelost. Het verschil in structuur tussen de AIV en de CAVV heeft hierin een rol gespeeld.³⁹

36 Zo heeft de AIV zijn deskundigheid op het terrein van de EU aan de andere raden aangeboden. Zie ook de Interim-evaluatie 2002-2004, p. 11.

37 Zo is er op 9 december 2005 overleg geweest tussen de voorzitters en secretarissen van de CAVV en de AIV.

38 AIV-advies nr. 35, *Falende staten: een wereldwijde verantwoordelijkheid*, mei 2004 en AIV-advies nr. 36, *Preëemptief optreden*, juli 2004.

39 De CAVV neemt als geheel deel aan een adviestraject en de AIV werkt met werkgroepen die een advies voorbereiden, waarna de koepel over het (uitbrengen van het) advies besluit.

Samenwerking met de ACVZ

Daarnaast heeft de AIV op eigen initiatief een briefadvies uitgebracht tezamen met de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ).⁴⁰ Bij de voorbereiding van een nader advies over de inhoud van het te ontwerpen beleid is gebleken dat het voor de AIV en de ACVZ niet mogelijk was tijdig met een gezamenlijk slotadvies te komen. Teneinde de regering nog vóór aanvang van het voorzitterschap te kunnen adviseren is daarom besloten twee afzonderlijke adviezen uit te brengen.⁴¹

Samenwerking met de AER

Aan het eind van de raadsperiode is een gezamenlijk advies uitgebracht door de AIV en de Algemene Energie Raad (AER).⁴² In dit geval heeft de adviesaanvrager de AIV en de AER verzocht een gezamenlijk advies uit te brengen. De samenwerking tussen beide raden verliep uitstekend. Duidelijke afspraken en een goede afstemming hebben geleid tot een vlot en soepel lopend adviestraject.

Conclusie

De AIV concludeert dat het raadzaam is om het bespreken van de adviesaanvragen en werkprogramma's in grote lijnen onderdeel van het secretarissenoverleg te laten uitmaken.

Voorts geeft de AIV aan dat voorafgaand aan een samenwerking aan de orde moeten komen wat de te volgen werkwijze zal zijn, wie de regie op zich neemt, wie de tekstvoorstellen schrijft, wat de rollen van de voorzitter en vice-voorzitter in het adviesproces zijn en welke procedures worden gevolgd bij de vaststelling van het advies. Voorkomen moet worden dat met twee kapiteins op één schip wordt gewerkt. Uiteraard dienen de betrokken adviescolleges zich te committeren aan het gezamenlijke advies. Het voortraject dient te worden gecoördineerd door de betrokken secretarissen. Bij dit proces worden zo spoedig mogelijk de (beoogd) voorzitter en vice-voorzitter betrokken.

Contacten met regering en Staten-Generaal⁴³

Overleg met bewindspersonen in 2002

In het jaar 2002 heeft de AIV een aantal ontmoetingen gehad met de betrokken bewindspersonen. Zo heeft de voorzitter van de koepel in de loop van 2002 overleg gevoerd met minister van Buitenlandse Zaken Van Aartsen, minister van Defensie De Grave, minister voor Ontwikkelingssamenwerking Herfkens, staatssecretaris voor Europese Zaken Benschop, alsmede – na het aantreden van het kabinet Balkenende I – met minister van Buitenlandse Zaken De Hoop Scheffer, minister van Defensie Kort-hals en staatssecretaris voor Europese Zaken Nicolai. Een delegatie onder leiding van de voorzitter van de AIV, tevens bestaande uit de voorzitter en de vice-voorzitter van de COS, heeft overleg gevoerd met staatssecretaris Van Ardenne voor Ontwikkelingssamenwerking. In september 2002 heeft de CEI een kennismakingsgesprek gehad met de staatssecretaris voor Europese Zaken Nicolai.

40 Briefadvies nr. 5, *Nederlands voorzitterschap EU 2004*, 15 mei 2003.

41 De regering heeft op beide adviezen één gezamenlijke reactie gegeven.

42 AIV-advies nr. 46, *Energiek buitenlands beleid: voorzieningszekerheid als nieuwe hoofddoelstelling*, december 2005.

43 Zie tevens de Interim-evaluatie 2002-2004 en de jaarverslagen.

Overleg met Kamerleden in 2002

Daarnaast is een delegatie van de AIV, onder leiding van de voorzitter, op 24 september 2002 ontvangen door de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer. Bij deze gelegenheid zijn het jaarverslag over 2001, het werkprogramma voor 2002, de uitgebrachte adviezen en de lopende adviesaanvragen besproken. Tevens werd stilgestaan bij de bevoegdheid van beide Kamers van de Staten-Generaal om zelf adviesaanvragen in te dienen. In september 2002 is het AIV-advies *'Een brug tussen burgers en Brussel'*⁴⁴ besproken met de Algemene Commissie Europese Zaken van de Tweede Kamer.

Overleg met bewindspersonen in 2003

In 2003 hebben de volgende ontmoetingen plaats gehad. In vervolg op de gesprekkenserie met de nieuwe bewindspersonen hebben de voorzitter en secretaris van de AIV begin 2003 een gesprek gevoerd met de nieuw aangetreden minister van Defensie Kamp. De minister heeft hierbij aangegeven dat het advies inzake Europese Defensiesamenwerking⁴⁵ heeft doorgewerkt in de besluitvorming van het ministerie van Defensie. Dit is ook door het ministerie aangegeven in de 'Prinsjesdagbrief'. Voorts is gesproken over de adviesaanvragen inzake crisisbeheersingsoperaties en preëemptief optreden. De COS heeft op 15 juli 2003 een gesprek gevoerd met minister voor Ontwikkelingssamenwerking Van Ardenne. Op verzoek van minister heeft de COS haar visie gegeven op enige actuele zaken en is gesproken over mogelijke toekomstige adviesaanvragen.

Overleg met Kamerleden in 2003

De AIV heeft op 27 maart en 27 november 2003 ontmoetingen gehad met de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer. Van de zijde van de Kamer werden onder meer suggesties gedaan voor onderwerpen voor het werkprogramma. Daarnaast heeft de CEI op 27 november 2003 een gesprek gehad met de Algemene Commissie Europese Zaken van de Tweede Kamer. Bij die gelegenheid is van gedachten gewisseld over de resultaten van de Conventie over de toekomst van Europa.

Overleg met bewindspersonen in 2004

Aan het contact met de regering in 2004 is op de volgende wijze vormgegeven. Op 13 april 2004 is de voorzitter van de AIV ontvangen voor een kennismakingsbezoek door minister van Buitenlandse Zaken Bot. Op 22 april 2004 vond een overleg plaats tussen de koepel en minister Bot. De minister gaf bij deze gelegenheid aan veel waarde te hechten aan de adviezen van de AIV vanwege de invalshoek (die anders is dan bij ambtelijke nota's) en het nut als fundament voor beleid dat tegenover het parlement moet worden uitgelegd. In dit kader had de minister ook het advies over de Raad van Europa⁴⁶ gebruikt. Voorts werd in algemene zin gesproken over de formulering en timing van adviesaanvragen. Daarnaast is de nieuwe voorzitter van de COS op 26 mei 2004 ontvangen voor een kennismakingsbezoek door minister voor Ontwikkelingssamenwerking Van Ardenne.

44 AIV-advies nr. 27, *'Een brug tussen burgers en Brussel: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie'*, mei 2002.

45 AIV-advies nr. 31, *Militaire samenwerking in Europa: mogelijkheden en beperkingen*, april 2003.

46 AIV-advies nr. 33, *De Raad van Europa: minder en (nog) beter*, oktober 2003.

Overleg met Kamerleden in 2004

Op 16 maart 2004 is het advies over de Raad van Europa door leden van de voorbereidende werkgroep uitgebreid besproken met leden van de Eerste en Tweede Kamer, die tevens lid zijn van de Assemblee van de Raad van Europa.

Overleg met bewindspersonen in 2005

Ook in 2005 is inhoud gegeven aan de contacten met de bewindslieden. Zo hebben de voorzitter en de vice-voorzitter van de AIV op 14 maart 2005 met minister Bot gesproken. De minister heeft hierbij aangegeven zeer tevreden te zijn met de uitgebrachte adviezen. Tevens is gesproken over de (her)benoeming van leden en de herziening van het adviesstelsel. Op 30 november 2005 heeft een ontmoeting tussen de voorzitter en vice-voorzitter en minister Bot plaatsgevonden, waarbij met name gesproken is over de (her)benoemingsronde.

Overleg met Kamerleden in 2005

Op 30 september 2005 heeft een afvaardiging van de CVV deelgenomen aan een hoorzitting bij de Tweede Kamer. Een parlementaire werkgroep onder leiding van de heer Van Baalen heeft zich bij deze gelegenheid en naar aanleiding van het AIV-advies inzake crisisbeheersing laten informeren over parlementaire betrokkenheid bij het uitzenden van Nederlandse eenheden in internationale verbanden. De in het advies tot uiting gebrachte visie op de toepassing van de artikelen 97 en 100 van de Grondwet werd door de minister onderschreven. Ook de suggestie om parlementaire betrokkenheid al bij de toewijzing – en niet pas bij de inzet – van eenheden te laten plaatsvinden viel in goede aarde.

Ambtelijke top

Momenteel vinden er geen regelmatige formele ontmoetingen plaats tussen (leden van) de AIV en de ambtelijke top van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie. Onder ambtelijke top wordt hier verstaan de secretarissen-generaal en de directeuren-generaal van de betrokken directoraten-generaal. Een groot deel van de geënquêteerden geeft aan het nuttig te vinden om één keer per jaar een dergelijk overleg te houden.

Samenvattend

Er is de afgelopen raadsperiode regelmatig overleg geweest met de betrokken bewindslieden en met de vaste commissies en (groepen) leden van de Staten-Generaal. Vanuit de AIV waren bij deze bijeenkomsten afwisselend leden uit de AIV en de permanente commissies betrokken. Deze contacten zijn zeer nuttig en noodzakelijk voor het door de AIV goed kunnen uitvoeren van haar adviserende taak. Van beide zijden is grote waardering voor elkaar. De bewindslieden geven aan dat zij profijt hebben van de rapporten. Het contact met de minister van Defensie is minder frequent dan het contact met de overige bewindspersonen. Er is behoefte aan regelmatig contact tussen alle betrokken bewindspersonen en de AIV. De relatie met de bewindspersonen is goed. Op de ministeries worden de adviezen mede gebruikt als overzichtelijke weergave van de problematiek. In debatten in de Staten-Generaal wordt regelmatig gebruik gemaakt van de adviezen. In ontmoetingen van kamerleden met de AIV brengen zij steeds naar voren dat zij de rapporten waarderen en gebruiken.⁴⁷ Met enige regelmaat vindt

⁴⁷ Zie de Interim-evaluatie 2002-2004, p. 8.

contact plaats tussen leden van de AIV en bewindspersonen, kamerleden en topambtenaren op informele basis.

Conclusie

De AIV acht het gewenst dat ten minste eenmaal per jaar (formeel) overleg plaatsvindt met de bij de AIV betrokken bewindspersonen. De AIV en het ministerie van Defensie moeten erop toezien dat dit overleg ook plaatsvindt met de minister van Defensie. Daarnaast stelt de AIV vast dat het raadzaam is de ontmoetingen tussen de betrokken bewindspersoon en de deskundige commissie(s) van de AIV, – die minimaal één keer per jaar moeten plaatsvinden – te institutionaliseren. Dit betekent dat aan het begin van het jaar de ontmoetingen gepland worden. In voorkomende gevallen moet de mogelijkheid blijven bestaan om meer gesprekken en overleggen in te plannen, waaronder gesprekken tussen de voorzitter van de AIV en de bewindspersonen indien daartoe aanleiding bestaat.

Tevens geeft de AIV aan dat er tussen de ambtelijke top en de AIV minimaal één keer per jaar ontmoetingen georganiseerd moeten worden.

II.2 Beeldvorming over de AIV

Functie

De AIV heeft tot taak de regering en beide Kamers der Staten-Generaal te adviseren over internationale vraagstukken, in het bijzonder met betrekking tot de rechten van de mens, vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking en Europese integratie.⁴⁸ Dit betekent dat de AIV in zijn adviezen concrete beleidsaanbevelingen dient te geven aan de regering en de Staten-Generaal. Dit is ook volgens het merendeel van de geënquêteerden de kerntaak van de AIV. Sommige geënquêteerden voegen hieraan toe dat de aanbevelingen een strategisch karakter moeten hebben. Hiermee wordt bedoeld op het langetermijnkarakter dat de adviezen overwegend dienen te hebben.

Naast voornoemde kerntaak, geven de geënquêteerden aan dat de AIV andere taken heeft. Deze taken zijn in de visie van veel geënquêteerden ondergeschikt aan de kerntaak, maar moeten wel tot de functies van de AIV worden gerekend. Dit is in de eerste plaats het bijdragen aan de meningsvorming en agendabepaling in het maatschappelijk debat. Dit betekent dat de uitgebrachte adviezen een duidelijke rol hebben om het maatschappelijk debat over een onderwerp aan te jagen of scherp(er) te krijgen. In de tweede plaats is er een functie in het inzichtelijk maken van het Nederlandse beleid en de dilemma's van dat beleid. Dit maakt de adviezen zeer bruikbaar voor het uitleggen van dit beleid en de dilemma's, ook in het buitenland. Tot slot wordt aangegeven dat de AIV, ten behoeve van voornoemde functies, onderwerpen moet beschrijven en zodoende bepaalde facetten van een onderwerp inzichtelijk maakt.

Conclusie

De AIV concludeert dat bekeken moet worden hoe de AIV concreet uitvoering kan geven aan de onderscheiden neventaken naast de kerntaak van de advisering, te weten het bijdragen aan de meningsvorming en agendabepaling in het maatschappelijk debat en het inzichtelijk maken van het Nederlandse beleid en de dilemma's van dat

⁴⁸ Artikel 2 van de Wet op de AIV.

beleid. Hierbij wordt opgemerkt dat het geven van concrete strategische beleidsaanbevelingen prioriteit moet blijven houden. Ten behoeve van het vergroten van de bijdrage aan de meningsvorming en agendabepaling gaat de AIV bekijken hoe de communicatie geoptimaliseerd kan worden.⁴⁹

Onafhankelijkheid

Ten aanzien van de onafhankelijkheid van de AIV moet onderscheid worden gemaakt tussen de leden van de AIV en het secretariaat.

Leden

De leden van de koepel worden bij Koninklijk Besluit benoemd.⁵⁰ Zij worden gevraagd op grond van hun deskundigheid op het beleidsterrein waarvoor het adviescollege is ingesteld, alsmede maatschappelijke kennis en ervaring.⁵¹ De leden van de commissies worden door de minister van Buitenlandse Zaken benoemd in overeenstemming met de (overige) betrokken bewindspersonen.⁵² De leden vertegenwoordigen geen bijzondere belangen en dienen hun functie onafhankelijk uit te oefenen. Zij zitten dan ook op persoonlijke titel in de AIV en worden op grond van hun persoonlijke kwalificaties benoemd. Dit betekent echter niet dat benoeming achterwege blijft vanwege het lidmaatschap van een bepaalde groepering of het bekleden van een bepaalde bestuurlijke of maatschappelijke functie.⁵³ De leden worden voor ten hoogste vier jaren benoemd en kunnen twee keer en telkens voor ten hoogste vier jaren worden herbenoemd.⁵⁴ Ontslag kan plaatsvinden op eigen aanvraag of wegens ongeschiktheid, onbekwaamheid of op andere zwaarwegende gronden.⁵⁵ Uit de enquêtes komt naar voren dat geen enkele twijfel bestaat omtrent de onafhankelijkheid van de leden.

Secretariaat

Momenteel zijn drie van de vijf secretarissen afkomstig van het ministerie van Buitenlandse Zaken, is één afkomstig van het ministerie van Defensie en is één extern aangetrokken. De ondersteunende administratieve medewerkers zijn in dienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De verantwoordelijkheid voor de selectie van een secretaris ligt bij de voorzitter van de koepel, dan wel de voorzitter van de betrokken permanente commissie. De staf van de AIV is een onafhankelijke eenheid, die formatief is ondergebracht bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. De secretarissen zijn voor hun werkzaamheden voor de AIV uitsluitend verantwoording schuldig aan de AIV.⁵⁶

Het secretariaat wordt door de geënuquêteerden beschouwd als professioneel en onafhankelijk. Dit ondanks het feit dat de secretarissen in dienst blijven bij hun

49 Zie ook III.3 onder *Doorwerking en regeringsreacties op adviezen* en IV onder *Nazorg*.

50 Artikel 11 eerste lid van de Kaderwet adviescolleges.

51 Artikel 12 eerste lid van de Kaderwet adviescolleges.

52 Artikel 3 derde lid van de Wet op de AIV.

53 *Kamerstukken II 1995/96*, 24503, nr. 3, p. 13 (Memorie van Toelichting op de Kaderwet adviescolleges).

54 Artikel 11 tweede lid van de Kaderwet adviescolleges en artikel 3 derde lid van de Wet op de AIV.

55 Artikel 13 van de Kaderwet adviescolleges en artikel 3 derde lid van de Wet op de AIV.

56 Artikel 15 tweede lid van de Kaderwet adviescolleges.

ministerie en na hun functie als secretaris in de meeste gevallen terugkeren naar datzelfde ministerie. Noch vanuit het ministerie van Buitenlandse Zaken, noch vanuit Defensie wordt oneigenlijke druk uitgeoefend op de secretarissen.

Conclusie

De AIV stelt vast dat de onafhankelijkheid van de leden en het secretariaat gewaarborgd is.

Bekendheid

De geënquêteerden geven aan dat de AIV onvoldoende bekend is bij het grote publiek. Wel wordt de bekendheid van de AIV en zijn adviezen binnen de kleine kring van personen die betrokken zijn bij, dan wel deskundig zijn ten aanzien van het buitenlands beleid goed geacht. Het vergroten van de bekendheid van de AIV is geen doel op zich, maar draagt wel bij aan de doorwerking van de adviezen en profilering van de AIV.

Conclusie

Zie III.3 onder *Doorwerking en regeringsreacties op adviezen* en IV onder *Nazorg*.

Reputatie

Uit de interviews en enquêtes komt naar voren dat de AIV een redelijke mate van gezag heeft in de wetenschappelijke wereld. De adviezen worden niet structureel, maar wel regelmatig in het onderwijs gebruikt. Daarenboven hangt het gebruik in het onderwijs af van het onderwerp. Bij maatschappelijke organisaties wordt het gezag van de AIV groot geacht bij specialistische, bij het buitenlands beleid betrokken organisaties. Bij de overige organisaties en de maatschappij als geheel ontbreekt het volgens de geënquêteerden aan (naams)bekendheid en zichtbaarheid van de AIV. De belangstelling vanuit de politiek (regering en Staten-Generaal) wordt als voldoende beoordeeld. Zeker in vergelijking met de eerste raadsperiode is er vanuit de politiek in toenemende mate belangstelling getoond en aandacht geweest voor de AIV en zijn adviezen. Hier wordt de kanttekening bij geplaatst dat het sterk van het onderwerp en het 'politieke nut' van het advies afhangt, alsmede van het beleidsterrein waar de desbetreffende politici zich mee bezighouden, of er iets met het advies wordt gedaan. Ook vanuit de ambtelijke hoek zijn de belangstelling en het draagvlak voor de AIV toenomen vergeleken met de vorige raadsperiode. Hierbij wordt wel aangetekend dat het formuleren van adviesaanvragen en het schrijven van reacties op de adviezen geen prioriteit hebben en dat met name een beperkte groep betrokken ambtenaren (op het onderwerp of als ambtelijk-contactpersoon) aandacht voor de AIV heeft. Voorts is de mate van belangstelling afhankelijk van (de persoonlijke betrokkenheid bij) het onderwerp van advies.

Conclusie

De AIV constateert dat, om de belangstelling en het draagvlak voor de AIV in de maatschappij te vergroten, de zichtbaarheid van de AIV verbeterd moet worden. Het optimaliseren van de communicatie, alsmede het verzorgen van nazorg zijn hiervoor belangrijk.⁵⁷

⁵⁷ Zie ook III.3 onder *Doorwerking en regeringsreacties op adviezen* en IV onder *Nazorg*.

Inbreng van externen

De commissies die belast zijn met het voorbereiden en schrijven van een advies, hebben verschillende mogelijkheden om input van externen te krijgen. Zo worden regelmatig hoorzittingen georganiseerd tussen de betrokken commissie en externe experts uit de academische wereld, maatschappelijke organisaties en/of beleidshoek. Daarnaast worden gastsprekers uitgenodigd om lezingen te geven of deel te nemen aan een discussiebijeenkomst. In enkele gevallen wordt ervoor gekozen om een studie te laten verrichten naar een specifiek onderdeel van de adviesaanvraag.⁵⁸ Tevens is er de mogelijkheid om buitenleden aan een werkgroep of commissie toe te voegen⁵⁹ en worden werkbezoeken afgelegd. Dit houdt ook in dat er regelmatig over de grens wordt gekeken bij internationale instellingen, ambassades en buitenlandse organisaties en experts.

Het merendeel van de geïnterviewden vindt dat er voldoende inbreng van externen is. Ook wordt die inbreng als nuttig en noodzakelijk beschouwd. Het is goed om van zoveel mogelijk visies en opvattingen kennis te nemen om 'het plaatje rond te krijgen'. Toch wordt door sommigen aangevoerd dat de inbreng van maatschappelijke organisaties wel groter mag worden. Voorts wordt opgemerkt dat het verstandig is om aan het begin van een adviestraject te bepalen welke externen om inbreng zullen worden gevraagd. In sommige gevallen gebeurt dit ook al. Hierin spelen de voorzitter en de secretaris een grote rol. Mochten er gedurende het traject nog lacunes gesignaleerd worden, dan is er ruimte om bij externe personen, instellingen en organisaties te rade te gaan.

Conclusie

De AIV concludeert dat het wenselijk is dat voorbereidende commissies aan het begin van het adviestraject bekijken en vaststellen van welke externen input benodigd is. Dit om een soepel lopend adviestraject te bewerkstelligen en om te voorkomen dat er tijdnood ontstaat.

Ambtelijk-contactpersonen

Ambtenaren die in verband met hun werk betrokken zijn bij de onderwerpen waarover een adviescollege adviseert, kunnen geen lid van dat adviescollege zijn. Dit zou immers afbreuk doen aan de onafhankelijkheid van het adviescollege.⁶⁰

Eén van de aanbevelingen uit de evaluatie van de eerste raadsperiode was dat het wenselijk was om de benaming van de ambtenaren die de vergaderingen van de koepel en commissies bijwonen (tot dan toe ambtelijk adviseurs genoemd) aan te passen, om zodoende zowel naar buiten toe als intern duidelijk te maken dat deze ambtenaren enkel een voorlichtende en informerende taak hebben. Deze aanbeveling is ter harte genomen en tegenwoordig wordt dan ook gesproken van ambtelijk-contactpersonen.

Op grond van artikel 19 van de Kaderwet adviescolleges kan een adviescollege zich voor het inwinnen van inlichtingen wenden tot door de betrokken minister aangewezen ambtenaren. Dit betekent voor de AIV dat aan iedere permanente en gecombineerde commissie twee ambtelijk-contactpersonen zijn verbonden, met dien verstande

58 Zie bijvoorbeeld AIV-advies nr. 30, *Een mensenrechtenbenadering van ontwikkelingssamenwerking*, april 2003.

59 Zie ook II.1 onder *Koepel, commissies en deelname aan advisering*.

60 *Kamerstukken II 1995/96*, 24503, nr. 3, p. 13 (Memorie van Toelichting op de Kaderwet adviescolleges) en artikel 12 tweede lid van de Kaderwet adviescolleges.

dat de CVV vier contactpersonen heeft (van Buitenlandse Zaken en Defensie).⁶¹ Ook de koepel heeft twee vaste ambtelijk-contactpersonen. Afgesproken is dat bij iedere vergadering telkens in elk geval één contactpersoon aanwezig is. De contactpersonen wonen de vergaderingen bij en dienen als ‘vraagbaak’ voor beleidsstukken, notities en het staande beleid van de betrokken ambtelijke afdeling(en). Tevens geven zij aan welke dilemma’s er spelen. Zij nemen niet actief deel aan de discussie over het advies. Dit laatste geldt zeker voor de laatste, afrondende fase. Contactpersonen kunnen wel op eigen initiatief informatie aan de werkgroep of commissie verstrekken. De contactpersonen van de permanente commissies en de AIV kunnen voorts impulsen geven bij het totstandkomen van het werkprogramma, de redactie van concrete adviesaanvragen en bij het opstellen van een reactie op adviezen. De rol en taken van de ambtelijk-contactpersonen zijn beschreven in een memorandum van de staf van de AIV van 22 augustus 2002.⁶² Het merendeel van de geënquêteerden geeft aan dat de rol van de ambtelijk-contactpersonen duidelijk is. Wel geven sommigen aan dat het nuttig kan zijn om één keer per jaar met de contactpersonen bijeen te komen om te spreken over de inhoud en de rol van de ambtelijk-contactpersonen en de ervaringen van hen en de AIV.

Conclusie

De AIV acht het, om het functioneren en de rol van de ambtelijk-contactpersoon scherp te houden, aanbevelenswaardig één keer per jaar een bijeenkomst te organiseren tussen alle ambtelijk-contactpersonen en de secretarissen. Ook is het raadzaam de beschrijving van de rol en taken van de ambtelijk-contactpersoon, zoals deze zijn neergelegd in een memorandum van 22 augustus 2002, nog eens kritisch te bekijken en waar nodig aan te passen. Dit herziene document kan dan aan de contactpersonen worden toegezonden en vormt een goed onderwerp voor een eerste bijeenkomst tussen contactpersonen en secretarissen.

61 Artikel 17 van het Reglement van Orde van de AIV.

62 Momenteel zegt artikel 17 van het Reglement van Orde van de AIV slechts over ambtelijk-contactpersonen dat zij deelnemen aan de vergaderingen en geen stemrecht hebben.

III.1 Productiviteit en kwaliteitsbewaking

Kwantiteit

In de tweede raadsperiode heeft de AIV 22 adviezen en 7 briefadviezen uitgebracht.

Tabel 6 Uitgebrachte adviezen in de eerste raadsperiode

Jaar	1997	1998	1999	2000	2001	1997-2001
Adviezen	1	6	4	5	8	24
Briefadviezen	1	-	1	1	1	4
<i>Totaal</i>	2	6	5	6	9	28

Tabel 7 Uitgebrachte adviezen in de tweede raadsperiode

Jaar	2002	2003	2004	2005	2002-2005
Adviezen	4	5	6	7	22
Briefadviezen	-	2	2	3	7
<i>Totaal</i>	4	7	8	10	29

Zoals uit tabel 7 is af te leiden, is de productie van de AIV in de afgelopen vier jaar gestaag toegenomen. Veel geënquêteerden merken op dat met de huidige bezetting, capaciteit en middelen niet meer adviezen uitgebracht kunnen worden dan de tien die in 2005 zijn uitgebracht. Een gemiddelde van anderhalf advies per secretaris per jaar wordt haalbaar en wenselijk geacht, hetgeen neerkomt op zeveneneenhalf adviezen per jaar. Hierbij wordt opgemerkt dat de productie van adviezen sterk afhangt van de complexiteit en controversialiteit van de onderwerpen, alsmede de omvang en de inhoud van de adviesaanvraag.⁶³

Conclusie

De AIV constateert dat er de afgelopen vier jaar sprake is geweest van een continue en gestage stijging van het aantal uitgebrachte adviezen. De AIV stelt vast dat, indien de bewindspersonen of (één der) beide Kamers der Staten-Generaal een toename van het aantal uit te brengen adviezen per jaar noodzakelijk acht(en), er meer middelen ter beschikking zullen moeten worden gesteld. Ook zal het aantal medewerkers dat zich inhoudelijk met advisering bezighoudt, dan moeten worden uitgebreid.

Kwaliteit

De geënquêteerden geven aan dat de kwaliteit van de adviezen varieert van voldoende tot goed. Het merendeel van hen geeft hierbij aan dat de kwaliteit van de adviezen in het algemeen goed is. Een minderheid kwalificeert de adviezen als voldoende.

⁶³ Zie ook hieronder bij *Adviesaanvragen en doorlooptijd*.

Scherp

Er is naar aanleiding van de evaluatie van de eerste raadsperiode door de AIV aandacht besteed aan het scherper maken van de adviezen, met andere woorden de adviezen onafhankelijker maken tegenover het geldende beleid.⁶⁴ Volgens een aantal geënuquëeerden zijn de adviezen inderdaad ‘meer toegespitst’ en ‘geprofileerder’ geworden. Een ongeveer even grote groep geeft aan dat er geen sprake is van verscherping van de adviezen.

Scherpte in de advisering is van belang om te voorkomen dat de AIV te veel wordt vereenzelvigd met de ministeries die geadviseerd worden. Ook draagt scherpe advisering bij aan de zichtbaarheid van de AIV. Dit laat onverlet dat scherpste geen doel op zich moet zijn, maar moet bijdragen aan de kwaliteit van de adviezen. Daarbij geldt tevens dat adviezen niet té scherp en té afwijkend moeten worden, omdat aanbevelingen dan niet haalbaar zullen worden geacht en als gevolg daarvan niet overgenomen zullen worden.

Concreet en haalbaar

Een overgrote meerderheid van de geënuquëeerden vindt dat de adviezen en de daarin geformuleerde aanbevelingen voldoende concreet en haalbaar zijn. Aan deze aspecten wordt door de AIV expliciet aandacht besteed. Hierbij moet de AIV oppassen niet op de stoel van de ambtenaren te gaan zitten, maar er tegelijkertijd wel voor te zorgen dat de in de adviezen vervatte aanbevelingen tot beleid kunnen worden gemaakt.

Juiste onderwerpen

Een grote meerderheid van de geënuquëeerden is van mening dat de adviezen over de juiste (dat wil zeggen meest actuele en meest prangende) onderwerpen gaan. Dit is ook noodzakelijk voor de bruikbaarheid van de adviezen met het oog op de dagelijkse politieke en ambtelijke praktijk. Bij het opstellen van het werkprogramma wordt daar ook expliciet aandacht aan geschonken. Wel is, mede gezien het strategische karakter van de AIV-advisering, de aansluiting op de actualiteit niet altijd optimaal. Daarnaast wordt opgemerkt dat de regering soms terughoudend is om controversiële onderwerpen ter advisering aan de AIV voor te leggen, vanwege de onzekerheid over de uitkomst van de advisering.

Conclusie

De AIV zal trachten voldoende scherpste in zijn advisering te blijven aanbrengen zonder de haalbaarheid van de aanbevelingen te verminderen. Hij constateert dat een goede balans essentieel is. Daarnaast concludeert de AIV dat hij aandacht zal moeten blijven besteden aan het formuleren van concrete en haalbare aanbevelingen. Dit neemt niet weg dat de adviezen zo veel mogelijk prikkelend en vernieuwend dienen te zijn. Hiermee wordt bedoeld dat de adviezen niet het bestaand beleid moeten ‘herkauwen’, maar ook nieuwe en vernieuwende (al dan niet controversiële) standpunten en gezichtspunten moeten behandelen. Daarnaast heeft de AIV een taak om door middel van de mogelijkheid adviezen op eigen initiatief uit te brengen te voorkomen dat over bepaalde onderwerpen niet of niet tijdig wordt geadviseerd. De AIV moet hiervoor voldoende ruimte krijgen in het werkprogramma. Bij het uitbrengen van het

⁶⁴ Zie het rapport van de evaluatiecommissie van de eerste raadsperiode van de AIV, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, pp. 21 en 37.

werkprogramma moet, conform het in artikel 26 tweede lid van de Kaderwet adviescolleges bepaalde, expliciet aandacht worden besteed aan de ruimte die er voor adviezen op eigen initiatief is.

Adviesaanvragen en doorlooptijd

Adviesaanvragen zijn voor het overgrote deel afkomstig van de regering. Ook beide Kamers der Staten-Generaal kunnen advies aan de AIV vragen.⁶⁵

Soms laten adviesaanvragen – die al dan niet in het werkprogramma zijn aangekondigd – lang op zich wachten en wordt vervolgens om spoedige advisering verzocht. Veel geënuqueterden vinden dat geen wenselijke gang van zaken. Tijdige aanvragen zijn nodig en komen ten goede aan de actualiteitswaarde, de doorwerking, de kwaliteit en de tijdigheid van adviezen. De lange duur van het traject om tot een adviesaanvraag te komen lijkt gedeeltelijk het gevolg te zijn van politieke en ambtelijke terughoudendheid om (mogelijk) controversiële onderwerpen aan te snijden, gezien de onzekerheid van de uitkomst van het advies. Ook zijn de adviesaanvragen vaak te algemeen, breed en onprecies. Dit kan leiden tot vertraging – omdat eerst moet worden vastgesteld waarover geadviseerd moet worden – en kan er tevens toe leiden dat het advies niet aansluit bij datgene waarover de betrokken bewindspersoon advies wenst, hetgeen nadelig is voor de doorwerking.

De doorlooptijd van de adviezen is sterk afhankelijk van de (omvang en inhoud van de) adviesaanvraag en de complexiteit en controversialiteit van het onderwerp van advies. De benodigde tijd varieerde in de afgelopen raadsperiode van één maand tot 21 maanden per advies. Gemiddeld heeft de AIV ongeveer elf maanden per advies nodig gehad. Dit kan leiden tot verlies aan momentum voor het advies. In een aantal gevallen is dit opgelost door de betrokken bewindspersoon een voorkopie van een advies ter beschikking te stellen of is met spoed een briefadvies over een deelaspect uitgebracht.⁶⁶ Een enkele keer is gewacht op een ambtelijke notitie, die over het onderwerp ging, om de bewindspersonen en de Kamers beter van advies te kunnen dienen.⁶⁷

Op grond van artikel 24 van de Kaderwet adviescolleges dienen de betrokken bewindspersonen binnen drie maanden na ontvangst van het advies beide Kamers der Staten-Generaal in kennis te stellen van hun standpunt daarover. Dit geldt zowel bij gevraagde adviezen als bij adviezen uit eigen beweging over hoofdlijnen van beleid. Wordt deze termijn niet gehaald dan dienen beide Kamers hiervan gemotiveerd in kennis te worden gesteld. Uit tabel 8 volgt dat de termijn slechts in acht van de 21 gevallen is gehaald en in dertien gevallen niet. Slechts één keer zijn beide Kamers der Staten-Generaal door een vooraankondiging van de regering in kennis gesteld van het niet halen van de termijn. Als reden voor het niet halen van de termijn van drie maanden wordt door sommige geënuqueterden aangevoerd dat de regeringsreactie op een advies geen prioriteit heeft en derhalve vaak opzij wordt geschoven ten gunste van ‘spoedklussen’.

65 Zie hieronder *Adviesaanvragen van de Staten-Generaal*.

66 Bijvoorbeeld AIV-briefadvies nr. 11, *Terrorismebestrijding in Europees en internationaal perspectief: interim-advies over het folterverbod*, 2 december 2005.

67 Zie bijvoorbeeld AIV-advies nr. 43, *Migratie en ontwikkelingssamenwerking: de samenhang tussen twee beleidsterreinen*, juni 2005.

Tabel 8 Doorlooptijd

	Datum aanvraag	Advies op eigen initiatief	Datum vaststelling	Datum aanbieding aan bewindslieden	Voor aankondiging/ datum reactie bewindslieden
Nr. 25	02-03-2000		14-12-2001	25-01-2002	28-03-2002
Nr. 26	27-04-2001		03-05-2002	30-05-2002	17-03-2004 ⁶⁸
Nr. 27	19-07-2001		03-05-2002	14-06-2002	25-09-2002 ⁶⁹
Nr. 28	08-10-2001		17-07-2002	12-08-2002	01-11-2002
Nr. 29	Juli 2002		31-01-2003	25-03-2003	17-06-2003
Nr. 30	05-04-2002		04-04-2003	29-04-2003	September 2003
Nr. 31	12-12-2002		04-04-2003	15-05-2003	16-09-2003 ⁷⁰
Nr. 32		x	04-04-2003	09-04-2003	19-06-2003
Nr. 33	07-01-2003		03-10-2003	24-10-2003	02-03-2004
Nr. 34	29-10-2003		05-03-2004	09-04-2004	11-06-2004
Nr. 35	28-05-2003		07-05-2004	14-07-2004	29-10-2004/11-03-2005
Nr. 36	30-06-2003		09-07-2004	30-07-2004	29-10-2004
Nr. 37		x	09-07-2004	23-08-2004	02-12-2004 ⁷¹
Nr. 38	22-08-2003		10-09-2004	13-10-2004	01-03-2005
Nr. 39	06-05-2003		10-09-2004	17-11-2004	09-05-2005
Nr. 40	30-04-2004		21-02-2005	21-03-2005	25-07-2005
Nr. 41	19-04-2005		27-05-2005	07-06-2005	27-06-2005
Nr. 42	30-01-2004		03-06-2005	14-07-2005	31-10-2005
Nr. 43	03-11-2003		03-06-2005	12-08-2005	09-01-2006
Nr. 44	07-04-2004		08-07-2005	26-08-2005	02-11-2005
Nr. 45	29-05-2004		08-07-2005	08-09-2005	Nog geen reactie
Nr. 46	14-05-2005		02-12-2005	13-01-2006	Nog geen reactie

68 In de voorbereiding van het Nederlandse voorzitterschap was al een algemene positieve waardering voor het advies uitgesproken, maar was nog niet specifiek op het advies ingegaan.

69 De regering heeft bij brief van 25 september 2002 aangegeven dat haar reactie op AIV-advies nr. 27 vervat was in de regeringsnotitie *'Europa in de steigers'*. De AIV heeft deze reactie besproken op 6 december 2002 en heeft besloten de regering per brief van 20 december 2002 alsnog te verzoeken te reageren op de aspecten van het AIV-advies die in de regeringsnotitie niet dan wel niet expliciet zijn benoemd. In de reactie op AIV-advies nr. 32 (het vervolgadvis op advies nr. 27) is de regering vervolgens uitgebreid ingegaan op advies nr. 27.

70 De regeringsreactie op AIV-advies nr. 31 is als annex toegevoegd bij de Prinsjesdagbrief voor 2003. Het ging in deze om een geïntegreerde reactie, die gericht was op zowel het AIV-advies als op het IBO-rapport *'Taakspecialisatie: het schiet niet echt op'*. Bij brief van 17 oktober 2003 heeft de regering aangegeven dat zij haar reactie op AIV-advies nr. 31 als annex bij de Prinsjesdagbrief had gevoegd.

71 In een brief van 23 november 2003 aan de Tweede Kamer had de regering al (gedeeltelijk) gereageerd op het AIV-advies. In de brief werd tevens ingegaan op het WRR-rapport *'De Europese Unie, Turkije en de Islam'* en op het debat aangaande het rapport *'Staat van de Unie'*.

Conclusie

De AIV concludeert dat het wenselijk is dat de betrokken ministeries zorgdragen voor een regelmatige stroom adviesaanvragen.⁷²

De ministeries moeten aandacht besteden aan het formuleren van specifieke, gerichte en duidelijke adviesaanvragen.

De AIV vindt dat het raadzaam is dat per advies een streefdoel wordt vastgelegd ten aanzien van de duur van het desbetreffende adviestraject. Hierbij merkt de AIV op dat, gezien het feit dat de doorlooptijd sterk afhankelijk is van de (omvang en inhoud van de) adviesaanvraag en de complexiteit en controversialiteit van het onderwerp van advies, dit streefdoel per adviestraject zal variëren.

De bewindspersonen en de ambtelijke top moeten toezien op de naleving van de wettelijke termijn van drie maanden voor de regeringsreactie, zoals die in artikel 24 van de Kaderwet Adviescolleges is neergelegd. Hierbij heeft de AIV een signaleringsfunctie.

Adviesaanvragen van de Staten-Generaal

In de afgelopen raadsperiode hebben de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal zes keer indirect (door de bewindspersonen te verzoeken advies aan de AIV te vragen) om een advies van de AIV verzocht. Van de in artikel 17 van de Kaderwet adviescolleges neergelegde mogelijkheid om direct om een advies te vragen hebben beide Kamers deze raadsperiode geen gebruik gemaakt.

De indirecte aanvragen zijn als volgt tot stand gekomen. Naar aanleiding van een verzoek daartoe van de Eerste Kamer heeft de regering een adviesaanvraag over de Raad van Europa bij de AIV neergelegd.⁷³ Daarnaast heeft de Eerste Kamer in februari 2004 bij de gezamenlijke behandeling van de begrotingen van Buitenlandse Zaken en Defensie een aspect ten aanzien van crisisbeheersing naar voren gebracht, hetgeen de regering heeft doen besluiten een aanvullende adviesaanvraag uit te doen.⁷⁴ Voor de adviesaanvraag over preëemptief optreden was een toezegging van de regering, op een kamervraag van de heer Van Aartsen, om met een (vervolg)notitie dienaangaande te komen de reden voor een adviesaanvraag.⁷⁵ Ten gevolge van een verzoek van de Eerste Kamer en de Nederlandse delegatie naar de Parlementaire Assemblee (PA) van de Raad van Europa heeft de regering de AIV verzocht om een nader advies over de PA.⁷⁶ Voorts kwam de adviesaanvraag over cultuur en religie in relatie tot ontwikkeling voort uit een toezegging van de minister voor Ontwikkelings-samenwerking aan de Tweede Kamer.⁷⁷ En ook het advies over de positie van Nederland in de EU, NAVO en VN kwam voort uit een wens van de Tweede Kamer.⁷⁸

72 Zie III.2 onder *Werkprogramma*.

73 Behorende bij AIV-advies nr. 33, *De Raad van Europa: minder en (nog) beter*, oktober 2003.

74 Behorende bij AIV-advies nr. 34, *Nederland en crisisbeheersing: drie actuele aspecten*, maart 2004.

75 Behorende bij AIV/CAVV-advies nr. 36, *Preëemptief optreden*, juli 2004.

76 Behorende bij AIV-advies nr. 40, *De Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa*, februari 2005.

77 Behorende bij AIV-advies nr. 42, *De invloed van cultuur en religie op ontwikkeling: stimulans of stagnatie?*, juni 2005.

78 Behorende bij AIV-advies nr. 45, *Nederland in de veranderende EU, NAVO en VN*, juli 2005.

Tot slot heeft de regering één keer een adviesaanvraag aangevuld naar aanleiding van een kamervraag van een lid van de Eerste Kamer.⁷⁹

In een overleg tussen de AIV en Tweede Kamerleden hebben de Kamerleden aangegeven (meer) directe adviesaanvragen tot de AIV te willen richten.

De geënuqueterden zijn sterk verdeeld over de vraag of de Kamers voldoende gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om zelf advies te vragen. Hierbij rekenen zij de indirecte vragen van de Kamers mee als door de Kamers gevraagde adviezen.

Conclusie

De AIV juicht de wens van Tweede-Kamerleden om (meer) directe adviesaanvragen aan de AIV te richten toe. De Kamers kunnen door zelf met aanvragen te komen ook invloed uitoefenen op het scherpe en vernieuwende karakter van de advisering. Dit kan bereikt worden door de AIV te vragen onderzoek te doen naar aspecten van een onderwerp die geen onderdeel uitmaken van het bestaande beleid of van andere punten uitgaan dan dat beleid. Daarnaast acht de AIV een interessante optie dat de Tweede Kamer bij adviesaanvragen van bewindspersonen aangeeft waar de accenten (moeten komen te) liggen.

III.2 Werkprogramma en agendering

Werkprogramma

Ieder jaar dient de AIV vóór 1 september van dat jaar een ontwerpwerkprogramma naar de betrokken bewindspersonen te zenden. De bewindspersonen zijn gehouden hiertoe elk jaar tijdig een overzicht van de voornemens om advies te vragen aan de AIV te verstrekken. Vervolgens stellen de betrokken bewindspersonen het werkprogramma vast en zenden het de derde dinsdag van september aan de beide Kamers der Staten-Generaal. Het werkprogramma dient rekening te houden met onvoorziene adviesaanvragen en de bevoegdheid tot het adviseren op eigen initiatief.⁸⁰ Met het werkprogramma wordt beoogd een globaal beeld te geven van de onderwerpen waarmee de AIV zich in dat kalenderjaar zal bezighouden. De AIV moet bij het vervullen van zijn taak zoveel mogelijk rekening houden met het werkprogramma.⁸¹ Aangezien de werkprogramma's zeer omvangrijk zijn, worden zij sinds 2003 als doorlopend beschouwd.⁸² Dit betekent in feite dat de onderwerpen doorschuiven naar het daaropvolgende jaar, onverminderd het feit dat het werkprogramma elk jaar dient te worden vastgesteld.

Voor het werkprogramma is in elk geval input nodig van het ministerie van Defensie en van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Bij Defensie zorgt de Directie Algemene Beleidszaken (DAB) voor het leveren van onderwerpen voor advisering. Bij Buitenlandse Zaken coördineert de Eenheid Strategische Beleidsplanning (SPL) de voorbereiding

79 Het ging hier om de adviesaanvraag betreffende terrorismebestrijding in Europees en internationaal perspectief.

80 Artikel 26 van de Kaderwet adviescolleges.

81 Artikel 27 van de Kaderwet adviescolleges.

82 Bij brief van 11 oktober 2002 heeft de AIV aan de minister van Buitenlandse Zaken aangegeven een meerjarenplanning nuttig te vinden. De minister heeft deze visie in de aanbiedingsbrief (van 26 januari 2003) bij het werkprogramma voor 2003 overgenomen. Zie *Jaarverslag 2002*, p. 72.

van het werkprogramma. Ten behoeve hiervan worden alle relevante directies van Buitenlandse Zaken gevraagd om (mogelijke) adviesonderwerpen en adviesaanvragen aan te dragen. De in het werkprogramma opgenomen adviesaanvragen worden zo mogelijk in de loop van het jaar nader gepreciseerd. Hieraan wordt een tijdplanning gekoppeld. In veel gevallen verstrijken meerdere maanden en soms jaren voordat de daadwerkelijke adviesaanvraag aan de AIV wordt uitgebracht. Dit is mede het gevolg van de mogelijkheid om tussentijds aanvragen in te dienen over onderwerpen die niet op het werkprogramma staan. Deze tussentijdse adviezen krijgen over het algemeen prioriteit in verband met het belang van spoedeisendheid van advisering ten aanzien van het onderwerp.

De werkprogramma's bevatten een groot aantal (oude en nieuwe) onderwerpen. Een groot deel van deze onderwerpen staat meerdere jaren op het werkprogramma. Dit is – naast de hierboven genoemde redenen – enerzijds het gevolg van de grote hoeveelheid onderwerpen en de beperkte capaciteit van de AIV en heeft anderzijds te maken met het feit dat ten tijde van het vaststellen van het werkprogramma de AIV meerdere adviesaanvragen in behandeling heeft (zie tabel 9) en derhalve minder ruimte heeft voor nieuwe aanvragen.

Tabel 9 Werkprogramma

Werkprogramma van	Aantal onderwerpen	Reeds lopende aanvragen	Totaal
2002	7	3	10
2003	10	2	12
2004	11	6	17
2005	14	5	19
2006	17	4	21

Het werkprogramma voor 2002 werd op 18 februari 2002 aangeboden aan de Staten-Generaal. Dat voor 2003 werd op 28 januari 2003 aan beide Kamers toegezonden en het werkprogramma van 2004 op 20 oktober 2003. Voor 2005 werd het programma op 7 oktober 2004 aangeboden. Het werkprogramma voor 2006 is op 22 november 2005 vastgesteld. Dit betekent dat de termijn geen enkele keer is gehaald, met dien verstande dat de werkprogramma's voor 2004 en 2005 met 'slechts' een maand vertraging zijn vastgesteld en in 2006 met 'slechts' twee maanden vertraging. Veelal wordt de vertraging veroorzaakt doordat het ministerie van Buitenlandse Zaken veel tijd nodig heeft om tot besluitvorming over het ontwerp-werkprogramma te komen.

In het werkprogramma wordt – in tegenstelling tot de wettelijke verplichting – geen aandacht geschonken aan de ruimte voor adviezen op eigen initiatief en tussentijdse adviesaanvragen. Wel is één keer in een brief aan de AIV over het werkprogramma voor 2003 gewag gemaakt van de hiervoor benodigde ruimte.⁸³ In de praktijk is deze ruimte er wel altijd.

83 Het betreft een brief van de minister van Buitenlandse Zaken aan de AIV van 26 januari 2003. Zie *Jaarverslag 2002*, p. 72.

Conclusie

De AIV moet ervoor zorgdragen dat hij in juni een lijst met (mogelijke) onderwerpen voor het werkprogramma voor het daaropvolgende jaar aan de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie verstrekt.

Geconstateerd wordt dat een meerjarenplanning voor het werkprogramma gewenst is, omdat een dergelijke planning bijdraagt aan de continuïteit van het programma en zo voorkomen wordt dat de onderwerpen ieder jaar opnieuw moeten worden beoordeeld. Hierbij tekent de AIV aan dat onderwerpen geschrapt moeten worden, indien er geen behoefte meer aan is of indien er andere onderwerpen zijn die dringender advisering behoeven. Conform artikel 26, tweede lid, van de Kaderwet adviescolleges moet in het werkprogramma rekening worden gehouden met de benodigde tijd en ruimte voor adviezen op eigen initiatief en onvoorziene adviesaanvragen.

Advies op eigen initiatief

In de eerste raadsperiode van de AIV heeft de AIV geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om uit eigen beweging een advies uit te brengen. Wel heeft de AIV in voornoemde periode op eigen initiatief een briefadvies uitgebracht.⁸⁴ De evaluatiecommissie van de eerste raadsperiode heeft in haar rapport aangedrongen om meer gebruik te maken van de mogelijkheid om uit eigen beweging te adviseren.⁸⁵ In de periode 2002-2005 heeft de AIV deze mogelijkheid wel benut en is er zeven keer op eigen initiatief een advies uitgebracht.⁸⁶ Twee van deze adviezen waren vervolgadvisen en de overige waren briefadviezen. Deze adviezen stonden niet op het werkprogramma en er lagen geen adviesaanvragen aan ten grondslag. De AIV achtte het gezien het belang van de onderwerpen, de stand van zaken ten aanzien daarvan en het moment opportuun om tot advisering over te gaan. De AIV is bewust terughoudend geweest met het gebruik van dit middel, omdat hij het niet als zijn hoofdtaak beschouwt om met ongevraagde adviezen te komen.⁸⁷ In het werkprogramma moet aandacht worden besteed aan de tijd en ruimte die er is om op eigen initiatief met adviezen te komen. Een meerderheid van de geënuquëeerden geeft aan dat er voldoende en op juiste wijze is geadviseerd uit eigen beweging.

84 AIV-briefadvies nr. 2, *VN-comité tegen foltering*, 13 juli 1999.

85 De evaluatie van de eerste raadsperiode van de AIV, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, pp. 21 en 37.

86 AIV-advies nr. 32, *Een brug tussen burgers en Brussel: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie*, april 2003; AIV-advies nr. 37, *Turkije: de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie*, juli 2004; Briefadvies nr. 5, *Nederlands voorzitterschap EU 2004*, 15 mei 2003; Briefadvies nr. 6, *Resultaat conventie*, 28 augustus 2003; Briefadvies nr. 7, *Van binnengrenzen naar buitengrenzen – ook voor een volwaardig Europees asiel- en migratiebeleid in 2009*, 12 maart 2004; Briefadvies nr. 8, *De ontwerp-declaratie inzake de rechten van inheemse volken: van impasse naar doorbraak?*, 10 september 2004; Briefadvies nr. 10, *De EU en de band met de Nederlandse burger*, 2 december 2005.

87 Dit voornemen heeft de AIV ook uitgesproken in zijn reactie op de evaluatie van de eerste raadsperiode. Zie *Standpuntbepaling van de AIV ten aanzien van de bevindingen van de externe Evaluatiecommissie*, september 2002.

Conclusie

De AIV wil terughoudendheid blijven betrachten bij het uitbrengen van adviezen uit eigen beweging. Hij acht het tevens wenselijk dat bekeken wordt op welke manier adviezen op eigen initiatief naar buiten worden gebracht en hoe de nazorg ter hand moet worden genomen. Dit om een goede doorwerking van deze adviezen te garanderen. In het werkprogramma moet aandacht worden besteed aan de ruimte voor adviezen op eigen initiatief.

Vorm

Adviezen kunnen in verschillende vormen worden uitgebracht. De meest gebruikte vorm is die van het standaardadvies. Een variant hierop is het vervolgadvis, dat in feite een gewoon advies is waarin wordt teruggekomen op een eerder uitgebracht advies en wordt voortgeborduurd op dat eerdere advies. Een bijzondere vorm is het briefadvies. Dit behelst een advies van beknopte omvang, waarin kort en krachtig over een (deelaspect van een) onderwerp wordt geadviseerd.

Standaardadvies

Het merendeel van de adviezen is uitgebracht als standaardadvies. Deze adviesvorm wordt gebruikt voor adviezen die worden uitgebracht naar aanleiding van een adviesaanvraag. De grootte van de adviestekst varieert van 15 pagina's tot 92 pagina's pure tekst (exclusief bijlagen en voorbladen). In tabel 10 valt te zien dat er grote verschillen zijn tussen de adviezen wat betreft het aantal bladzijden geschreven tekst. Dit hangt samen met de complexiteit van het onderwerp, de omvang en inhoud van de adviesaanvraag en de taakopvatting van de AIV met betrekking tot de aanvraag. In sommige gevallen is volstaan met een beknopte beschrijving van het onderwerp en in andere gevallen is het onderwerp meer in detail beschreven.

Tabel 10 Aantal pagina's tekst en vorm per advies

Advies	Aantal pagina's pure tekst	Vorm
Nr. 25	18	Standaardadvies
Nr. 26	39	Standaardadvies
Nr. 27	43	Standaardadvies
Nr. 28	54	Standaardadvies
Nr. 29	50	Standaardadvies
Nr. 30	41	Standaardadvies
Nr. 31	30	Standaardadvies
Nr. 32	19	Vervolgadvies
Nr. 33	31	Standaardadvies
Nr. 34	49	Standaardadvies
Nr. 35	92	Standaardadvies
Nr. 36	32	Standaardadvies
Nr. 37	24	Vervolgadvies
Nr. 38	36	Standaardadvies
Nr. 39	33	Standaardadvies
Nr. 40	15	Standaardadvies
Nr. 41	26	Standaardadvies
Nr. 42	27	Standaardadvies
Nr. 43	53	Standaardadvies
Nr. 44	42	Standaardadvies
Nr. 45	44	Standaardadvies
Nr. 46	53	Standaardadvies

Vervolgadvies

AIV-adviezen 32 en 37 waren vervolgadviezen. Advies nr. 32 *'Een brug tussen burgers en Brussel: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie'* was een vervolg op AIV-advies nr. 27 met dezelfde titel, alsmede op AIV-advies nr. 24. Hierbij werd geopteerd voor een advies op eigen initiatief, omdat de Europese Conventie, die zich boog over de toekomst van de Europese Unie, in een beslissende fase was aanbeland. De AIV kon door een snel en beknopt advies een bijdrage leveren aan de standpuntbepaling en de discussies over de Conventie.

Ook AIV-advies nr. 37 was een vervolgadvies (op AIV-advies nr. 9). Doordat er zich aanzienlijke veranderingen hadden voorgedaan met betrekking tot de situatie in Turkije en zijn relatie met de Europese Unie, alsmede gezien het feit dat onder Nederlands voorzitterschap een beslissing zou worden genomen over het al dan niet aangaan van onderhandelingen over toetreding, werd een actualisering wenselijk geacht.

Briefadvies

In de afgelopen raadsperiode zijn zeven briefadviezen uitgebracht variërend in lengte van 4 tot 17 pagina's. Er waren verscheidene gronden om voor deze vorm van advisering te kiezen.

In de eerste plaats is deze vorm gebruikt voor adviezen met een spoedeisend karakter. Ten aanzien van briefadvies nr. 5 over het Nederlandse voorzitterschap van de EU in 2004 was de wens van de AIV om met een advies te komen dat tijdig genoeg was

om een rol te spelen bij het bepalen van de agenda voor het Nederlandse voorzitterschap de reden voor spoed. Bij briefadvies nr. 6 aangaande de Conventie over de toekomst van Europa was het de wens om een mening te geven over de Conventie en de manier waarop Nederland hiermee om zou moeten gaan op de Intergouvernementele Conferentie van oktober 2003. Voor briefadvies nr. 7 over het Europese asiel- en migratiebeleid was de spoed gelegen in het feit dat de AIV advisering vóór aanvang van het Nederlandse voorzitterschap van de EU in 2004 wenselijk achtte. Bij briefadvies nr. 9 betreffende het Sachs-rapport waren de op handen zijnde debatten in de Tweede Kamer de reden om met spoed te adviseren. En bij briefadvies nr. 11 over terrorismebestrijding en het folterverbod noopte de actualiteit tot spoed.

In de tweede plaats is van briefadviezen gebruik gemaakt, omdat het, gezien het belang van het onderwerp en de stand van zaken dienaangaande, opportuun werd geacht om – zij het beknopt – aan te geven wat voor acties noodzakelijk waren. Zo achtte de AIV het opportuun om in briefadvies nr. 8 over de ontwerp-declaratie inzake de rechten van inheemse volken te adviseren, omdat de onderhandelingen hierover in een langdurige impasse terechtgekomen waren. De AIV vond dat Nederland – mede in zijn capaciteit als voorzitter van de Europese Unie bij de onderhandelingen in de Werkgroep Inheemse Bevolkingen van de Verenigde Naties – actief moest worden om zodoende de onderhandelingen over de inhoud, alsmede het proces van totstandkoming vlot te trekken. Briefadvies nr. 10 over de EU en de band met de Nederlandse burger werd uitgebracht, omdat een impasse was ontstaan na het referendum over de Europese Grondwet over nut en noodzaak van Europese integratie. Hierdoor voelde de AIV zich geroepen om met de nodige spoed enige aanbevelingen te doen om de kloof tussen de burger en Europa te verkleinen en hiermee een bijdrage te leveren aan het doorbreken van de impasse.

De belangrijkste gronden voor het uitbrengen van een briefadvies zijn de noodzaak voor spoed en de stand van zaken ten aanzien van een onderwerp in combinatie met het belang van dat onderwerp. Hierbij kan de actualiteit van het onderwerp in sommige gevallen een extra stimulans zijn om te adviseren. Alle zeven briefadviezen werden op eigen initiatief uitgebracht. Aangetekend moet worden dat briefadviezen 9 en 11 voortvloeiden uit een adviesaanvraag en vooraf gingen aan een alomvattend (standaard-)advies.

Tabel 11 **Aantal pagina's tekst per briefadvies**

Briefadvies	Aantal pagina's
Nr. 5	5
Nr. 6	4
Nr. 7	17
Nr. 8	5
Nr. 9	12
Nr. 10	13
Nr. 11	11

Door de geënquêteerden wordt aangegeven dat de AIV op goede wijze omgaat met het uitbrengen van briefadviezen. De door de AIV in acht genomen terughoudendheid dienaangaande wordt geprezen. Dit mede in het licht van het feit dat alle briefadviezen op eigen initiatief zijn uitgebracht.

Conclusie

De AIV acht de opstelling wenselijk van een beknopt overzicht van richtinggevende regels omtrent de keuze van de vorm van advisering en van de kenmerken (format, grootte, communicatie) voor de verschillende adviesvormen.

De AIV zal terughoudend blijven omgaan met het uitbrengen van briefadviezen.

Timing

Onder timing wordt begrepen het moment waarop een advies wordt uitgebracht in relatie tot de actualiteit en de ontvangtbereidheid van de geadresseerden. De vraag of er sprake is van goede timing is sterk afhankelijk van de actualiteit van het moment en daarmee samenhangend de nieuws waarde van het advies. De ontvangtbereidheid (de mate waarin een persoon of organisatie ontvankelijk is voor een advies) van de geadresseerden – zowel op politiek als op ambtelijk niveau – hangt nauw samen met de inhoud van het advies en de controversialiteit van het onderwerp. Voor de politiek komt daar de politieke opportuniteit en de inhoud van het advies nog bij.

De AIV poogt bij het uitbrengen van adviezen rekening te houden met voornoemde factoren. In verband met de gevolgde werkwijze, de inrichting van het adviesproces (voorbereiding door een commissie en vaststelling door de koepel) en de vergaderfrequentie van de commissies en de koepel is er beperkte ruimte voor verschuiving. In een groot deel van de gevallen wordt aan het begin van een adviestraject een tijdplanning vastgesteld. Een nieuwsfeit dat grote impact heeft kan echter een zorgvuldig vastgestelde planning achterhalen en het effect teniet doen. De geënquêteerden beoordelen de timing van de adviezen over het algemeen als voldoende.

Conclusie

De AIV acht het raadzaam om per advies een tijdschema op te stellen.⁸⁸ Bij het vaststellen hiervan aan het begin van het adviestraject moet rekening worden gehouden met de timing van het advies en de daarmee samenhangende factoren. Bij het berekenen van de eindfase dient nogmaals te worden bekeken of de voorgenomen planning tot een optimaal effect leidt en moet zo nodig de planning worden aangepast.

III.3 Gebruik en doorwerking

Bruikbaarheid en gebruik

De adviezen worden standaard verzonden naar de betrokken bewindspersonen, beide kamers der Staten-Generaal, universiteiten, de directies van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie, andere ministeries, de Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland, de ambassades in Nederland, de andere adviesraden, de fracties van de politieke partijen, maatschappelijke organisaties (waaronder ook vakbonden en werkgeversorganisaties), de media (kranten, tijdschriften, radio en televisie), vaktijdschriften, internationale organisaties en persoonlijke contacten van de AIV. Tevens worden alle adviezen op de website van de AIV gepubliceerd.

Een aantal geënquêteerden geeft aan dat zij van mening zijn dat met name de samenvatting, conclusies en aanbevelingen van de adviezen gelezen worden. Hieruit worden dan de voor gebruik gewenste punten gehaald. De adviezen worden voor

⁸⁸ In het *Draaiboek procedures AIV: in zestien stappen naar een advies* (versie 7 februari 2002) wordt onder voorbereiding van een conceptadvies (fase 4) ook het plannen van de werkzaamheden genoemd.

Tabel 12 Verspreiding van adviezen (bij benadering)

Advies	Verspreiding in Nederlands	Verspreiding in vreemde talen	Totaal
Nr. 25	1200	1100	2300
Nr. 26	1200	1800	3000
Nr. 27	1250	1550	2800
Nr. 28	1300	1350	2650
Nr. 29	1400	1500	2900
Nr. 30	1500	1700	3200
Nr. 31	1250	1100	2350
Nr. 32	1250	1100	2350
Nr. 33	1500	1850	3350
Nr. 34	1250	1100	2350
Nr. 35	1500	1250	2750
Nr. 36	1600	1100	2700
Nr. 37	1400	2100	3500
Nr. 38	1350	1600	2950
Nr. 39	1250	1100	2350
Nr. 40	1250	1750	3000
Nr. 41	1250	1425	2675
Nr. 42	1150	1000	2150
Nr. 43	1300	1250	2550
Nr. 44	1250	1250	2500
Nr. 45	1250	1100	2350
Nr. 46	2000	Nog niet uit	Onbekend

meerdere doeleinden gebruikt.⁸⁹ Zo dienen ze onder meer om ideeën uit te putten, onderwerpen aan de orde te stellen, eigen werk te toetsen, inzicht te krijgen in een bepaald onderwerp, ten behoeve van het onderwijs en in contacten met buitenlandse counterparts. De belangrijkste functie is volgens de geënquêteerden echter het beïnvloeden van de beleidsvorming en de beleidsbepaling. Veel geënquêteerden voeren aan dat uit interne stukken van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie, alsmede uit kamerstukken en kamerdebatten blijkt dat adviezen ook daadwerkelijk hiervoor worden aangewend.⁹⁰ Ten aanzien van de vorige raadsperiode is de indruk dan ook dat het gebruik van de adviezen sterk is toegenomen. Daarnaast worden de adviezen gebruikt voor politieke doeleinden, zoals het aangaan van een politiek debat of ter onderbouwing van een politiek standpunt. Tevens gebruiken ambtenaren de adviezen ter ondersteuning en legitimering van (nieuw en reeds geldend) beleid. De

89 Op pagina 25 van *Doorwerking van strategische beleidsadvisering*, V.J.J.M. Bekkers, H.J.M. Fenger, V.M.F. Homburg en K. Putters, Rotterdam/Tilburg, 2004, wordt onderscheid gemaakt tussen instrumentele, conceptuele, agenderende en politiek-strategische doorwerking.

90 Een goed voorbeeld hiervan is te vinden in *Kamerstukken II 2004/05, 30162, nr. 1, p. 5*. Hierin wordt expliciet verwezen naar AIV-advies nr. 34, *Nederland en crisisbeheersing: drie actuele aspecten*, maart 2004 en wordt aangegeven dat de aanbevelingen uit dat advies voor een groot deel worden overgenomen door de betrokken ministers. Dit is ook een uitstekend voorbeeld van doorwerking.

geënquêteerden zijn het er in meerderheid over eens dat de adviezen – zij het zijdelings en lang niet in alle gevallen – bijdragen aan (de standpuntbepaling en agendering in) het maatschappelijke debat.

Conclusie

De AIV constateert dat de adviezen voor een veelheid van doeleinden worden gebruikt. In het als bijlage bijgevoegde overzicht is aangegeven wat er met de concrete adviezen is gebeurd. De AIV onderschrijft dat de belangrijkste functie van de adviezen is om bij te dragen aan de beleidsvorming. Deze inbreng wordt gerealiseerd doordat beleidsalternatieven worden aangedragen en doordat de (meeste) adviezen een langetermijnkarakter hebben. Tot slot concludeert de AIV dat de adviezen worden gebruikt voor politieke doeleinden, zoals het aangaan van een politiek debat of ter onderbouwing van een politiek standpunt en ook via deze weg invloed hebben op de beleidsvorming.

Doorwerking en regeringsreacties op adviezen

Onder doorwerking wordt hier begrepen de mate waarin adviezen aantoonbaar invloed hebben gehad op het beleid, de regelgeving en/of de maatschappelijke discussie. Dit sluit derhalve indirecte invloed van adviezen op voornoemde terreinen uit. Voor deze werkdefinitie is gekozen omdat moeilijk te achterhalen is of bepaald beleid, regelgeving of de mate en richting van een maatschappelijke discussie voortvloeien uit AIV-advisering, indien dat niet direct (uit stukken) te herleiden is. In bijlage I is een overzicht opgenomen van de specifieke doorwerking per advies van de in de tweede raadsperiode uitgebrachte adviezen.

De adviezen worden in eerste instantie geschreven voor de bewindslieden en de Kamers van de Staten-Generaal. Teneinde de adviezen in de beleidsvorming een rol te laten spelen worden zij mede gericht aan en verspreid onder ambtenaren, de media, de wetenschap en niet-gouvernementele organisaties. Tevens beogen de adviezen bij te dragen aan het maatschappelijk debat. Ook wordt uitdrukkelijk gemikt op een buitenlands lezerspubliek.⁹¹

Regeringsreacties en doorwerking

Reeds eerder is beschreven hoe lang regeringsreacties op zich laten wachten en of de wettelijke termijn van drie maanden wordt gehaald.⁹² In de regeringsreacties wordt inhoudelijk ingegaan op de conclusies en aanbevelingen uit de adviezen. De bewindslieden geven aan op welke punten zij instemmen met het advies, op welke punten zij overwegen het beleid te wijzigen en op welke punten zij de AIV niet volgen. In sommige reacties geeft de regering aan dat zij aanbevelingen onvoorwaardelijk overneemt. In deze gevallen is dan ook sprake van directe doorwerking. Regelmatig worden echter vage termen gebruikt, zoals de aanbevelingen zullen worden betrokken bij het beleid⁹³ of het advies biedt nieuwe impulsen of goede aanknopingspunten⁹⁴.

91 Zie de Interim-evaluatie 2002-2004, p. 8.

92 Zie III.1 onder *Adviesaanvragen en doorlooptijd*.

93 Zie reactie op AIV-advies nr. 31 als vervat in de 'Prinsjesdagbrief' voor 2003.

94 Zie reactie op AIV-advies nr. 25, *Integratie van gendergelijkheid: een zaak van verantwoordelijkheid, inzet en kwaliteit*, januari 2002.

De regering is in haar reacties over het algemeen positief over de adviezen en de daarin vervatte aanbevelingen. Wel worden in vrijwel alle reacties kritische kanttekeningen geplaatst bij onderdelen van het advies en bij specifieke aanbevelingen.⁹⁵ In veel gevallen gebruikt de regering de adviezen als ondersteuning voor reeds door haar gevoerd beleid. Kritiek richt zich dan ook vaak op de punten waarop het advies afwijkt van dat gevoerde beleid. Aan de hand van de regeringsreacties moet geconcludeerd worden dat slechts in een beperkt aantal gevallen in de reactie concreet wordt duidelijk gemaakt dat aanbevelingen tot beleid worden gemaakt. Wel concluderen de geënquêteerden dat de regeringsreacties – meer dan in de eerste raadsperiode – voldoende gemotiveerd en onderbouwd zijn.

Overige doorwerking

In de wetenschappelijke wereld worden adviezen regelmatig voor onderwijs en onderzoek gebruikt. Gebruik op universiteiten wordt wel gestimuleerd door het feit dat een aanzienlijk aantal leden van de AIV verbonden is aan universiteiten of andere wetenschappelijke instellingen.

Soms worden adviezen besproken door maatschappelijke organisaties.⁹⁶ Ook politieke partijen putten soms uit AIV-adviezen.⁹⁷ Dit beïnvloedt het maatschappelijke debat over de aangeroerde onderwerpen en kan ook doorwerken op het beleid.

In de media is groeiende aandacht voor de adviezen van de AIV. De aandacht per advies verschilt sterk. Bij een actueel onderwerp en goede timing is er veel media-aandacht.⁹⁸ Echter, adviezen worden regelmatig door de actualiteit overschaduwd en zijn daardoor voor de media vaak minder interessant.⁹⁹

Vanuit het buitenland is er belangstelling voor de (vertaalde) adviezen van de AIV. Dit wordt door de geënquêteerden ook bevestigd. De doorwerking in het buitenland is veelkleurig. Sommige adviezen worden gebruikt voor het aanjagen van de discussie over een onderwerp.¹⁰⁰ Andere adviezen worden verspreid op internationale bijeenkomsten en fora en spelen een rol bij de gedachtewisseling tussen delegaties bijvoorbeeld over

95 Zie voor een zeer kritische reactie onder meer de reactie op AIV-advies nr. 29, *Pro-poor growth in de bilaterale partnerlanden in Sub-Sahara Afrika: een analyse van strategieën tegen armoede*, januari 2003 en voor een zeer positieve reactie de reactie op AIV-advies nr. 40, *De parlementaire Assemblée van de Raad van Europa*, februari 2005.

96 Zo is AIV-advies nr. 30, *Een mensenrechtenbenadering van ontwikkelingssamenwerking*, april 2003 besproken door het Humanistisch Overleg Mensenrechten (HOM) en heeft Pax Christi een commentaar geschreven op AIV-advies nr. 35, *Falende staten: een wereldwijde verantwoordelijkheid*, mei 2004. Ook heeft het NJCM gereageerd op AIV-advies nr. 33, *De Raad van Europa: minder en (nog) beter*, oktober 2003 en op AIV-advies nr. 38, *De Verenigde Naties en de rechten van de mens*, september 2004.

97 Zie bijvoorbeeld het rapport van de PvdA-projectgroep over internationale vrede en veiligheid, *Vreedzaam veilig: een sociaal-democratische internationale koers in een veranderende wereld*. De projectgroep verwijst hierin onder meer naar AIV-adviezen nrs. 34, 35, 36 en 41.

98 Bijvoorbeeld bij AIV-advies nr. 37, *Vervolgadvies Turkije: de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie*, juli 2004.

99 Zie de Interim-evaluatie 2002-2004, p. 8.

100 Zo greep een lid van de Europese Conventie AIV-advies nr. 32 over de toekomst van de Europese integratie aan om in discussie te gaan over bevoegdheden van Europese instanties.

de toekomst van internationale organisaties. Sporadisch pikt de buitenlandse media de adviezen op.¹⁰¹

Uit de aanhoudende stroom van bestellingen van (oude en nieuwe) adviezen kan geconcludeerd worden dat er belangstelling bestaat. De gemakkelijke manier van bestellen (telefonisch, schriftelijk of via internet) en het feit dat bestelling en toezending kosteloos zijn vergroten de doorwerking. Ook zijn de adviezen te downloaden van de website.

De geënquêteerden zijn verdeeld over de vraag of er sprake is van (significante) doorwerking van AIV-adviezen. Een derde vindt dat er aanzienlijke doorwerking is en een derde vindt dat hier geen sprake van is. Daarnaast geeft een derde aan dit niet te kunnen beoordelen. Wel wordt gesignaleerd dat er in toenemende mate gebruik wordt gemaakt van adviezen en dat ook steeds vaker direct wordt verwezen naar adviezen in interne notities, tijdens kamerdebatten en in kamerstukken.¹⁰²

Mogelijke verbeteringen

Als oplossing om tot (nog) betere doorwerking te komen wordt aangedragen om meer buiten de gebaande paden te treden zonder aan beleidsrelevantie te verliezen. Het is hierbij van belang om continue aandacht te besteden aan de originaliteit en het innovatieve karakter van de advisering en tegelijkertijd goed in de gaten te houden dat de adviezen concreet en bruikbaar genoeg zijn voor de geadresseerden. Ook het hebben van regelmatige contacten met de ambtelijke en politieke top kan bijdragen aan het draagvlak voor en de doorwerking van de adviezen. Voor de doorwerking in het maatschappelijk debat moet getracht worden de adviezen zo toegankelijk mogelijk te maken en zo veel mogelijk te laten aansluiten bij de actualiteit. Daarnaast kan er volgens de geënquêteerden veel gewonnen worden door een communicatiestrategie te ontwikkelen. Deze strategie moet niet alleen gericht zijn op het uitbrengen van de adviezen, maar ook op het geven van navolging aan de adviezen (nazorg).

Conclusie

De doorwerking van adviezen kan worden bevorderd door het (mede)organiseren van conferenties over het onderwerp en het schrijven van (opinie)stukken in vaktijdschriften en in kranten. Daarnaast is het geven van persconferenties (zoals nu soms wordt gedaan) en het verzorgen van radio- en televisie-interviews een goede manier om de doorwerking te verbeteren. Voorts kan de doorwerking worden verbeterd door het verzorgen van een link van de website van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie naar de AIV-site en naar specifieke adviezen. De AIV stelt vast dat het raadzaam is om een half jaar na het uitbrengen van een advies te bekijken wat er aan nazorg is gedaan. Daarbij is nuttig op de website per advies bij te houden welke activiteiten hebben plaatsgevonden.

101 Zie de Interim-evaluatie 2002-2004, p. 8.

102 Zie ook noot 91.

Publiciteit en contacten met de media

Tegelijk met het uitkomen van een advies wordt een persbericht uitgebracht en verstuurd aan de landelijke media (kranten, radio en televisie). De persberichten worden door de betrokken secretaris opgesteld. De conceptpersberichten worden aan de Directie Voorlichting en Communicatie (DVL) ter beschikking gesteld. Sporadisch levert DVL commentaar over de perstechnische kanten van het bericht. DVL komt hierbij niet aan de inhoud en respecteert daarmee de onafhankelijke positie van de AIV. Voorts wordt per advies bekeken of het wenselijk is om een persconferentie te houden.¹⁰³ Bij tijd en wijle leveren AIV-leden (al dan niet tezamen met een secretaris) bijdragen aan vaktijdschriften¹⁰⁴ en kranten, of worden interviews gegeven voor radio of televisie over een advies.

Uit de interviews en enquêtes volgt dat de AIV onvoldoende aandacht besteedt aan het genereren van publiciteit voor de AIV en zijn adviezen.¹⁰⁵ Dit heeft vooral te maken met de beperkte capaciteit en middelen, die de AIV dienaangaande ter beschikking heeft (gesteld).

Conclusie

De AIV acht het wenselijk om een vast format te hanteren voor zijn persberichten. Wellicht kunnen interne (ambtelijke) en externe experts worden geraadpleegd om de persberichten zo functioneel mogelijk te maken. De AIV geeft aan dat het daarnaast raadzaam is dat de secretaris van de koepel (belast met het onderhouden van externe contacten) contacten onderhoudt met journalisten en redacteurs van de media en vaktijdschriften. Hierbij kunnen leden van de AIV die vanuit hun werkzaamheden of netwerk contacten hebben een faciliterende rol spelen. De AIV constateert dat in het kader van het optimaliseren van de communicatie en publiciteit ook aandacht moet worden besteed aan de (contacten met de) media. Ook hierbij kunnen experts op het gebied van externe communicatie en media(beleid) geconsulteerd worden.

Website

Het internet is (tegenwoordig) een belangrijk medium om mensen te bereiken. Voor een optimale doorwerking van de adviezen en profilering van de AIV is een goed-functionerende en makkelijk te bevragen website essentieel. In 2005 is de website van de AIV vernieuwd. De site is nu makkelijker toegankelijk en heeft meer functies dan voorheen. Zo heeft de website nu een telfunctie om het aantal hits bij te houden.

103 Zo is bij AIV-advies nr. 37, *Vervolgadvies Turkije: de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie*, juli 2004 een drukbezochte persconferentie gehouden. Ook bij AIV-advies nr. 44, *De nieuwe oostelijke buurlanden van de Europese Unie*, juli 2005, is gekozen voor een persconferentie.

104 Zie onder meer P. Peters en N. Schrijver, *Een multilaterale aanpak van het probleem van de 'falende staten'*, in: *Internationale Spectator*, juli/augustus 2004 en T. Oostenbrink en N. Schrijver, *Reforming the United Nations: a closer look at the Annan report*, *Netherlands International Law Review*, LII: 317-344, 2005.

105 Dit was reeds door de evaluatiecommissie van de eerste raadsperiode geconstateerd. Zie de evaluatie van de eerste raadsperiode van de AIV, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, pp. 21-22.

Conclusie

De AIV stelt vast dat het van belang is om te bekijken of de verbeteringen van de website resultaat hebben opgeleverd en of verdere aanpassingen wenselijk zijn. De AIV blijft capaciteit en middelen beschikbaar stellen om de website te onderhouden en te verbeteren.

Jaarverslag

Ieder jaar brengt de AIV vóór 1 april van het daaropvolgende jaar, conform artikel 28 van de Kaderwet adviescolleges, een jaarverslag uit. In het voorwoord worden in het kort de ontwikkelingen die dat jaar op het gebied van het buitenlands en veiligheidsbeleid hebben plaatsgevonden benoemd. Tevens worden de uitgebrachte adviezen en de reacties op de adviezen behandeld. Daarnaast wordt weergegeven welke contacten er zijn geweest tussen de AIV en de regering en de Staten-Generaal. Ingegaan wordt op de taak en werkwijze van de AIV en, indien dit aan de orde is, op evaluaties ten aanzien van de AIV dan wel de algehele adviesstructuur. Ook wordt beknopt financieel verantwoording afgelegd. De AIV beschrijft in het woord vooraf weliswaar de belangrijkste ontwikkelingen op internationaal en veiligheidsgebied, maar benoemt geen heldere standpunten die dat jaar uit de advisering naar voren zijn gekomen. Duidelijke stellingnames in het jaarverslag kunnen bijdragen aan de profilering en zichtbaarheid van de AIV.

De jaarverslagen verschillen qua opzet per jaar. Tevens verschilt de verslaglegging over de verschillende adviezen en de reacties daarop. Het valt op dat de bespreking van de adviezen zeer uitgebreid is.

Conclusie

Geconcludeerd wordt dat het raadzaam is om een vaste opzet of standaardformat te hanteren voor de weergave van de inhoud van en de reactie op een advies in het jaarverslag. Hierbij moet gestreefd worden naar een zo beknopt mogelijke weergave (maximaal 3 pagina's over het advies en de reactie). De AIV constateert dat het wenselijk is om in de jaarverslagen – bijvoorbeeld in het woord vooraf – duidelijke standpunten en stellingnames op te nemen. Zo wordt het jaarverslag niet alleen een instrument van verantwoording, maar ook een instrument van communicatie. De standpunten dienen voort te komen uit de door de AIV uitgebrachte adviezen.

Nazorg

Onder nazorg wordt verstaan het door de AIV volgen en stimuleren van de doorwerking van adviezen op het beleid, de regelgeving en/of het maatschappelijk debat.

De AIV heeft er een aantal keren voor gekozen om in samenwerking met universiteiten of maatschappelijke organisaties een seminar of conferentie te organiseren of deel te nemen aan een extern georganiseerd seminar over een onderwerp waarover de AIV een advies had geschreven. Zo is op 29 augustus 2003 door de AIV en het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) een seminar georganiseerd over pro-poor growth (AIV-advies nr. 29) en de mensenrechtenbenadering van ontwikkelings-samenwerking (AIV-advies nr. 30). In mei 2003 heeft een lid van de AIV deelgenomen aan een door de Atlantische Commissie georganiseerde forumdiscussie over militaire samenwerking in Europa (AIV-advies nr. 31). AIV-advies nr. 33 is het onderwerp geweest van een seminar in Tilburg. Bij een discussiebijeenkomst over ontwikkelingssamenwerking en vrede en veiligheid heeft de voorzitter van de voorbereidende AIV-werkgroep over Nederland en crisisbeheersing zitting genomen in het panel

(AIV-advies nr. 34). Het KIT heeft in samenwerking met de AIV en het ministerie van Buitenlandse Zaken op 11 april 2005 een seminar over het groeiende risico van falende staten voor veiligheid en ontwikkeling georganiseerd (AIV-advies nr. 35). Op 13 december 2005 organiseerde de Atlantische Commissie met medewerking van de AIV, de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (KVBK) en de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (NVVN) een bijeenkomst met het thema 'Falende staten, crisisbeheersing en de rol van Nederland in de 21^e eeuw'. Aan deze bijeenkomst lagen de AIV-adviezen 34 en 35 ten grondslag. De voorzitters van de AIV-werkgroepen die beide rapporten hebben opgesteld hebben op deze bijeenkomst gesproken. De AIV heeft tezamen met het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM) een seminar georganiseerd waar het Nederlandse mensenrechtenbeleid en de Verenigde Naties centraal stonden (AIV-advies nr. 38). AIV-advies nr. 41 is onderwerp van discussie geweest op een aantal specifieke conferenties. In Nederland betrof dat een aantal fora, die onder meer door de NVVN en de NCDO waren georganiseerd. Ook in Parijs en Cambridge is het advies onderwerp van discussie geweest en in aanzienlijke aantallen verspreid. Op 31 oktober 2005 is het AIV-advies nr. 44 op het KPA/MATRA-symposium van de NCDO gepresenteerd door een lid van de koepel. Ook is het op 8 december door de secretaris gepresenteerd op een bijeenkomst genaamd Interdepartementaal Twinningoverleg gericht op de oostelijke buurlanden van de EU. Hieraan namen ambtenaren van Economische Zaken, Justitie, Landbouw en Visserij, Sociale Zaken, Milieu, Energie, Verkeer en Waterstaat, de Economische Voorlichtingsdienst, Buitenlandse Zaken, de Algemene Rekenkamer en medewerkers van de universiteit Wageningen deel.

Het merendeel van de geënquêteerden vindt het voorzien in nazorg nadrukkelijk een taak voor de AIV. Ook in de Interim-evaluatie 2002-2004 wordt blijvende aandacht voor nazorg bepleit.¹⁰⁶ De geënquêteerden zijn van oordeel dat de AIV momenteel te weinig doet op het gebied van nazorg. Hierbij wordt opgemerkt dat de door de AIV verleende nazorg sterk is toegenomen ten opzichte van de vorige raadsperiode.

Conclusie

De AIV ziet nazorg niet als hoofdtaak maar vindt het wel van belang om een advies goed te begeleiden. In het kader van het optimaliseren van de communicatie zal ook nadrukkelijk naar het aspect van de nazorg worden gekeken. Vooral bij adviezen met een hoog actualiteitsgehalte kan dit de doorwerking bevorderen.¹⁰⁷ Bij de nazorg kunnen experts op het gebied van externe communicatie worden betrokken.

106 Zie Interim-evaluatie 2002-2004, p. 12.

107 Zie ook III.3 onder *Doorwerking en regeringsreacties*.

Inleiding

De Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) speelt een rol in het buitenlands en veiligheidsbeleid. Deze rol is belangrijk, hoewel hij niet overdreven moet worden. In de periode 2002-2005 is de AIV gegroeid in zijn rol en hebben zich veel ontwikkelingen ten goede voorgedaan. Uiteraard zijn er ook kanttekeningen te plaatsen bij het vervullen van zijn taken. In dit hoofdstuk worden de bevindingen weergegeven en de belangrijkste conclusies (schuingedrukt) van de voorliggende evaluatie samengevat. Op basis hiervan wordt een eindconclusie geformuleerd.

Samenstelling, structuur, werkwijze en beeldvorming

De AIV bestaat uit één raad (de koepel) en vier permanente commissies op het gebied van mensenrechten, vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking en Europese integratie.

De voornaamste rol van de koepel is om te besluiten over de uit te brengen adviezen. De koepel stelt tevens vast door welke commissie(s) een aanvraag behandeld zal worden. De adviezen worden voorbereid door (één van) de permanente commissies of door een gecombineerde commissie. Deze voorbereidende commissie bepaalt het verloop van het adviestraject. De wisselwerking tussen koepel en commissies is goed. De door de AIV gevolgde werkwijze wordt efficiënt en effectief geacht. Er is sprake van voldoende inbreng van externen in het adviesproces.

De AIV heeft voldoende aandacht voor continuïteit bij het (her)benoemen van leden. Het is echter wenselijk om meer aandacht aan vernieuwing te besteden. Er is (nog) geen sprake van evenredige deelneming van vrouwen en personen behorende tot een culturele of etnische minderheid. De wetenschap, politiek, ambtenarij en journalistiek zijn naar behoren vertegenwoordigd in de AIV. Wel is er behoefte aan (meer) mensen met ervaring in maatschappelijke organisaties en mensen uit het bedrijfsleven.

De administratie is gedegen en het secretariaat functioneert goed. De secretarissen worden overwegend intern geworven. De vestiging van de AIV in het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft vele voordelen, die ruimschoots opwegen tegen het nadeel van mogelijke uiterlijke schijn van verstrengeling met Buitenlandse Zaken. De AIV-leden en de secretarissen zijn voldoende onafhankelijk. De jaarlijkse themadagen zijn zeer nuttig.

De AIV gaat prudent en zorgvuldig met zijn financiën om. De AIV stelt vast dat, hoewel de financiële middelen momenteel toereikend zijn, de grenzen van het budget in zicht komen. De AIV zal de komende raadsperiode aandacht moeten besteden aan deze ontwikkeling, nu de kosten eerder stijgen dan dalen (vergoedingen, reiskosten, drukkosten) bij een nominaal vrij constant budget.

In een aantal gevallen is de samenwerking met andere adviesraden niet op alle punten goed verlopen.

Er is de afgelopen raadsperiode regelmatig overleg geweest met de betrokken bewindslieden en met de vaste commissies en (groepen) leden van de Staten-Generaal. Van beide zijden bestaat grote waardering voor elkaar. Het contact met de minister van Defensie is minder frequent dan het contact met de overige bewindspersonen. Er is geen regelmatig contact met de ambtelijke top. Dergelijk contact wordt wel wenselijk geacht.

De belangrijkste functie van de AIV is het geven van concrete beleidsaanbevelingen. Daarnaast heeft de AIV een functie in het bijdragen aan de meningsvorming en de agendabepaling in het maatschappelijk debat.

De AIV is onvoldoende bekend in grote kring. Wel zijn de belangstelling voor en het gezag van de AIV de laatste jaren toegenomen. Het vergroten van de bekendheid van de AIV en zijn adviezen zal aan de doorwerking van de adviezen ten goede komen.

De ambtelijk-contactpersonen hebben een voorlichtende en informerende taak en dienen afstand tot het daadwerkelijke adviesproces te houden.

Op grond van voorgaande bevindingen zijn de belangrijkste conclusies van de AIV:

- *De AIV concludeert dat het wenselijk is om bij het samenstellen van een gecombineerde commissie te blijven letten op een afgewogen vertegenwoordiging van de permanente commissies en de benodigde expertises. Het is daarnaast raadzaam om de mogelijkheid tot het (tijdelijk) aantrekken van buitenleden neer te leggen in het Reglement van Orde van de AIV. Ook is het wenselijk dat AIV-leden die niet aan een permanente commissie zijn verbonden minimaal één keer per jaar deelnemen aan een adviestraject, waarbij de expertise van het desbetreffende lid leidend is in de keuze van het adviestraject.*
- *De AIV acht het raadzaam dat de ministers als uitgangspunt nemen dat leden twee keer vier jaar benoemd worden, met de mogelijkheid om, indien dat voor het behoud van expertise gewenst is, te besluiten tot een derde termijn van twee of vier jaren.*
- *De AIV concludeert dat aandacht besteed moet blijven worden aan evenredige deelneming van vrouwen en personen behorende tot een culturele of etnische minderheid in de AIV. Met name de ondervertegenwoordiging van minderheden valt op. Het is in dit licht van belang tijdig aandacht te besteden aan de vervulling van vacatures in de permanente commissies en de koepel bij (her)benoemingen. Dit is overigens een doorlopend proces. Daarnaast is het raadzaam om bij het (her)benoemen van leden van de AIV aandacht te besteden aan een evenwichtige verdeling wat betreft leeftijd. Kwaliteit blijft bij het selecteren van leden te allen tijde het belangrijkste criterium.*
- *De AIV stelt vast dat het zorgen voor evenwichtige vertegenwoordiging van alle groepen uit de samenleving die bij het buitenlands beleid betrokken zijn onderdeel van het (her)benoemingsbeleid moet zijn. Om dit te bereiken kunnen (meer) mensen met ervaring in maatschappelijke organisaties en mensen uit het bedrijfsleven benoemd worden.*
- *De AIV concludeert dat het wenselijk is om bij de selectie van secretarissen als wens op te nemen dat zij ook werkervaring buiten het ministerie hebben. Ook acht de AIV het raadzaam te bezien wat de mogelijkheden zijn om inhoudelijke ondersteuning te bewerkstelligen. Er kan hierbij bijvoorbeeld gedacht worden aan het aantrekken van (rijks)trainees voor een detachering ter inhoudelijke ondersteuning van de secretarissen.*
- *De AIV constateert dat het wenselijk is om, conform de recente praktijk, één keer per jaar een themadag te houden. Het onderwerp voor deze dag moet zorgvuldig worden gekozen. Het is raadzaam het thema, voordat hierover definitief wordt besloten door de AIV, tijdens de commissie- en koepelvergaderingen te bespreken en de gevoelens aan de voorbereidende commissie kenbaar te maken.*
- *De AIV is van mening dat de voorzitter van een commissie die belast is met de voorbereiding van een advies een actieve rol speelt bij het bewegen van leden, als de situatie erom vraagt, om teksten aan te leveren.*
- *Het is gewenst om het Draaiboek procedures AIV nieuw leven in te blazen door het aan een kritische blik te onderwerpen en waar nodig aan te passen of uit te breiden. Dit vooral om de procedures inzichtelijker te maken en meer te standaardiseren en te stroomlijnen.*
- *De AIV gaat bekijken welke mogelijkheden internet biedt (web-based applications) om de efficiëntie verder te verbeteren.*

- De AIV stelt vast dat, hoewel de financiële middelen momenteel toereikend zijn, de grenzen van het budget in zicht komen. De AIV zal de komende raadsperiode aandacht moeten besteden aan deze ontwikkeling, nu de kosten eerder stijgen dan dalen (vergoedingen, reiskosten, drukkosten) bij een nominaal vrij constant budget. Gelet op het relatief lage budget zijn de mogelijkheden tot bezuiniging gering. De AIV zou beperking van het aantal reizen, gelet op de verdieping waartoe deze leiden, willen vermijden.
- De AIV concludeert dat de huisvesting in het ministerie van Buitenlandse Zaken vele voordelen heeft, die opwegen tegen het nadeel van mogelijke uiterlijke schijn van verstrengeling met Buitenlandse Zaken. Hij geeft aan de mogelijkheden te bekijken voor eigen AIV-e-mailadressen.
- De AIV concludeert dat het raadzaam is om het bespreken van de adviesaanvragen en werkprogramma's in grote lijnen onderdeel van het secretarissenoverleg van de strategische adviesraden te laten uitmaken.
- De AIV geeft aan dat voorafgaand aan een samenwerking met andere adviesraden aan de orde moeten komen wat de te volgen werkwijze zal zijn, wie de regie op zich neemt, wie de tekstvoorstellen schrijft, wat de rollen van de voorzitter en vice-voorzitter in het adviesproces zijn en welke procedures worden gevolgd bij de vaststelling van het advies.
- De AIV acht het gewenst dat ten minste eenmaal per jaar (formeel) overleg plaatsvindt met de bij de AIV betrokken bewindspersonen. De AIV en het ministerie van Defensie moeten erop toezien dat dit overleg ook plaatsvindt met de minister van Defensie. Daarnaast stelt de AIV vast dat het raadzaam is de ontmoetingen tussen de betrokken bewindspersoon en de deskundige commissie(s) van de AIV, – die minimaal één keer per jaar moeten plaatsvinden – te institutionaliseren. Dit betekent dat aan het begin van het jaar de ontmoetingen gepland worden. In voorkomende gevallen moet de mogelijkheid blijven bestaan om meer gesprekken en overleggen in te plannen, waaronder gesprekken tussen de voorzitter van de AIV en de bewindspersonen, indien daartoe aanleiding bestaat.
- Tevens geeft de AIV aan dat er tussen de ambtelijke top en de AIV minimaal één keer per jaar ontmoetingen georganiseerd moeten worden.
- De AIV concludeert dat bekeken moet worden hoe de AIV concreet uitvoering kan geven aan de onderscheiden neventaken naast de kerntaak van de advisering, te weten het bijdragen aan de meningsvorming en agendabepaling in het maatschappelijk debat en het inzichtelijk maken van het Nederlandse beleid en de dilemma's van dat beleid. Daarbij komt aan de orde hoe de communicatie geoptimaliseerd kan worden.
- De AIV stelt vast dat de onafhankelijkheid van de leden en het secretariaat gewaarborgd is.
- De AIV constateert dat, om de belangstelling en het draagvlak voor de AIV in de maatschappij te vergroten, de zichtbaarheid van de AIV verbeterd moet worden. Het optimaliseren van de communicatie, alsmede het verzorgen van nazorg zijn hiervoor belangrijk.
- De AIV concludeert dat het wenselijk is dat voorbereidende commissies aan het begin van het adviestraject bekijken en vaststellen van welke externen input benodigd is.
- De AIV acht het aanbevelenswaardig één keer per jaar een bijeenkomst te organiseren tussen alle ambtelijk-contactpersonen en de secretarissen.

Agendering, advisering en doorwerking

De AIV heeft een gestaag toenemend aantal adviezen per jaar uitgebracht. Met de huidige middelen en personeelssterkte zal de productie gemiddeld zeveneneenhalf adviezen per jaar bedragen.

De kwaliteit van de adviezen is goed en zij gaan in het algemeen over de 'juiste'

onderwerpen. De aanbevelingen worden als voldoende concreet en haalbaar beschouwd. Toch blijft het uitbrengen van scherpe adviezen een belangrijk aandachtspunt. De AIV heeft vaak veel tijd nodig voor het uitbrengen van adviezen. Daarboven hebben de ministeries vaak te veel tijd nodig om te komen tot een adviesaanvraag en zijn de adviesaanvragen veelal te algemeen, te breed en te onprecies geformuleerd. De door de wet voorgeschreven termijn van drie maanden voor een regeringsreactie wordt in de meeste gevallen niet gehaald. De terughoudendheid van regering ten aanzien van sommige controversiële onderwerpen zorgt er voor dat sommige onderwerpen niet voor advisering aan de AIV worden voorgelegd.

Beide Kamers der Staten-Generaal hebben een aantal keren de betrokken bewindspersonen verzocht om de AIV om advies te vragen. Van de mogelijkheid om direct aan de AIV advies te vragen is deze raadsperiode geen gebruik gemaakt.

De procedure ter vaststelling van het werkprogramma is lang en bureaucratisch. Er staan bovendien veel onderwerpen op het werkprogramma.

De AIV is terughoudend geweest bij het gebruik maken van de mogelijkheid om op eigen initiatief met adviezen te komen. Desalniettemin is het aantal adviezen uit eigen beweging sterk toegenomen in vergelijking met de eerste raadsperiode. De wijze waarop de AIV hiermee omgaat, stemt tot tevredenheid.

De verschillende door de AIV gebruikte vormen van advies zijn zeer toereikend. De AIV besteedt ook aandacht aan de timing van adviezen. De timing is over het algemeen voldoende.

De adviezen worden wijdverspreid in binnen- en buitenland. Ambtenaren en politici maken met name gebruik van de adviezen ter ondersteuning van eigen visies en standpunten. De adviezen leveren echter een bescheiden bijdrage aan het maatschappelijke debat. Door de media en in het buitenland worden de adviezen steeds meer gebruikt. In de wetenschappelijke wereld worden de adviezen regelmatig aangewend voor onderwijs. In de regeringsreacties wordt aangegeven op welke punten de regering instemt met een advies, op welke punten overwogen wordt het beleid te wijzigen en op welke punten de AIV niet wordt gevolgd. De reacties zijn voldoende gemotiveerd en onderbouwd. Ondanks het feit dat de doorwerking van de adviezen sterk is toegenomen, is die nog immer bescheiden. Het is dan ook wenselijk om de doorwerking (verder) te bevorderen.

Deze bevindingen leiden tot de volgende conclusies:

- *De AIV constateert dat er de afgelopen vier jaar sprake is geweest van een continue en gestage stijging van het aantal uitgebrachte adviezen. De AIV stelt vast dat, indien de bewindspersonen of (één der) beide Kamers der Staten-Generaal een toename van het aantal uit te brengen adviezen per jaar noodzakelijk acht(en), er meer middelen ter beschikking zullen moeten worden gesteld. Ook zal het aantal medewerkers, dat zich inhoudelijk met advisering bezighoudt, dan moeten worden uitgebreid.*
- *De AIV zal trachten voldoende scherpte in zijn advisering aan te blijven brengen zonder aan de haalbaarheid van de aanbevelingen te komen. Daarnaast heeft de AIV een taak om door middel van de mogelijkheid adviezen op eigen initiatief uit te brengen te voorkomen dat over bepaalde onderwerpen niet of niet tijdig wordt geadviseerd.*
- *De AIV concludeert dat het wenselijk is dat de betrokken ministeries zorgdragen voor een regelmatige stroom adviesaanvragen. De ministeries moeten aandacht besteden aan het formuleren van specifieke, gerichte en duidelijke adviesaanvragen.*
- *De AIV vindt het raadzaam om per advies een streefdoel vast te leggen ten aanzien van de duur van het desbetreffende adviestraject. Hierbij merkt de AIV wel op dat, gezien het feit dat de doorlooptijd sterk afhankelijk is van de (omvang en inhoud van de) advies-*

aanvraag en de complexiteit en controversialiteit van het onderwerp van advies, dit streefdoel per adviestraject zal variëren. Bij het bereiken van de eindfase dient nogmaals te worden bekeken of de voorgenomen planning tot een optimaal effect leidt en moet zo nodig de planning worden aangepast.

- De bewindspersonen en de ambtelijke top moeten toezien op naleving van de wettelijke termijn van drie maanden voor de regeringsreactie. Hierbij heeft de AIV een signaleringsfunctie.
- De AIV juicht de wens van Tweede Kamerleden om (meer) directe adviesaanvragen aan de AIV te richten toe. Daarnaast acht de AIV het een interessante optie dat de Tweede Kamer bij adviesaanvragen van bewindspersonen aangeeft waar de accenten (moeten komen te) liggen.
- De AIV moet ervoor zorgdragen dat hij in juni een lijst met (mogelijke) onderwerpen voor het werkprogramma voor het daaropvolgende jaar aan de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie verstrekt.
- Geconstateerd wordt dat een meerjarenplanning voor het werkprogramma gewenst is, omdat een dergelijke planning bijdraagt aan de continuïteit van het programma en zo voorkomen wordt dat de onderwerpen ieder jaar opnieuw moeten worden beoordeeld. Hierbij tekent de AIV aan dat onderwerpen geschrapt moeten worden, indien er geen behoefte meer aan is of indien er andere onderwerpen zijn die dringender advisering behoeven.
- De AIV wil terughoudendheid blijven betrachten bij het uitbrengen van adviezen uit eigen beweging. Hij acht het tevens wenselijk dat beschreven wordt op welke manier adviezen op eigen initiatief naar buiten moeten worden gebracht en hoe de nazorg ter hand moet worden genomen. In het werkprogramma moet aandacht worden besteed aan de ruimte voor adviezen op eigen initiatief.
- De AIV concludeert dat het wenselijk is om een beknopt overzicht op te stellen van richtinggevendende regels omtrent de keuze van de vorm van advisering en van de kenmerken (format, grootte, communicatie) voor de verschillende adviesvormen. De AIV zal terughoudend blijven omgaan met het uitbrengen van briefadviezen.
- De AIV constateert dat de adviezen voor een veelheid aan doeleinden worden gebruikt en bijdragen aan het beïnvloeden van het beleid. Hij onderschrijft dat de belangrijkste functie van de adviezen is om bij te dragen aan de beleidsvorming en beleidsbepaling. De AIV stelt vast dat de adviezen ook een inbreng in de beleidsvorming en de beleidsbepaling hebben. Deze inbreng vloeit mede voort uit het feit dat beleidsalternatieven worden aangedragen en doordat de (meeste) adviezen een langetermijnkarakter hebben. Tot slot concludeert de AIV dat de adviezen worden gebruikt voor politieke doeleinden, zoals het aangaan van een politiek debat of ter onderbouwing van een politiek standpunt en ook via deze weg invloed te hebben op het beleid.
- Aangegeven wordt dat de doorwerking van adviezen kan worden verbeterd door het (mede)organiseren van conferenties over het onderwerp en het schrijven van (opinie)stukken in vaktijdschriften en in kranten. Daarnaast is het geven van persconferenties (zoals nu soms wordt gedaan) en het verzorgen van radio- en televisie-interviews een goede manier om de doorwerking te verbeteren. Voorts kan de doorwerking worden verbeterd door het verzorgen van een link van de website van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie naar de AIV-site en naar specifieke adviezen. Vooral bij adviezen met een hoog actualiteitsgehalte kan dit de doorwerking bevorderen. De AIV stelt vast dat het raadzaam is om een half jaar na het uitbrengen van een advies te bekijken wat er aan nazorg is gedaan. Daarbij is het nuttig op de website per advies bij te houden welke activiteiten hebben plaatsgevonden.

Publiciteit en communicatie

De AIV geeft bij ieder advies een persbericht uit. Soms worden persconferenties gehouden, leveren leden stukken aan ter publicatie of geven zij interviews. Er is geen sprake van structurele contacten met de pers. Het is wenselijk om meer aandacht aan publiciteit en communicatie te besteden.

Recent is de toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van de website van de AIV verbeterd. Dit blijft een belangrijk aandachtspunt voor de AIV.

Ieder jaar brengt de AIV een jaarverslag uit. Het bespreken van de adviezen en de regeringsreacties neemt veel pagina's in beslag. In de jaarverslagen worden geen duidelijke standpunten benoemd die uit de advisering naar voren zijn gekomen. Duidelijke stellingnames in het jaarverslag kunnen bijdragen aan de profilering en zichtbaarheid van de AIV.

De AIV heeft in veel gevallen gezorgd voor nazorg in de vorm van deelname aan of het spreken op congressen, conferenties of seminars. Dit heeft op ad hoc basis plaatsgevonden. Er is geen (structureel) beleid geformuleerd voor het verlenen van nazorg.

Derhalve concludeert de AIV als volgt:

- *De AIV acht het wenselijk om een vast format te hanteren voor zijn persberichten. Wellicht kunnen interne (ambtelijke) en externe experts worden geraadpleegd om de persberichten zo functioneel mogelijk te maken.*
- *De AIV geeft aan dat het raadzaam is dat de secretaris van de koepel (belast met het onderhouden van externe contacten) contacten onderhoudt met journalisten en redacteuren van de media en vaktijdschriften.*
- *De AIV constateert dat in het kader van het optimaliseren van de communicatie en publiciteit ook aandacht moet worden besteed aan de (contacten met de) media.*
- *De AIV zal capaciteit en middelen beschikbaar blijven stellen om de website te onderhouden en te verbeteren.*
- *De AIV acht het raadzaam om een vaste opzet of standaardformat te hanteren voor de weergave van de inhoud van en de reactie op een advies in het jaarverslag. Hierbij moet gestreefd worden naar een zo beknopt mogelijke weergave (maximaal 3 pagina's over het advies en de reactie).*
- *De AIV constateert dat het wenselijk is om in de jaarverslagen – bijvoorbeeld in het woord vooraf – duidelijke standpunten en stellingnames op te nemen.*
- *De AIV ziet nazorg niet als hoofdtak, maar vindt het wel van belang om een advies goed te begeleiden. In het kader van het optimaliseren van de communicatie zal ook nadrukkelijk naar het aspect van de nazorg worden gekeken.*

Eindconclusie

De AIV heeft in zijn tweede raadsperiode veel vooruitgang geboekt ten opzichte van de eerste periode. De AIV functioneert goed en de adviezen worden goed ontvangen. Er wordt een toenemend aantal adviezen per jaar uitgebracht, die steeds meer aandacht krijgen. De kwaliteit van de adviezen is bovendien goed. Ook werken de adviezen steeds sterker door in het beleid. Het verbeteren van de doorwerking blijft echter een aandachtspunt. De bekendheid van de AIV is nog beperkt. Ook is er veel tijd nodig voor de adviesaanvragen en de adviezen. Op basis hiervan trekt de AIV de volgende conclusies.

Ten eerste dient voorafgaand aan een samenwerking met andere adviesraden aan de orde te komen wat de te volgen werkwijze zal zijn, wie de regie op zich neemt, wie de tekstvoorstellen schrijft, wat de rollen van de voorzitter en vice-voorzitter in het adviesproces zijn en welke procedures worden gevolgd bij de vaststelling van het advies. Ten tweede moet aandacht worden besteed aan het versnellen van de adviesaanvragen. Ten derde moet de communicatie worden geoptimaliseerd. Zo kan worden bijgedragen aan meer profilering, betere doorwerking, versterking van de bijdragen aan de meningsvorming en agendabepaling in het maatschappelijke debat en het verbeteren van de nazorg.

Op deze wijze kan de AIV zijn positie als rader in het buitenlands en veiligheidsbeleid nog verder versterken.

BIJLAGEN

ADVIES NR. 25 *‘Integratie van gendergelijkheid, een zaak van verantwoordelijkheid, inzet en kwaliteit’*

In de reactie van 12 maart 2002 noemt de regering het advies, dat was vastgesteld in december 2001, een inzichtelijk overzicht van recente ontwikkelingen op het terrein van emancipatievraagstukken en de integratie van gendergelijkheid in het algemene beleid van het ministerie. De aanbevelingen worden beschouwd als uitvoerbaar op de korte- en middellangetermijn.

De regering onderschrijft de keuze te komen tot het verbeteren van werkprocessen zodat deze voldoende bijdragen aan het bereiken van gendergelijkheid in beleid. De medewerkers en hun superieuren zijn daarbij zelf verantwoordelijk voor de duurzame verankering van gendergelijkheid in het beleid.

De regering deelt de mening van de AIV dat er nog niet altijd sprake is van het systematisch samenbrengen van genderbeleid en algemeen buitenlandbeleid als wederzijds verplichtend proces. Wel wordt gewezen op de vorderingen die op verschillende terreinen zijn gemaakt. Beleidsmedewerkers en genderexperts werken daarbij op het ministerie en in het veld nauw samen.

De regering zegt toe voortvarend te willen werken aan een gendermainstreamingsbeleid aan de hand van de aanknopingspunten van het advies. Er zal rekening worden gehouden met nieuwe inzichten over organisatie- en expertiseversterking (skill mix), de integratie van gender in de Memorie van Toelichting en de jaarplancycclus en kennisvergroting bij medewerkers. Aan de voorstellen voor gendertraining en bijscholing, toetsen van genderkennis en -affiniteit bij de werving en selectie en bij beoordelingen wordt al gewerkt.

Met de constatering dat gespecialiseerde genderdeskundigheid noodzakelijk blijft voor het succesvol samenbrengen van het algemeen buitenlandbeleid en het genderbeleid, is de regering het eens. De al beschikbare deskundigheid wordt gehandhaafd en kwalitatief verbeterd. Behalve de themadeskundigen gender dienen ook de andere beleidsmedewerkers op een post over minder diepgaande, maar wel relevante genderkennis te beschikken. Hier ligt vooral een rol van Chefs de Poste en hoofden OS.

De constatering over het belang van donorcoördinatie is bijzonder gewaardeerd. Niet in alle gevallen wordt zichtbaar gestreefd naar duurzame integratie van gendergelijkheid in het beleid van deze landen. Ownership, gekoppeld aan partnership, maakt het in toenemende mate mogelijk dat donoren hun eigen visie vervangen door een zakelijke dialoog en het gezamenlijk bepalen van noodzakelijke initiatieven om gendergelijkheid in programma's te integreren.

Het advies is in het Nederlands (1300 exemplaren) en in het Engels (1250 exemplaren) verspreid. Het heeft geringe persaadacht gekregen. Wel heeft het advies een belangrijke rol gespeeld bij interne discussie over het genderbeleid op het ministerie en de uitwerking van opleidingsprogramma's.

ADVIES NR. 26 *‘Nederland en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa in 2003: rol en richting’*

Op 30 mei 2002 is het advies ‘Nederland en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa in 2003: rol en richting’ aangeboden aan de meest betrokken bewindslieden. In de eerste week van juni is het advies publiek gemaakt en aan de Tweede Kamer gezonden. Een formele schriftelijke reactie is door de AIV nooit ontvangen.

Echter op verschillende momenten in het proces van voorbereiding van het Nederlandse voorzitterschap van de OVSE is al wel een algemene positieve waardering

uitgesproken voor het advies. Ook in een brief van de minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer over dit onderwerp van 21 november 2002 wordt gemeld dat het advies reeds werd gebruikt. In een brief van 17 maart 2004 werd opnieuw ingegaan op het advies. Daarin wordt, terugblikkend op het voorzitterschapsjaar, vastgesteld dat het advies van de AIV een belangrijke inspiratiebron is geweest voor ideeën en beleidsaanzetten. Zo zijn diverse aanbevelingen van de AIV in 2003 met succes aan de orde geweest. Het advies is, volgens de minister, richtinggevend geweest voor de gedachtevorming over de OVSE. Dit geldt niet alleen voor Nederland, maar, door de internationale verspreiding, voor de gehele OVSE-gemeenschap.

In totaal zijn bijna 1500 exemplaren in het Nederlands verspreid. Er zijn na het uitkomen van het advies artikelen verschenen in het Algemeen Dagblad en Trouw. Tevens zijn interviews gegeven voor het Radio 1-journaal en voor de Wereldomroep. Ook in een later stadium is in een aantal publicaties inhoudelijk ingegaan op het advies. Daarbij gaat het onder meer om De Internationale Spectator, rapporten van het Nederlands Helsinki Comité, de Helsinki Monitor en het jaarboek Vrede en Veiligheid 2002.

Het advies is, naast het Engels (1500 exemplaren), in het Frans (400 exemplaren) en in het Russisch (250 exemplaren) verspreid. Via de OVSE in Wenen en, meer in het algemeen, in de landen die deel uitmaken van de OVSE, zijn op deze wijze meer dan 2200 exemplaren van het advies internationaal verspreid. In de praktijk is voorts geconstateerd dat ook buitenlandse diplomaten in hun werk gebruik maken van het advies.

ADVIES NR. 27 *‘Een brug tussen burgers en Brussel – naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie’*

Op 14 juni 2002 is het advies ‘Een brug tussen burgers en Brussel – naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie’ aangeboden aan de meest betrokken bewindslieden. In de derde week van juni is het advies publiek gemaakt en aan de Staten-Generaal gezonden.

De regering ging in het kader van de nota ‘Europa in de steigers’ in zeer algemene zin in op het advies. De AIV constateerde dat deze reactie onvoldoende recht deed aan het advies. Met name ontbrak het aan reacties op de aanbevelingen over het voorzitterschap, de economische coördinatie, wetgeving en de omvang en samenstelling van de Europese Commissie. De AIV verzocht de regering formeel om een meer gerichte reactie. Deze is nadien verwerkt in de passages over het in 2003 uitgebrachte vervolgadvis (advies nr. 32).

In totaal zijn 1250 Nederlandse adviezen verspreid. Het advies is, naast het Engels, ook in het Frans vertaald. In die versies zijn respectievelijk 1000 en 500 exemplaren internationaal verspreid. Het advies is op 12 september 2002 besproken met een delegatie van de Algemene Commissie Europese Zaken van de Tweede Kamer.

ADVIES NR. 28 *‘De Amerikaanse plannen voor raketverdediging nader bekeken – voors en tegens van bouwen aan onkwetsbaarheid’*

Op 12 augustus 2002 heeft de AIV het advies aangeboden aan de betrokken bewindspersonen en de Staten-Generaal. Op 8 november 2002 ontving de AIV de officiële regeringsreactie.

De regering nuanceert de zorg, die de AIV heeft met betrekking tot de gevolgen die een onbeperkt raketverdedigingssysteem op lange termijn kan hebben op de mondiale strategische stabiliteit. In de visie van de regering hebben de Amerikaanse MD-

plannen geen grote schokgolven in het strategische landschap teweeggebracht en zou een verdere ontwikkeling van een beperkt strategisch raketverdedigingssysteem op zichzelf geen negatieve gevolgen hoeven te hebben voor de stabiliteit.

De regering is het wel eens met de AIV dat het nog geruime tijd kan duren alvorens het Nederlandse grondgebied binnen het bereik komt van raketten vanuit de zogenaamde risicolanden. Ook wordt gesignaleerd dat raketten voor de korte afstand al delen van het NAVO-grondgebied kunnen bereiken en een MD-systeem wordt gezien als een 'verdediging in ontwikkeling tegen een dreiging in ontwikkeling'.

Onder verwijzing naar het Amerikaanse standpunt, lijkt de regering de observaties over de gevoeligheid van risicolanden voor (nucleaire) afschrikking niet te delen. Op de observatie van de AIV dat het risico groot is dat massavernietigingswapens met andere overbrengingsmiddelen dan raketten zullen worden ingezet, gaat de regering in met de opmerking dat dergelijke scenario's denkbaar zijn, maar dat raketten desalniettemin een unieke categorie overbrengingsmiddelen vormen.

De regering erkent dat er een verschil in beoordeling van die dreiging is tussen de Verenigde Staten en Europese NAVO-leden. De regering is het eens met de aanbeveling van de AIV, dat raketverdediging en de Amerikaanse plannen daartoe in NAVO-verband moeten worden besproken. De regering spant zich ervoor in, dialoog te bevorderen teneinde de bestaande verschillen van inzicht over de politiek-militaire benadering van raketverdediging te verkleinen en dat het in een dergelijke discussie niet alleen om capaciteiten moet gaan maar ook om politieke en strategische factoren.

De regering onderschrijft de aanbeveling om bij de VS aan te dringen op openheid ten aanzien van de invulling van het Strategische Raamwerk en de voornemens ten aanzien van raketverdediging. Het is evenwel te vroeg voor informatie-uitwisseling met Rusland en China over opbouw en samenstelling van een raketverdedigingssysteem. Wel ondersteunt de regering de aanbeveling dat op den duur de Russische tactische kernwapens in de overeenkomsten over reducties zouden moeten worden betrokken.

De regering stelt dat het besluit tot de aanschaf van het Patriot-luchtafweersysteem direct uitvloeisel was van de NAVO-doctrine dat uitgezonden troepen bescherming behoeven. Hiermee wordt tevens een bijdrage aan de Europese tekortkomingen gedeeltelijk ingevuld. Ook staat Nederland constructief tegenover een vervolgstudie naar de technische en operationele aspecten van territoriale verdediging van het NAVO-grondgebied.

In de pers heeft het advies maar beperkt aandacht gekregen (Volkskrant). Het advies is verspreid in de standaardoplagen van 1250 exemplaren in het Nederlands en 1100 exemplaren in het Engels.

ADVIES NR. 29 *'Pro-poor growth in de bilaterale partnerlanden in Sub-Sahara Afrika: een analyse van strategieën tegen armoede'*

Dit advies is in maart 2003 uitgebracht. In juni 2003 ontving de AIV een reactie van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Daarin werd in algemene zin opgemerkt dat het advies interessante aanknopingspunten bood. Meer kritisch was de minister over de onbalans in aandacht in de analyses van de gehanteerde casussen tussen participatieprocessen en de wijze waarop de overige aspecten van het emancipatiekader in de praktijk uitwerken.

De minister was van oordeel dat het advies geen ondubbelzinnig antwoord geeft op de vraag welke verwachtingen men als donor kan koesteren van de (pro-poor) kwaliteit

van een Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP) dat op basis van een lokaal proces (ownership) tot stand is gekomen. Er bestaat een potentieel spanningsveld tussen het bevorderen van ownership en het ambitieniveau. De minister onderschreef wel de aanbeveling van de AIV om meer nadruk op het vervolgproces te leggen. Op deze wijze is een combinatie mogelijk van de twee genoemde richtingen. De kwaliteit van het vervolgproces zal bepalen of het noodzakelijke vertrouwen tot stand komt. Hoe donoren daarop kunnen inspelen met instrumenten als dialoog, monitoring en harmonisatie is een belangrijke vervolgvraag.

Het advies om meer donorcoördinatie te realiseren op basis van het PRS-proces werd onderschreven. Dit zal gemakkelijker worden naarmate duidelijke prioriteiten voor armoedebestrijding in het PRSP worden gesteld en deze worden vertaald in de nationale begroting van het PRSP-land.

Tevens zag de minister een aantal aanknopingspunten voor het Nederlandse beleid, die nog verder moeten worden uitgewerkt. Het gaat daarbij om:

- Het hanteren van het begrip emancipatiekader dat is gericht op Pro-poor Growth;
- het omgaan met het potentiële spanningsveld tussen ownership en kwaliteit, alsmede het spanningsveld tussen snel resultaten willen behalen en het aansluiten bij lokale transformatieprocessen en lokale capaciteit. Dit vereist een kritische reflectie op de Nederlandse rol als donor.

Het advies heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn circa 1400 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in het Frans en ook in die talen in totaal in circa 1500-voud verspreid. Met name ook van ambassades in Afrika en Azië was de vraag groot. De persaandacht voor het advies is gering geweest, ook al is in VN-forum 2003-2 een artikel over het advies verschenen en is in een aantal andere vakbladen verwezen naar het uitgekomen advies. Het advies is wel onderwerp van discussie geweest tijdens interne BZ-bijeenkomsten over de mensenrechtenaspecten van het nieuwe ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en heeft ook een rol gespeeld in discussies en commentaren van Nederlandse NGO's over dit beleid. Ook hebben betrokken leden aandacht aan het advies geschonken in presentaties over het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Het advies was verder integraal onderdeel van het hieronder beschreven seminar.

Seminar

Conform één van de aanbevelingen uit de evaluatie organiseerde de AIV op 29 augustus 2002 in samenwerking met het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) een seminar getiteld 'Perspectieven voor de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking. Beleid en praktijk van armoedebestrijding, mensenrechten en goed bestuur'. Uitgangspunt voor het seminar waren het advies *Pro-poor growth in de bilaterale partnerlanden in Sub-Sahara Afrika: een analyse van strategieën tegen armoede* en het hieronder besproken advies *Een mensenrechtenbenadering van ontwikkelingssamenwerking*. De inleidingen en het debat richtten zich in het bijzonder op het beleid en de praktijk van armoedebestrijding, mensenrechten en goed bestuur. De ongeveer negentig aanwezigen vertegenwoordigden politiek, wetenschap, beleidssfeer, bedrijfsleven en ontwikkelings- en mensenrechtenorganisaties en daarmee een breed palet aan visies. De specifieke bijdragen staan beschreven in het jaarverslag 2003.

In het kader van de doorwerking is het slotwoord van de heer Keller van het ministerie van Buitenlandse Zaken (DGIS) vermeldenswaard. 'In het kader van de nieuwe beleidsintenties van de minister worden momenteel brede consultaties uitgevoerd.

De ideeën uit dit debat zullen ook worden meegenomen. Ook de combinatie van pro-poor growth en de rechtenbenadering moet beter worden uitgewerkt, waarbij wel 'trade-offs' gemaakt moeten worden. De rapporten van de AIV bevatten veel bruikbare adviezen en komen op een goed moment.'

ADVIES NR. 30 'Een mensenrechtenbenadering van ontwikkelingssamenwerking'

Eind april 2003 werd het advies aangeboden aan de betrokken bewindspersonen en de Staten-Generaal. De meest betrokken bewindspersonen reageerden in september 2003 overwegend positief op het advies. Op hoofdlijnen werden de conclusies en aanbevelingen volledig onderschreven. Ook werd benadrukt dat het advies op een goed moment was verschenen, namelijk juist voor de herbezinning op de uitgangspunten van het beleid voor de komende jaren.

De conclusie dat armoede en mensenrechten onlosmakelijk met elkaar verweven zijn werd volledig gedeeld. Het bevorderen van mensenrechten moet een integraal onderdeel zijn in de samenwerking met partnerlanden. De analyse dat de laatste jaren veel is gedaan aan het bevorderen van mensenrechten via ontwikkelingssamenwerking, maar dat dit nog onvoldoende zichtbaar is in de programmering, werd ook gedeeld. De minister gaf aan van plan te zijn hieraan meer dan voorheen structureel aandacht te geven.

In de reactie werd voorts aangegeven dat het advies een goed overzicht geeft van de verschillende manieren waarop andere donoren en ontwikkelingsorganisaties getracht hebben mensenrechten een structurele plaats te geven in hun ontwikkelingsactiviteiten. De belangrijkste conclusie die de regering hieruit trekt is dat de mensenrechtenbenadering niet bestaat. Er is geen blauwdruk die zonder meer kan worden overgenomen, een stellingname die ook de AIV onderschrijft. De concretisering van de relatie tussen mensenrechten en armoedevermindering wordt van groot belang geacht en de ervaringen van de VN zijn in dat verband een belangrijk referentiepunt. Er bestaat op veel punten nog te weinig kennis over de praktische uitwerking van de relatie tussen armoede en mensenrechten. Hiervoor zal in de komende jaren in het reguliere opleidingsaanbod een vaste plaats worden ingeruimd.

Ook de aanbeveling om in het beleid uit te gaan van een positieve mensenrechtenbenadering wordt onderschreven. Het wordt zinvol geacht ruimte te creëren voor betrokkenheid van zoveel mogelijk maatschappelijke organisaties, belangengroeperingen en ontwikkelingspartners in een dialoog met de betrokken overheid over dit soort kwesties.

Ook de conclusies ten aanzien van de macro-economische steun worden gedeeld. De stellingname van de AIV dat macrosteun pro-poor dient te zijn, wordt dan ook onderschreven.

De regering is in dit verband positiever dan de AIV over het beleid van onder andere de Wereldbank en het IMF. Niettemin geeft de regering ook aan zich er voor te zullen blijven inzetten dat in het beleid van deze instellingen de belangen van de armen worden gewaarborgd.

Het advies heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn circa 1500 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in het Frans en ook in die talen in totaal in circa 1700-voud verspreid. De persaandacht voor het advies is beperkt geweest, hoewel het advies in een aantal vakbladen wel is gesignaleerd. Het advies is verder onderwerp van discussie geweest tijdens interne BZ-bijeenkomsten en discussies met de Kamer over de mensenrechtenaspecten van het nieuwe ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Ook beleidsmatig is gewerkt aan

interne richtlijnen met betrekking tot dit onderwerp. Tot slot heeft het advies een aanzienlijke rol gespeeld in discussies en commentaren van Nederlandse NGO's over dit beleid (bijvoorbeeld in de reactie van het HOM). Ook hebben betrokken leden aandacht aan het advies geschonken in presentaties over het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Het advies was verder integraal onderdeel van het hierboven (bij advies nr. 29) beschreven seminar.

ADVIES NR. 31 *'Militaire Samenwerking in Europa: mogelijkheden en beperkingen'*

De reactie op het in mei 2003 uitgebrachte advies ontving de AIV op 17 oktober 2003. Deze reactie was verwoord in een bijlage bij de Prinsjesdagbrief. De regering geeft aan, door het overwegend positieve rapport nadrukkelijk onder de aandacht te brengen van de Tweede Kamer, waardering te willen uitdrukken voor het werk van de AIV. Bij de wens om de komende jaren te zoeken naar intensivering van de Europese samenwerking, zullen de aanbevelingen van de AIV zeker worden betrokken.

De constatering van de AIV, dat nog veel winst is te halen uit verbeterde samenwerking op financieel en militair terrein wordt ook door de regering onderschreven. Om het nadeel van het verlies aan autonome beslissingsbevoegdheid bij verdere samenwerking te minimaliseren, onderschrijft de regering de suggestie van de AIV om de politieke besluitvormingsprocedures in de betrokken landen beter op elkaar af te stemmen. De daartoe gedane aanbeveling om een toets internationale samenwerking te ontwikkelen wordt dan ook in serieuze overweging genomen. Het oordeel van de AIV over de in 2004 op te richten agentschap voor capaciteitsversterking en materieelverwerving, wordt met de door de AIV geschetste kanttekeningen, gesteund. Ten aanzien van het toetsingskader uitzending militaire eenheden wordt verwezen naar de vraagstelling in het nog uit te brengen advies van de AIV inzake crisisbeheersingsoperaties. Tot slot heeft de regering aangegeven met de AIV van gedachten te willen wisselen over nadere invulling van de door de AIV geadviseerde 'Toets Internationale Samenwerking'. De uitkomsten van het overleg zijn in een brief van 30 december 2004 aan de Staten-Generaal medegedeeld (D 20 4004691). De daarin neergelegde Toets is bedoeld om binnen het Defensie-apparaat een zorgvuldige afweging te bevorderen van internationale militaire samenwerkingsactiviteiten, van planning tot uitvoering, en om daarbij te helpen prioriteiten te bepalen. Deze Toets is een aanvulling op de beleidsmatige uitgangspunten die jaarlijks in de Defensiebegroting verschijnen en een direct uitvloeisel van advisering van de AIV.

Het advies heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1500 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in ca. 1000-voud verspreid. De Engelse versie van het advies is door het ministerie van Defensie gebruikt voor een internationale conferentie over internationale militaire samenwerking (11 en 12 oktober 2004) en aan de 150 deelnemers uitgereikt als basisdocumentatie. De Nederlandse versie is daarnaast onder meer in 50-voud gebruikt op het Instituut Defensie Leergangen.

ADVIES NR. 32 *'Vervolgadvies: Een brug tussen burgers en Brussel: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie'* en briefadvies *'Resultaat Conventie'*

De Nederlandse regering heeft op 19 juni 2003 een uitgebreide reactie gegeven op een aantal adviezen tegelijk. Het betreft het AIV-advies 'Vervolgadvies – Een brug tussen burgers en Brussel: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie' van april 2003 en het briefadvies inzake Resultaat Conventie (augustus 2003) en er wordt, als eerder vermeld, ook ingegaan op het al in 2002 uitgebrachte advies.

Deze reactie is tot stand gekomen kort voordat in de Conventie een resultaat was bereikt met betrekking tot het constitutionele gedeelte van het ontwerpverdrag.

De regering constateert dat het advies haar inzet in de Conventie op een groot aantal punten ondersteunt, met name op het punt van de positie van de Commissie, de uitbreiding van bevoegdheden van het Europees Parlement (EP) en uitbreiding van de besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid. De regering is echter, in tegenstelling tot de AIV, een voorstander van handhaving van het rotatiebeginsel met betrekking tot de Raad en de Europese Raad. Wat de omvang van de Commissie betreft, staat de regering, anders dan de AIV, voor om per 2009 over te stappen op een systeem waarbij de Commissie wordt samengesteld uit vijftien stemhebbende en vijftien niet-stemhebbende Commissarissen. Aangaande de voorstellen van de AIV met betrekking tot het Hof van Justitie merkt de regering op dat zij zich aansluit bij de door de AIV geuite wens voor de toekomst nadere garanties in te bouwen voor de benoeming en ambtstermijn van rechters en advocaten-generaal. Zij staat dan ook positief tegenover de suggestie een 'raadgevend comité' in te stellen, dat tot taak zou hebben lidstaten te adviseren over de geschiktheid van het profiel van een kandidaat op basis van objectieve criteria betreffende zijn vakbekwaamheid.

Op het terrein van het externe beleid van de Unie, is de regering in tegenstelling tot de AIV, wel een voorstander van de invoering van een Europese minister voor Buitenlandse Zaken. De regering onderschrijft evenmin het AIV-advies om gekwalificeerde meerderheidsbesluitvorming in te voeren op het terrein van het gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid van de Europese Unie (GBVB), mede omdat de nu al bestaande mogelijkheden voor toepassing van meerderheidsbesluitvorming nog onvoldoende worden benut. De regering meent dat meerderheidsbesluitvorming nog niet hoeft te leiden tot een effectiever GBVB. Daar is vooral politieke wil nodig. De regering is in het kader van de financiering van de Unie geen voorstander van de door de AIV wel onderschreven gedachte de eigen middelen uit te breiden en een Uniebelasting te introduceren. De regering is wel een voorstander van de opheffing van het verschil tussen verplichte en niet-verplichte uitgaven, maar stelt daarbij als harde voorwaarde opname in het Verdrag van de Financiële Perspectieven met unanimititeit door de Raad. Op het terrein van Justitie en Binnenlandse Zaken onderschrijft de regering de aanbeveling om de pijlerstructuur op te heffen en de codecisieprocedure, gekoppeld aan meerderheidsbesluitvorming, in te voeren. Op het terrein van samenwerking in strafzaken acht zij het loslaten van unanimititeit voorlopig niet haalbaar.

De regering is voorts op 27 oktober 2003 ingegaan op het AIV-briefadvies 'Resultaat Conventie' van 28 augustus 2003. De regering onderschrijft het oordeel van de AIV dat het ontwerpverdrag de democratische legitimiteit van de Unie vergroot en haar bestuurlijke slagvaardigheid versterkt. Ook op vele andere punten is de regering het met het oordeel van de AIV eens; op andere punten zijn er verschillen. Zo wordt erop gewezen dat de regering tevreden is met de zogeheten generieke 'passerellebepaling', waarbij de Europese Raad kan besluiten dat op terreinen waarop vooralsnog met unanimititeit wordt beslist voortaan besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid zal gelden, zonder dat daar een verdragwijziging aan ten grondslag ligt. In dat verband wordt aangegeven dat de regering op een aantal terreinen waar de AIV voorstander was van invoering van gekwalificeerde meerderheid, unanimititeit wil behouden.

Wat betreft de mening van de AIV dat het onderwerp 'codicologie' niet voldoende aan de orde is gesteld en dat er een achteruitgang is in de uitvoeringsbevoegdheden van de Commissie, wijst de regering erop dat dit enerzijds inderdaad een gemiste

kans is, maar dat het anderzijds niet verwonderlijk is omdat een en ander betrekking heeft op uitvoering van lagere regelgeving, hetgeen niet in een verdrag hoeft te worden geregeld. De regering is van mening dat de uitvoeringsbevoegdheid van de Commissie zelfs is versterkt.

De regering onderschrijft de aanbeveling van de AIV dat de Intergouvernementele Conferentie (IGC) erop moet toezien dat de besluiten die zij neemt niet ten koste gaan van hetgeen de Conventie heeft bereikt. De regering is echter, anders dan de AIV, niet van oordeel dat Nederland zich volledig zou moeten onthouden van wijzigingsvoorstellen. Dit is ongewenst omdat er nog een aantal bepalingen is dat verduidelijking behoeft en het verdrag op een aantal punten moet worden verbeterd. Het gaat daarbij onder meer om de besluitvorming over de Financiële Perspectieven, de toegang tot het ambt van de gekozen voorzitter van de Europese Raad, het schrappen van de Wetgevende Raad alsmede de wens te komen tot een grotere betrokkenheid van het Europees Parlement bij de verkiezing van de voorzitter van de Commissie. Wel neemt de regering het advies van de AIV ter harte om burgers duidelijk te maken wat de reikwijdte en gevolgen zijn van de invoering van een nieuw grondwettelijk verdrag, omdat zij het van groot belang acht de betrokkenheid van de burger bij het proces van de Europese integratie te stimuleren. De regering wijst erop dat zij tijdens de Conventie al heeft getracht de belangstelling in de samenleving voor de 'toekomst van de Unie' te bevorderen.

Het vervolgadvis heeft een standaard verspreiding gekregen. In het Nederlands zijn 1250 exemplaren en in het Engels ongeveer 1000 exemplaren verspreid. Ook het briefadvies vond een ruime verspreiding. Beide adviezen hebben een rol gespeeld in de discussies over de ontwerp-grondwet en zijn ook gepubliceerd op de website van de Conventie. Het leidde onder meer tot een uitgebreide correspondentie met conventielid en ex-premier Bruton van Ierland. Tevens ontvingen deze adviezen enige pers-aandacht (onder meer in *Trouw* en de *Volkskrant*). Op 27 november 2003 sprak een delegatie van de AIV uitgebreid met leden van de Vaste Commissie voor Europese zaken over de onderhavige adviezen. De bovengenoemde aspecten en de stand van zaken met betrekking tot de discussies in de ICG kwamen daarbij aan de orde.

ADVIES NR. 33 *'De Raad van Europa, minder en (nog) beter'*

Op 2 maart 2004 reageerde de regering uitgebreid op het advies, dat in oktober 2003 was aangeboden. De regering geeft aan met dank en waardering te hebben kennisgenomen van het advies. De visie en aanbevelingen in het advies nopen tot bezinning over de plaats die is voorzien voor de Raad van Europa in het landschap van de Europese institutionele samenwerking.

De regering onderschrijft de principiële keus van de AIV om het accent te leggen op kernactiviteiten. Er wordt onderkent dat de Raad zijn werkzaamheden steeds verder heeft uitgebreid. Niet alleen zijn niet alle werkzaamheden meer te financieren, maar ook leidt te veel proliferatie er toe dat er te weinig helderheid is over essentiële taken en doelstellingen. Prioriteitstelling en concentratie van alle werkzaamheden op kerntaken (bevordering van mensenrechten, bevordering van de democratie in een pluralistische samenleving en versterking van de rechtsstaat) is gewenst.

Meer kritisch signaleert de regering dat het advies slechts in beperkte mate ingaat op aard en omvang van de intergouvernementele samenwerking, taakstelling en functioneren van de andere belangrijke instellingen en de samenwerkingsrelatie met andere internationale organisaties, waardoor een onevenwichtig beeld van de taakgebieden lijkt te ontstaan. In dat verband wordt onder meer gewezen op de samenwerking met

de EU. Voor wat betreft de samenwerking tussen de OVSE en de Raad van Europa ziet de regering in de operationele sfeer een aanzienlijk potentieel voor synergie.

De regering onderschrijft in beginsel de nadruk, die de AIV legt op het belang van de toezichhoudende activiteiten. Daarentegen benadrukt de regering ook de andere dan toezichhoudende functies. De regering acht de toetsstenen om te beoordelen waar de Raad zich in de toekomst op zou moeten concentreren niet alle bruikbaar. De door de AIV aanbevolen toetsing van verdragen op actualiteit en aansluiting bij het mandaat en de aanbeveling selectief om te gaan met partiële akkoorden kunnen op steun rekenen.

In de Staten-Generaal is een aantal malen gesproken over het overleg. In november 2003 vond over het advies een Mondeling Overleg plaats tussen de Vaste Commissie Buitenlandse zaken en de minister van Buitenlandse Zaken over het advies. In dat overleg is het advies door zowel de Kamerleden als de minister goed ontvangen. Het standpunt dat de Raad zich zou moeten beperken tot zijn kerntaken wordt door vrijwel alle fracties expliciet onderschreven en benadrukt. Voorts wordt de minister onder meer aangesproken op de 'onderratificatie' van verdragen. Meer specifiek wordt ingegaan op het feit dat Nederland het Kaderverdrag inzake Nationale Minderheden nog altijd niet had geratificeerd. Daarop zegt de minister toe dat hij zich zal inspannen om te zorgen dat het verdrag snel geratificeerd kan worden (hetgeen inmiddels is gebeurd). Het advies is voorts in 2003 onderwerp van uitgebreide discussie geweest tijdens het interdepartementale overleg over de (toekomst van de) Raad van Europa en heeft ook geleid tot een herziening van bestaande coördinatieafspraken. Ook heeft het advies een duidelijke rol gespeeld bij de standpuntbepaling ten aanzien van de Derde Top van de Raad van Europa.

Op 16 maart 2004 vond een gesprek plaats tussen een delegatie van de AIV en de vrijwel voltallige delegatie van Nederlandse parlementariërs van de Raad van Europa. De reactie van de kamerleden was overwegend zeer positief. De gemaakte keuzen, de geformuleerde hoofdlijnen en de geformuleerde aanbevelingen vonden veel instemming. Met name de aanbeveling dat de Raad zich zou moeten beperken tot op haar kerntaken was de kamerleden uit het hart gegrepen. De nogal kritisch toongezette schriftelijke reactie van de regering kon op weinig waardering rekenen. Veel kamerleden constateerden voorts dat het advies aantoonde dat de mate van overlapping in werkzaamheden tussen de onderscheiden Europese organisaties langzamerhand dusdanig groot is geworden, dat ingrijpen noodzakelijk is. Verschillende kamerleden betreurden het dat de AIV relatief weinig aandacht heeft geschonken aan het functioneren van de Parlementaire Assemblee en vonden aanvullende advisering op dat punt wenselijk. Ook werd door middel van vragen (en reacties) dieper ingegaan op de relatie tussen de EU en de Raad van Europa, op de verhouding OVSE-Raad van Europa en op het verder liggende perspectief van de Europese architectuur.

Op 21 april 2004 vond in de Tweede Kamer een Mondeling Overleg plaats over het advies met de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken (kamerstuk 28810, nr. 5). Dat debat ging zowel over het voorzitterschap van de Raad van Europa als over (de reactie op) het advies van de AIV. In dat debat werd ook kritisch ingegaan op de geformuleerde reactie. De meeste woordvoerders spraken in positieve zin over het advies en een aantal punten werd uitgelicht om nader te worden besproken. Ook in dit debat werd ingegaan op de kerntaken, de relatie met andere organisaties, de rol en positie van het Hof en de financiële situatie van de Raad van Europa. In zijn reactie ging de minister onder meer in op de vragen omtrent de toonzetting (positief kritisch), het belang van de Raad in het algemeen en in relatie tot andere organisaties in het

bijzonder en de relevantie van en mogelijke oplossingsrichtingen voor het Hof. Ook werd toegezegd dat een aanvullende adviesaanvraag zou worden geformuleerd over de Parlementaire Assemblee.

Het advies heeft voorts een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn meer dan 1500 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Duits, Engels en Frans en ook in die talen is het in totaal in ca. 1850-voud verspreid. In Trouw is een uitgebreid artikel verschenen over het advies en de Internationale Spectator van november 2003 besteedde aandacht aan het verschijnen van het advies. Ook in andere juridische bladen (zoals het NJCM-bulletin) werd aandacht besteed aan het advies. De Nederlandse regering heeft het advies aangeboden aan de vertegenwoordigers van de Raad van Europa en aan de Permanente Vertegenwoordigingen in Straatsburg. Het is voorts verspreid aan EU-partners tijdens ambtelijk overleg in Brussel en de interdepartementale verspreiding in Nederland is verzorgd. De Europese Beweging heeft het advies uitgereikt bij de door deze organisatie georganiseerde fora over de Raad van Europa en het advies is blijkens een overleg tussen de AIV en het Breed Mensenrechtenoverleg (BMO) op 10 december 2003 ook in NGO-kring en academische kring goed ontvangen. Op 12 en 13 oktober 2004 was het advies (en de reactie) integraal onderdeel van een seminar over de Raad van Europa op de Universiteit van Tilburg.

ADVIES NR. 34 *'Nederland en crisisbeheersing, drie actuele aspecten'*

De AIV heeft dit advies op 13 april 2004 aan de regering aangeboden. De reactie van de regering van 11 juni 2004 onderschrijft de analyse dat de behoefte aan een meer geïntegreerd veiligheidsbeleid groot blijft en dat er ruimte is voor verbetering op dit vlak. Ook is er overeenstemming over het feit dat crisisbeheersingsoperaties een harder karakter krijgen, deels ook door de opkomst van internationaal terrorisme.

Regering en AIV verschillen van mening op het punt van het voortzettingsvermogen van de krijgsmacht. De regering deelt de bezorgdheid van de AIV ten dien aanzien niet. De regering acht dan ook extra aandacht voor het Korps Nationale Reserve niet noodzakelijk en ook niet doelmatig. Ten aanzien van de opmerkingen van de AIV dat de kwaliteiten van de Nederlandse krijgsmacht het best tot hun recht komen in de hogere segmenten van het geweldsspectrum, en dat inzet van de krijgsmacht in deze context politieke wil vereist om de consequenties in termen van risico's en onzekerheden te accepteren, stelt de regering dat zij zich hiervan terdege bewust is en de bereidheid heeft de krijgsmacht in te zetten als er risico's worden gelopen. Wat betreft de vraag naar de gevolgen voor de nationale besluitvorming van het optreden in multinationale militaire verbanden, stelt de regering zich ervan bewust te zijn dat deelname aan dergelijke verbanden niet vrijblijvend is. Toch meent de regering in reactie op de conclusie van de AIV dat 'optreden in van te voren samengestelde formaties betekent dat de facto een deel van de soevereine beslissingsbevoegdheid wordt ingeleverd' deelneming aan dergelijke verbanden geen afbreuk doet aan soevereine beslissingsbevoegdheid over de inzet. De regering kan zich vinden in de suggestie van de AIV om meer aandacht te besteden aan het moment van toewijzing van Nederlandse eenheden aan de Nato Response Force. De regering voegde overigens de daad deels bij het woord door tijdens het Algemeen Overleg van 1 september 2004 in de Tweede Kamer een specifieke brief over de actuele toewijzing te verspreiden. Ook neemt de regering de suggestie over om bij hantering van het Toetsingskader expliciet aandacht te besteden aan de vraag of de bijdrage deel uitmaakt van een vaste multinationale formatie.

De regering kan zich geheel vinden in de aanbevelingen over de betrokkenheid van de Staten-Generaal bij de besluitvorming inzake uitzendingen die onder de doelomschrijvingen van artikel 97 en 100 van de Grondwet vallen. De regering sluit niet uit, dat zij ook in gevallen waarin artikel 100 formeel niet van toepassing is, de Staten-Generaal toch zoveel mogelijk in de geest van het toetsingskader zal informeren.

Op het gebied van de raakvlakken tussen veiligheidsbeleid en ontwikkelings-samenwerking en de wenselijkheid de criteria voor officiële ontwikkelingshulp aan te passen, stemmen de analyses van de AIV en de regering overeen. Dat geldt ook voor de noodzaak de ODA-criteria aan te passen. Daarop vooruitlopend meent de AIV dat reeds nationale actie kan worden ondernomen. Hiermee is de regering het niet eens. De AIV pleit voor een flexibele invulling van de 0,8%-norm voor ontwikkelings-samenwerking. De regering is van mening dat de instelling van het Stabiliteitsfonds voorlopig voldoende flexibiliteit biedt. De regering deelt niet de mening van de AIV dat integraal veiligheidsbeleid stuit op beperkingen van het beleid dat de nadruk legt op goed bestuur, concentratiegebieden en streefcijfers voor ODA.

Op 30 september 2005 heeft een delegatie van de commissie Vrede en Veiligheid (CVV) in de Tweede Kamer een toelichting gegeven op het advies. Deze toelichting had plaats op verzoek van de werkgroep naar de parlementaire betrokkenheid bij de uitzending van Nederlandse militairen in het kader van de NATO Response Force (NRF) en andere soortgelijke (toekomstige) multinationale verbanden. Deze parlementaire werkgroep is ingesteld mede naar aanleiding van de aanbevelingen hierover uit het desbetreffende AIV-advies (zie de brief van het Presidium van de Tweede Kamer, Kamerstuk 30 162, nr. 1, d.d. 15 juni 2005). De delegatie ging in op vragen over de rol van de Tweede Kamer in de besluitvormingsprocedure bij snel inzetbare militaire eenheden, de toewijzing en inzet voor multinationale verbanden, de betekenis en interpretatie van artikel 97 en artikel 100 van de Grondwet en mogelijke aanpassingen van het Toetsingskader-2001. Van het gesprek is een woordelijk verslag gemaakt dat als bijlage bij het eindrapport van de parlementaire werkgroep zal worden gevoegd. Dit eindrapport zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2006 worden gepubliceerd.

Het advies, en dan met name het deel over ontwikkelingssamenwerking en vrede en veiligheid, is tijdens een bijeenkomst in juni 2004 in de Balie te Amsterdam, gebruikt op een discussiebijeenkomst, waarbij de voorzitter van de werkgroep van de AIV zitting had in een panel. De Tweede Kamer besteedde op 1 september aandacht aan het advies. Tevens werd gesproken over de besluitvormingsprocedures. Het advies van de AIV is daarbij verschillende malen aangehaald. De aanbeveling om de inzet van Nederlandse eenheden aan de Nato Response Force door middel van een brief aan de Kamer te melden kwam aan de orde. Staande de vergadering werd, zoals hierboven vermeld, de eerste brief volgens dit nieuwe format uitgedeeld (NRF 5 en 6), waarover vervolgens werd gediscussieerd. Met de aanbevelingen van de AIV ernaast werd geconcludeerd dat deze brief onvoldoende was uitgewerkt. De minister beloofde een volgende keer vollediger te zijn. Over de kritische opmerkingen van de AIV ten aanzien van het voortzettingsvermogen werd van gedachten gewisseld door kamerleden en de minister. Hij nam afstand van dit punt in het AIV-advies. De aanbeveling over de rol van regering en parlement bij uitzending, werd te beledigend geacht. Tot slot kan worden vermeld dat het advies is betrokken bij de discussies begin 2005 over de uitzending van Nederlandse eenheden naar Afghanistan.

Seminar

Op 13 december 2005 organiseerde de Atlantische Commissie, met medewerking van de AIV, de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (KVBK) en de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (NVVN), een bijeenkomst met het thema 'Falende staten, crisisbeheersing en de rol van Nederland in de 21^e eeuw'. Aan deze bijeenkomst lagen twee AIV-adviezen ten grondslag, te weten *Nederland en crisisbeheersing: drie actuele aspecten* en *Falende staten: een wereldwijde verantwoordelijkheid*. Beide adviezen zijn ook uitgereikt aan alle deelnemers. De AIV constateert dat de Nederlandse krijgsmacht anno 2005 betrokken is bij crisisbeheersingsoperaties wereldwijd, ook hoger in het geweldsspectrum. Na het 'beheersen' van een crisis dienen wederopbouw- en ontwikkelingsaspecten zich aan. Beide aspecten – veiligheidsoperaties en wederopbouw – moeten integraal in het beleid worden verwerkt, aldus de AIV. Sprekers tijdens deze bijeenkomst waren de twee voorzitters van de AIV-werkgroepen die beide rapporten hebben opgesteld (Gen. b.d. A.K. van der Vlis (AIV/CVV) en prof. dr. N.J. Schrijver (AIV/CMR en CAVV) alsmede de Tweede Kamerleden mr. drs. J.C. van Baalen (VVD), drs. Th.B.F.M. Brinkel (CDA) en drs. A.G. Koenders (PvdA).

Het advies heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1250 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in ca 1100-voud verspreid.

AIV/CAVV ADVIES NR. 35 'Falende Staten, een wereldwijde verantwoordelijkheid'

Op 11 maart 2005 ontving de AIV de regeringsreactie op het in juli 2004 aangeboden advies van de AIV en de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV).

Deze reactie was door de regering aangehouden tot na het uitkomen van het rapport van het High-Level Panel (HLP) van de Verenigde Naties (zie ook advies nr. 41 hierboven), en verwees ook naar de bevindingen van dat rapport. De regering constateert dat het advies een nuttige en heldere analyse bood van het begrip 'falende staat' en van de complexe problematiek die daarmee verbonden was. In de Veiligheidsstrategie van de EU werd reeds gesteld dat falende staten één van de grootste bedreigingen voor Europa waren. De regering was dan ook van mening dat het voorkómen dat staten falen en het weer op de been helpen van falende staten van groot belang was. Voor het oplossen van het proces van falen bestaat echter geen eenduidige receptuur of oplossing, aldus de regering.

De regering stelde dat de inzet in een land als Afghanistan liet zien dat een gelijktijdige en coherente inzet van zowel politieke, militaire als ontwikkelingsgerelateerde instrumenten noodzakelijk was om de overgang van conflict naar een meer stabiele situatie te begeleiden. Zij wees meer in het algemeen op de rol van het Stabiliteitsfonds, waarin de expertise van Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking en Defensie werd samengebracht. Zo was het in het kader van het Stabiliteitsfonds mogelijk om in landen waar Nederlandse militairen werden ingezet ook bij te dragen aan capaciteitsopbouw op het gebied van de veiligheidssector. Zoals in de regeringsreactie op het AIV-advies nr. 34 *Nederland en crisisbeheersing: drie actuele aspecten* is vermeld, is de regering ervan overtuigd dat op dit moment een tekort aan middelen niet het grootste obstakel voor een geïntegreerd veiligheidsbeleid vormt, maar juist de complexiteit van en relatieve onbekendheid met deze problematiek. Tevens merkt de regering op dat het 'falen' op zich geen eigenstandige volkenrechtelijke grond of verplichting tot ingrijpen verschaft. Daarbij legt ook het soevereiniteitsbeginsel beper-

kingen op aan extern ingrijpen. De conclusie daaruit is dat het vooral moet gaan om zwaarwegende politieke overwegingen, bij voorkeur gebaseerd op het volkenrecht en plaatsvindend in de context van de VN Veiligheidsraad. De regering ondersteunt de aanbeveling ten aanzien van de instelling van een speciaal Fonds voor vredesopbouw. De regering onderschrijft in principe de meest substantiële aanbeveling in het advies, om een VN-Commissie op te richten die het voorkomen en het herstellen van het falen van staten zou moeten coördineren. De door de AIV/CAVV voorgestelde structuur wordt echter wel wat zwaar en centralistisch geacht. Het AIV-voorstel leek aanvankelijk, in de zomer van 2004, binnen het ministerie op werkniveau niet in goede aarde te vallen. Er ontstond pas momentum toen het HLP in december 2004 met een soortgelijke aanbeveling kwam, namelijk om een Commissie voor Vredesopbouw (Peace Building Commission/PBC) op te richten. Het VN-secretariaat in New York beschikte tijdig (sedert augustus 2004) over een Engelse vertaling van de slothoofdstukken van het advies, waarmee overigens nog niet gezegd is dat deze langs die weg een factor in de besluitvorming is geweest. Op basis van de ontwikkelingen in 2005 kan worden geconstateerd dat er een nieuw orgaan zal komen. Anders dan in de door de AIV gekozen structuur zou deze Commissie geen taak krijgen op het terrein van preventie en bovendien niet louter aan de Veiligheidsraad worden opgehangen, maar ook aan de ECOSOC. De AIV heeft in advies nr. 41 de advisering op dit vlak voortgezet.

Het advies heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1500 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in die taal in ca. 1250-voud verspreid. Bij het verschijnen werd er aan het advies een inhoudelijk krantenartikel gewijd dat met name weergaf dat het falen van een staat op zich geen grond voor ingrijpen vormt (de Volkskrant). Het is ook beschreven in een bijdrage in de Internationale Spectator, een artikel in VN-Forum en gepresenteerd in een radio-rubriek. Het advies leidde tot een kritisch commentaar van Pax Christi.

Seminar

Naar aanleiding van het advies hebben de AIV en het Koninklijk Instituut voor de Tropen een seminar 'Falende Staten' georganiseerd op 11 april 2005 in het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT). Het seminar stond onder leiding van dr. J. Donner, voorzitter van de Raad van Bestuur van het KIT. De eerste inleiding werd verzorgd door prof. mr. N.J. Schrijver, voorzitter van de gemengde commissie van AIV en CAVV die het advies heeft voorbereid. Hij vroeg zich onder andere af of de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking niet te zeer gericht was op 'goed scorende' landen. Hij concludeerde voorts dat de oprichting van een nieuw VN-orgaan (*peacebuilding commission*) wenselijk was. Dit orgaan diende een pro-actieve rol te spelen, zowel in de eerste fase van problemen als in de post-conflict periode. De heer J. Gruiters, directeur Pax Christi Nederland, plaatste naar aanleiding van het advies enkele kanttekeningen. De belangrijkste punten hadden betrekking op de complexiteit van het diagnosticeren van de oorzaak van het falen van staten in een concreet geval; op de voorrang van de 'responsibility to protect' boven politieke doelstellingen omdat burgers ter plaatse altijd bescherming moesten genieten; en op het Nederlandse buitenlandse beleid dat zich meer moest richten op het voorkomen van het falen van staten en een langdurige betrokkenheid moest tonen. Als reactie op voorgaande inleidingen stelde mr. K.C. van Kesteren, directeur VN en IFI's van het ministerie van Buitenlandse Zaken, enkele beleidsvragen en -dilemma's aan de orde. Hij stelde dat het AIV/CAVV-advies niet

genoeg stilstond bij het belang van rijkdommen, zoals olie en diamanten. Deze rijkdommen vormden dikwijls de inzet van strijd. Hij pleitte verder voor een meer gecoördineerde donorafstemming. Na de pauze volgde een plenaire discussie, waarna prof. J.J.C. Voorhoeve, lid van de Raad van State, het seminar afsloot met een samenvatting van het besprokene. Het hierboven vermelde seminar op 13 december 2005 van de Atlantische Commissie, de AIV, de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (KVBK) en de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (NVVN) ging ook in op het advies en had als thema “Falende staten, crisisbeheersing en de rol van Nederland in de 21^e eeuw”.

AIV/CAVV ADVIES NR. 36 ‘Preëemptief optreden’

In een reactie op het advies van 8 november 2004 stelt de regering zich op aan de zijde van de AIV/CAVV wat betreft de hoofdconclusie dat een land in het geval van een dreigende aanval onder voorwaarden een beroep kan doen op het recht van zelfverdediging zoals vervat in artikel 51 van het VN-Handvest, en dat daarbij sprake dient te zijn van een ‘imminent threat’. Voor een nadere definiëring van het begrip ‘imminent’ wordt door de AIV/CAVV teruggerepen op de Caroline-criteria; de regering is het weliswaar met de AIV/CAVV eens dat deze criteria een handvat vormen, maar vraagt zich tegelijkertijd ernstig af, of in geval van nieuwe dreigingen de criteria wel voldoende houvast bieden en of ze op termijn niet verder moeten worden verfijnd. Overigens had de AIV/CAVV er in zijn advies wel op gewezen dat nieuwe dreigingen vormen kunnen aannemen die de veronderstelde duidelijkheid van het begrip ‘imminent threat’ relativeren. De geringe zichtbaarheid, snelheid, omvang en uitwerking van mogelijke acties van de tegenstander kan met zich meebrengen dat een wijziging in de rechtsopvattingen over de geoorloofdheid van preventief militair optreden ontstaat. De regering stelt zich wat dit betreft op aan de zijde van de Amerikaanse Veiligheidsdoctrine wanneer deze stelt dat ‘we must adapt the concept of imminent threat to the capabilities and objectives of today’s adversaries’. De regering deelt de stelling van de AIV/CAVV niet, volgens welke in de Amerikaanse doctrine geen criteria te vinden zijn die grenzen stellen aan anticiperende zelfverdediging. De regering heeft begrip voor de redenering van de AIV/CAVV dat het geen aanbeveling verdient om te voorzien in een toetsingskader voor preëemptief optreden.

Het advies is op 1 november 2004 onderwerp geweest van overleg in de Tweede Kamer. Naar aanleiding van dit overleg is een motie op initiatief van het lid Van Baalen aangenomen waarin de regering wordt verzocht om nadere volkenrechtelijke criteria uit te werken voor gevallen wanneer de Veiligheidsraad is geblokkeerd. Het is tevens onderwerp geweest van discussie tijdens de interne themadag van de AIV in 2004. In dat verband is onder meer gesproken over de toepassing van de Caroline-case bij de huidige stand van zaken van het Volkenrecht. In de pers zijn een paar korte verwijzingen naar het advies gemaakt. Ook in juridische vakbladen is bij een aantal gelegenheden kort aandacht besteed aan dit advies. Het advies heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1600 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in ca. 1100-voud verspreid.

ADVIES NR. 37 ‘Vervolgadvies Turkije, de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie’

De reactie van de regering, in een brief van 23 november 2004 aan de Tweede Kamer, over de uitbreiding van de EU, behandelt tevens het rapport ‘De Europese Unie, Turkije en de Islam’ van de WRR van 1 juni 2004 en het debat over de Staat van de

Unie op 10 november 2004. In het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer, waarvoor ook de AIV was uitgenodigd, werden de genoemde drie rapporten betrokken.

In de reactie wordt de algemene beschouwing over de ontwikkelingen in Turkije onderschreven. Het voorstel om de uiteindelijke beslissing over het tijdstip van het openen van de onderhandelingen over te laten aan de Europese Commissie wordt echter niet overgenomen. De regering is van mening dat de komende Europese Raad een positief besluit kan nemen over het beginnen van toetredingsonderhandelingen, zodra zes wetten in werking treden waarmee het land in voldoende mate aan de politieke Kopenhagen-criteria zal voldoen. Omdat de zes wetten de lijst van ijkpunten van de AIV voldoende afdekken, zijn deze laatste niet meer noodzakelijk. Indien de wetten niet in werking treden, moeten de onderhandelingen zolang als nodig worden uitgesteld. De regering merkt hierbij op dat dit mogelijk langer dan 24 maanden kan duren.

De regering en de AIV zijn het eens dat er geen streefdatum voor toetreding moet worden genoemd en dat het belangrijk is om er open en eerlijk over te zijn dat er sprake zal zijn van een langdurig proces, waarbij de tijd genomen kan worden om tegenslagen te verwerken. Ook zijn beide het eens dat opschorting van de onderhandelingen mogelijk moet zijn, wanneer de resultaten tegenvallen. De Europese Commissie zou de modaliteiten hiervan in samenspraak met de lidstaten moeten definiëren. Tot slot kan de regering zich vinden in de aanbeveling van de AIV dat tijdens de onderhandelingsfase hoofdstukken dienen te worden afgesloten op basis van daadwerkelijke aanpassing van wetgeving en implementatie van het acquis. Ook de Europese Commissie beveelt zulks aan. De regering volgt de AIV niet waar het gaat om de aanbeveling om initiatieven voor de situatie in Cyprus te ontwikkelen langs de lijnen van het Annan-plan. Zij vindt dat het mandaat daarvoor bij de VN ligt en dat een oplossing in eerste instantie van het eiland zelf moet komen.

Dit vervolgadvis, op een eerder uitgebracht advies inzake de EU en Turkije (advies nr. 9), is op eigen initiatief tot stand gebracht en heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1400 exemplaren verspreid. Het is ook vertaald in het Engels, Duits en Turks en in die talen in ca. 2100 exemplaren verspreid. Politici en opiniemakers in Duitsland en Turkije zijn in persoon benaderd. De pers aandacht voor het advies is aanzienlijk geweest, mede doordat het advies werd gepresenteerd op een persconferentie op 25 augustus 2004. Ook in de buitenlandse pers werd er aandacht aan besteed (International Herald Tribune). Daarbij wordt vooral aandacht geschonken aan het feit dat de AIV meent dat het feitelijke begin van de onderhandelingen nog wel twee jaar kan uitblijven en dat er strenge eisen moeten worden gesteld op het terrein van de rechten van de mens. Het idee om ijkpunten te hanteren op het terrein van de rechten van de mens valt op vruchtbare bodem en is in de laatste weken van de discussie voorafgaande aan de zitting van de Europese Raad gemeengoed. Na de eerste reacties bij verschijnen is de publieke aandacht verlegd naar latere ontwikkelingen op dit onderwerp. De algemene benadering van het vraagstuk vindt men ook terug in het rapport van de Europese Commissie van 6 oktober 2004.

ADVIES NR. 38 *'De Verenigde Naties en de Rechten van de Mens'*

Op 1 maart 2005 ontving de AIV de regeringsreactie op dit in september 2004 uitgebrachte advies. De regering geeft aan dat het advies op een goed moment in het gehele hervormingstraject van de VN is verschenen. De regering acht het advies soms wat

te weinig specifiek waar het de rol van Nederland zelf betreft, maar geeft ook aan dat voor het overige op vele punten uitgebreid is ingegaan.

De regering is het geheel eens met het uitgangspunt van de AIV dat het van groot belang is dat de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens zich ook in de toekomst kan buigen en uitspreken over situaties van mensenrechtenschendingen waar ook ter wereld. Landenresoluties en voorzittersverklaringen blijven waardevolle instrumenten. Voor Nederland is het haalbaar zijn van een resolutie daarom niet per se een voorwaarde om een resolutie in te dienen. Nationale initiatieven moeten ook behouden blijven. De regering deelt de zorg van de AIV over het aantal 'no-action' moties en agendadiscussies over technische assistentie of landenresoluties en is het ook eens met de aanbeveling een jaarrapport op te laten stellen door het kantoor van de Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens (HCRM).

De regering is geïnteresseerd in verdere uitwerking van de suggestie te komen tot instelling van een Mensenrechtenraad. Het ledenaantal, het mandaat en de verhouding tot andere lichamen binnen de VN zal daarbij evenwel grondig moeten worden overwogen.

De regering is het niet eens met de observatie dat behandeling van landenresoluties door de Derde Commissie in New York geen meerwaarde zou kunnen hebben. Afhankelijk van de te verwachten effectiviteit van politieke inzet kan dit kanaal optimaal worden benut.

De regering erkent en onderschrijft volledig het belang van mainstreaming van mensenrechten in alle geledingen van de VN. Daarom overweegt Nederland een initiatief te nemen tijdens de komende zitting van de MRC tot een resolutie over het belang van mainstreaming van mensenrechten in het VN-systeem. Dat is inmiddels gebeurd, maar heeft nog niet tot resultaat geleid. Wel is in de contacten met alle VN-organisaties specifiek aandacht besteed aan dit aspect.

De regering is met de AIV van mening dat ook de Wereldbank en het Internationale Monetair Fonds (IMF) zich niet kunnen onttrekken aan de mensenrechtenstandaarden van de VN en kan zich vinden in de aanbeveling dat beide organisaties moeten doorgaan met het mainstreamen van mensenrechten in hun werk. Ten aanzien van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) onderschrijft de regering in beginsel de aanbeveling dat bij besluitvorming rekening moet worden gehouden met de mensenrechtenstandaarden. De regering prefereert een constructieve dialoog met WTO-partners over internationale arbeidsnormen boven een proefproces.

De aanbeveling om de 1503-procedure kritisch te bezien wordt onderschreven. De regering zegt ook toe te blijven streven naar een zo groot mogelijke transparantie ten opzichte van NGO's. Over het nut van een facultatief protocol bij het ESC-verdrag houdt de regering twijfel.

Het advies heeft een brede verspreiding gekregen. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1350 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en Frans en in die talen in respectievelijk in 1100- en 500-voud verspreid. De persaandacht voor het advies is gering geweest, ook al zijn een paar korte verwijzingen geplaatst en is een artikel verschenen over het advies in het blad van D66. Het advies is onderwerp van discussie geweest tijdens interne bijeenkomsten op het ministerie van Buitenlandse Zaken over het functioneren van de MRC en is aan de EU-partners aangeboden tijdens regulier overleg in Brussel. Het advies heeft een rol gespeeld in discussies en commentaren van Nederlandse NGO's (zoals het Breed Mensenrechten Overleg en het Nederlands Juristen Comité voor de Rechten van de Mens) over dit beleid. Tot slot

is het advies mede onderwerp van discussie geweest tijdens een seminar, dat in het teken stond van het functioneren van de Verenigde Naties in het algemeen en het Nederlands mensenrechtenbeleid in het bijzonder, dat door de AIV en het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM) in Utrecht was georganiseerd ter nagedachtenis aan mw. M.C. Castermans-Holleman.

ADVIES NR. 39 *‘Dienstenliberalisering en ontwikkelingslanden: leidt openstelling tot achterstelling?’*

In mei 2005 ontving de AIV de beleidsreactie op advies nr. 39, dat in november 2004 is aangeboden. De minister was lovend over de wijze waarop de AIV erin was geslaagd het complexe werkterrein van de GATS-onderhandelingen beknopt maar toch helder weer te geven. In grote lijnen worden de aanbevelingen positief beoordeeld.

De regering onderschrijft de aanbeveling van de AIV studies te verrichten naar de effecten van liberalisering van de dienstensector. Ook is de regering, met de AIV, van oordeel dat geen nieuwe beperkende maatregelen ten aanzien van ‘outsourcing’ moeten worden ingesteld. De regering onderstreept het belang van ondersteuning van de institutionele ontwikkeling en onderhandelingscapaciteit van de MOL’s en deelt de mening dat de lokale private sector moet worden gestimuleerd. Hetzelfde geldt voor het belang om in EU-verband overeenstemming te bereiken over definities van GATS-regels met betrekking tot ‘mode 4’ en een ‘multiple entry visum’ in beschouwing te nemen.

Op sommige punten heeft de regering aarzelingen over de aanbevelingen van de AIV. Dit geldt bijvoorbeeld voor de mogelijkheid voor ontwikkelingslanden een (tijdelijke) opschorting van een in GATS-kader aangegane verplichting te bewerkstelligen. De regering achtte de analyse van de onderhandelingen in Cancún correct maar was van oordeel dat het ‘al te simpel’ zou zijn om te beweren dat ‘de dienstenonderhandelingen ‘gegijzeld’ zijn gehouden puur als gevolg van gebrek aan vooruitgang in de landbouwonderhandelingen’. Ook meent de regering dat er een grotere kans is op succesvolle onderhandelingen over liberalisering van het dienstenverkeer binnen de bredere handelsronde en als onderdeel van de ‘single undertaking’.

De regering ziet een advies waarin nader wordt ingegaan op het beleid om migratie onder ‘mode 4’ niet toe te passen op laaggeschoolden met belangstelling tegemoet. De aanbeveling de ‘Economic Needs Test’ af te schaffen wordt niet gedeeld. Wel zegt de regering toe de nadere vormgeving van het beleid ten aanzien van tijdelijke arbeidsmigratie mee te nemen in bredere discussies in EU-verband.

Gezien het technische karakter heeft het advies in de pers geen aandacht getrokken. Wel is het breed verspreid. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1250 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in ca. 1100-voud verspreid.

ADVIES NR. 40 *‘De Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa’*

De Nederlandse regering heeft op 25 juli 2005 gereageerd op het in maart 2005 aangeboden advies. De regering stemt in met alle conclusies en aanbevelingen van de AIV. De regering onderschrijft het nut van een toetsing van de huidige lijst van conventies en verdragen van de Raad van Europa, maar wijst er op dat dit slechts kan met steun van de overige lidstaten. Tevens geeft de regering aan dat in debatten en correspondentie met de Staten-Generaal in de aanloop naar de Derde Top van de Raad van Europa, de nadruk is gelegd op mogelijke versterking van de rol van de Parlementaire Assemblee en de mogelijkheden om de betrokkenheid van de Eerste en

Tweede Kamer bij de werkzaamheden van de Raad van Europa te versterken.

In het plenaire debat van de Eerste Kamer op 10 mei 2005 is de rol van de Parlementaire Assemblee binnen de Raad van Europa onderwerp van debat geweest. De heer Van Middelkoop (ChristenUnie) betoogde over de centrale aanbeveling van de AIV: "De AIV wees erop dat ook de leden van de Assemblee zich zouden moeten beperken en dat zij voorzichtig moeten zijn bij conventies, aanbevelingen en resoluties die enigszins buiten de orde vallen. Het voornemen is prachtig, maar ik moet nog zien dat men er om die reden tegen is als er een prachtige resolutie langskomt." Minister Bot zei in dit debat: "Wij hebben rekening gehouden met de AIV-adviezen. De kern van de inzet van Nederland is om van de Raad van Europa een organisatie te maken die zich concentreert op de kerntaken, dus op de mensenrechten, de rechtsstaat en de democratie." Ook in de discussies in Straatsburg over de uitkomsten van de Top in Warschau (concentratie op kerntaken) speelt dit advies (en het bovengenoemde advies nr. 33) tot op de dag van vandaag een belangrijke rol.

Het advies is in vier talen verspreid, waarvan 1250 in het Nederlands, 1200 in het Engels, 350 in het Frans en 200 in het Duits. Ook alle 630 leden van de Parlementaire Assemblee hebben het advies, op eigen verzoek, separaat ontvangen.

ADVIES NR. 41 'De hervormingen van de Verenigde Naties: het rapport Annan nader beschouwd'

In vervolg op het in mei 2005 afgeronde advies ontving de AIV op 27 juni 2005 een reactie. De regering onderschrijft de meeste aanbevelingen van de AIV en geeft aan hiervan een groot aantal inmiddels al in het onderhandelingsproces in te brengen. Op het terrein van uitbreiding van de VN Veiligheidsraad is de regering iets terughoudender dan de AIV. Er worden veel problemen voorzien om daartoe te geraken. Ten aanzien van het instellen van een Commissie voor Vredesopbouw steunt de regering de aanbevelingen van de AIV op hoofdlijnen. Alleen met betrekking tot de functionele ophanging bestaat verschil van mening. De regering erkent dat het werkbaar zou kunnen zijn om de Mensenrechtenraad 'getrapt' in te voeren, maar benadrukt dat het principebesluit tot oprichting van de nieuwe raad als hoofdorgaan van de VN tijdens de Top moet worden genomen. Oprichting als subsidiair orgaan van de AVVN heeft weinig meerwaarde ten opzichte van de huidige situatie. Over de rol van de SGVN en andere organisatorische hervormingen lopen de visies van de AIV en de regering niet uiteen. De regering verwelkomt het aanbod van de AIV een advies uit te brengen over de rol van maatschappelijke actoren, waarbij de regering ervan uitgaat dat geen separate adviesaanvraag nodig is.

In het Eerste Kamerdebat van 14 juni 2005 is het advies uitgebreid aan de orde gekomen. In dat verband wordt aandacht gevraagd voor de discussie over de Veiligheidsraad en noemt de heer Van Middelkoop (ChristenUnie) het een 'wijs woord' van de AIV dat een permanent lid van de Veiligheidsraad zijn verplichtingen inzake bijvoorbeeld troepenlevering dient na te komen. Hij vraagt zich dan ook af op basis van welke argumenten de Nederlandse regering de eventuele Duitse zetel in de Veiligheidsraad lijkt te steunen; dit omdat een sterke, meer representatieve en legitieme Veiligheidsraad wenselijk is. "Nationale belangenoptiek mag wel een rol spelen, als het gaat om de samenstelling van de nieuw in te stellen Commissie voor Vredesopbouw. De SGVN heeft al gezegd dat een deel van de leden afkomstig moet zijn van troepenleverende landen en donoren. Dat zou ook Nederland kanshebber maken...." Minister Bot reageerde onder meer door te stellen dat het oprichten van een Raad voor Vredesopbouw een goede stap voorwaarts is naar een meer effectief systeem om

falende staten aan te pakken. Om deze reden zet de regering zich actief in om zowel een versterking van de VR als het concept 'responsibility to protect' aanvaard te krijgen bij de VN-Top in september 2005. Andere aspecten van het debat betroffen onder meer de in te stellen Mensenrechtenraad, de hervormingen van het secretariaat en de aandacht voor de ontwikkelingsproblematiek. Ook in dat verband werd het advies meermalen aangehaald.

Het advies is ook onderwerp van discussie geweest op een aantal specifieke conferenties over deze problematiek. In Nederland betrof dat een aantal forumdiscussies, die onder meer door de NVVN en de NCDO zijn georganiseerd en ook in Parijs en Cambridge is het advies onderwerp van discussie geweest en in aanzienlijke aantallen verspreid. Het heeft onder meer aandacht gekregen op internet van het campagnebureau BKB (<http://www.bkb.nl>), het Juridisch Dagblad (<http://juridischdagblad.nl>) en Rechtennieuws (<http://www.rechtennieuws.nl>) en is integraal gepubliceerd in de Netherlands International Law Review. Het advies is in drie talen uitgebracht. Daarvan zijn ca. 1350 exemplaren in het Nederlands, 1150 in het Engels en 275 in het Frans verspreid.

ADVIES NR. 42 *'De invloed van cultuur en religie op ontwikkeling. Stimulans of stagnatie?'*

Het in juli 2005 aangeboden advies kreeg een eerste reactie tijdens een symposium over religie en ontwikkeling op 7 september 2005. De minister haalde in haar rede de analyse en aanbevelingen van het advies een aantal keren aan. In de schriftelijke reactie van 31 oktober 2005 geeft de minister aan erkentelijk te zijn voor het advies en te waarderen dat de AIV heeft getracht aanknopingspunten te geven voor beleidsmatige vertaling van de relatie tussen cultuur, religie en ontwikkeling. Met name de praktische voorbeelden maken de relevantie voor ontwikkeling duidelijk.

De minister memoreert de oprichting van het Kennisforum inzake religie en ontwikkelingsbeleid. Dit Kennisforum is een gemeenschappelijk initiatief van een aantal particuliere organisaties en beoogt een platform te zijn voor onderzoek naar de wijze waarop binnen het ontwikkelingsbeleid aandacht gegeven kan worden aan de relatie tussen religie en ontwikkeling. De resultaten van dit forum zullen direct ter beschikking komen van ambtenaren. Bij de vertaling van de aanbevelingen van de AIV naar het ontwikkelingsbeleid wordt voorts verwezen naar toekomstige activiteiten van het Kennisforum.

Het belang van aandacht voor de culturele en religieuze context voor duurzame ontwikkeling wordt onderschreven. Voor het bereiken van resultaten is een goede dialoog tussen ontwikkelingspartners over hun visies, waarden en normen een belangrijke eerste stap. Bij de keuze van het instrumentarium moet goed worden gelet op de lokale culturele en religieuze context. De aanbevelingen met betrekking tot analyse van de lokale culturele en religieuze context en mogelijke 'drivers of change' zullen als uitgangspunt voor de meerjarige strategische plannen van ambassades worden genomen. Dat is inmiddels gebeurd.

De minister erkent dat er grenzen zijn aan de dialoog. Cultuur en religie kunnen ook remmende factoren vormen. Dit geldt zeker op het terrein van de rechten van de mens. Interculturele communicatie komt reeds aan bod in bestaande OS-opleidingen en zal specifiek aandacht krijgen in een (nieuw) ondersteuningsprogramma voor de posten gericht op institutionele en capaciteitsontwikkeling.

Het advies is onderwerp geweest van het bovengenoemd symposium (en is daar ook in 110-voud uitgereikt) en heeft ook tijdens andere fora een duidelijke rol gespeeld. Het advies is door de minister ook gebruikt en genoemd in haar overleg met de Tweede Kamer op 8 december 2005. Daar is nog eens de toezegging gedaan dat religie wordt meegenomen bij opleiding van ambtenaren van Buitenlandse Zaken. Van het advies zijn ca. 1400 exemplaren in het Nederlands en 1100 exemplaren in het Engels verspreid. De Franse versie staat op de website.

ADVIES NR. 43 *'Migratie en Ontwikkelingssamenwerking, de samenhang tussen twee beleidsterreinen'*

Op 9 januari 2006 ontving de AIV een reactie op dit in augustus 2005 aangeboden advies. Volgens de regering was in het nuttige AIV-advies nog eens helder aangegeven waar zowel het OS- als het migratiebeleid versterkt konden worden om de coherentie en de effectiviteit te vergroten. Ook was er waardering dat de AIV zowel had gekeken naar hoe ontwikkelingssamenwerking het migratiebeleid kon ondersteunen alsook hoe het migratiebeleid kon bijdragen aan de ontwikkelingsdoelstellingen.

De regering stemt ermee in dat er in algemene zin geen incoherentie bestond tussen het migratie- en OS-beleid. Het conflicteren van belangen blijft mogelijk. In een dergelijk geval moeten politieke keuzes worden gemaakt. Ook de regering hecht sterk aan een integraal veiligheidsbeleid en een effectief mensenrechtenbeleid.

Bij het bevorderen van duurzame oplossingen is de afgelopen jaren het Conventie-Plus-initiatief van UNHCR niet in alle opzichten een succes geworden. Het heeft er wel toe bijgedragen dat het belang van een directe Noord-Zuid dialoog over praktische vluchtelingensituaties en de samenwerking tussen betrokken landen duidelijker op de agenda van UNHCR staan.

Het kabinet onderschrijft de conclusie dat de landenkeuze gebaseerd dient te zijn op het bereiken van ontwikkelingsdoelstellingen. In sommige gevallen kon echter adequaat migratiemanagement bijdragen aan ontwikkeling. Samenwerking van de EU met derde landen op het gebied van migratie betekent een grotere slagkracht en meer kans op succes. De reactie gaat niet expliciet in op de weerstand van de AIV tegen het gebruik van OS-gelden als sanctie-instrument in de relatie met derde landen op het gebied van migratiemanagement.

Voor arbeidsmigranten uit derdelanden kan tijdelijke migratie naar EU-lidstaten de mogelijkheid bieden om bij te dragen aan de ontwikkeling van hun land van herkomst. Nader onderzoek was nodig. Thans wordt gekeken naar de toelatingscriteria voor tijdelijke en circulaire arbeidsmigratie. De regering is voornemens in 2006 eveneens de SER om een advies te vragen over het faciliteren en reguleren van tijdelijke arbeidsmigratie uit ontwikkelingslanden. Ook de AIV-adviezen spelen daarbij een rol.

Nederland zoekt vooral in EU-verband naar mogelijkheden om wereldwijd 'brain drain' te beperken en om daarbij de positieve elementen van circulaire migratie te versterken. De suggestie om voorwaarden te scheppen voor het bevorderen van permanente of tijdelijke retourmigratie worden daarin meegenomen.

Ten aanzien van de mogelijkheden ter ondersteuning van circulaire migratie en de onderwerpen *GATS Mode 4*, publiek-private samenwerking en 'outsourcing' wijst de minister op de hiervoor al genoemde reactie van 9 mei 2005 op advies nr. 39. Naar aanleiding van een verzoek van de Minst Ontwikkelde Landen aan de EU om verruiming van de markttoegang voor tijdelijke arbeidskrachten onder Mode 4 en vergroting van de transparantie van de daarvoor geldende procedures, werd bezien of het mogelijk was ruimere verplichtingen aan te gaan voor professionele dienstverleners.

De minister is verder voornemens om het bestaande contact met migranten(organisaties) volgend jaar verder te versterken. De bestaande steun voor migranten voor het opstellen en realiseren van kleine ontwikkelingsprojecten in de regio van herkomst is evenwel voldoende. De huidige aanzetten om migranten te betrekken bij het ontwikkelingsbeleid moeten op hun effecten worden geëvalueerd en de regering staat open voor projecten op het gebied van tijdelijke terugkeer. Op het terrein van de remittances wijkt de regering duidelijk af van de positie van de AIV. De reactie ziet het overmaken van geld door migranten in de eerste plaats als privéaangelegenheid, waarbij niet direct een rol voor de overheid was weggelegd. Wel wordt gekeken naar beleid en regels voor producten en dienstverlening die worden aangeboden en worden ook ervaringen met terugkeerprojecten beschreven. Tevens wordt gewezen op beschikbare regelingen voor definitief terugkerende asielzoekers. De minister zal in overleg met de minister voor Integratie en Vreemdelingenzaken bezien hoe de tijdelijke terugkeer van migranten ten behoeve van wederopbouw en ontwikkeling verder kan worden gestimuleerd. De reactie gaat niet in op de stellingname van de AIV dat ontwikkelingssamenwerking niet moet worden gebruikt als sanctiemiddel.

Het advies is voor wat betreft het aspect van de *remittances* weergegeven in een artikel in de NRC. Het werd in meer complete zin inhoudelijk behandeld in een artikel in Trouw. Het is in een aantal debatten (onder andere van de NOVIB) aan de orde geweest. Van het advies zijn in het Nederlands 1300 exemplaren en in het Engels 1250 exemplaren verspreid.

ADVIES NR. 44 ‘De nieuwe oostelijke buurlanden van de Europese Unie’

De regering is het in haar reactie van 8 november 2005 in grote lijnen eens met het advies en heeft vrijwel alle aanbevelingen overgenomen met uitzondering van twee punten. Deze zijn:

- om in het belang van de Europese Unie toekomstig EU-lidmaatschap van Oekraïne en Moldavië bespreekbaar te maken om zodoende de hervormingsgezinde krachten in deze landen een ferme steun in de rug te geven en
- om in de EU na te streven dat de Unie met Rusland een speciale relatie aangaat om het politieke en strategische belang van dit land voor de EU recht te kunnen doen.

De regering houdt vast aan haar staande beleid en aan dat van de EU om Oekraïne en Moldavië wel het Europees Natuur Beleid (ENB) aan te bieden, maar hen geen uitzicht te geven op toekomstig lidmaatschap van de EU, ook niet op de lange termijn. Wat betreft het tweede punt houdt de regering in haar reactie vast aan het uitgangspunt van de EU om met alle buurlanden gelijksoortige relaties te onderhouden. Ook Rusland valt onder het ENB (ondanks dat met Rusland elk halfjaar een topoverleg wordt gevoerd en het beleid wordt vormgegeven in ‘vier gemeenschappelijke ruimtes’). De recente verwickelingen met Rusland over de energieleveranties aan de EU via de gaspijpleiding door Oekraïne zijn echter voor de regering aanleiding om te bekijken of er bij het aflopen van het bestaande partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst met Rusland niet toch gezocht zou moeten worden naar nieuwe overlegstructuren die aan het politieke en strategische gewicht van Rusland voor de EU beter tegemoet komen.

Geheel terzijde van bovenstaande punten stelt de regering in haar reactie dat de AIV ten aanzien van zijn aanbeveling om het budget voor de oostelijke buurlanden te verhogen niet lijkt te beseffen dat dit automatisch ten koste zou gaan van de zuidelijke burens. In dit verband merkt de AIV op, dat hij zich dit terdege bewust is en om deze reden heeft geadviseerd het totale budget voor de buurlanden aanzienlijk te ver-

hogen, opdat de voorgenomen hervormingen in de oostelijke landen in voldoende mate kunnen worden gesteund.

Op 31 augustus 2005 is het advies gepresenteerd op een persconferentie in Nieuwpoort, Den Haag. De conferentie werd bezocht door 24 geïnteresseerde persvertegenwoordigers. Dit heeft geleid tot een aantal verwijzingen naar het advies in de dagbladen, een positief artikel in het Financieel Dagblad en er zijn interviews gegeven aan Press Now en het ANP. Het advies is ook op de BNR-nieuwsradio toegelicht. Tijdens het KPA/MATRA-symposium van de NCDO is het advies gepresenteerd door één van de leden. Hier waren circa 200 deelnemers van maatschappelijke organisaties en ondernemers aanwezig die in de oostelijke buurlanden van de EU actief zijn. Zij allen hebben het advies ook ontvangen. Het is voorts gepresenteerd op een Interdepartementaal Twinningoverleg gericht op de oostelijke buurlanden voor ambtenaren van diverse ministeries en de universiteit Wageningen. Deze bijeenkomst krijgt wellicht een vervolg voor ministeries, provinciale en gemeentelijke diensten, en NGO's die bij de uitvoering van de Nederlandse bilaterale programma's MATRA en PSOM betrokken zijn in de aanloop van het bezoek van de president van Oekraïne aan Nederland in 2006. Van het advies zijn zowel de Nederlandse als de Engelse versie in 1250-voud verspreid.

ADVIES NR. 45 *'Nederland in de veranderende EU, NAVO en VN'*

Het advies is in juli 2005 vastgesteld en vervolgens enige tijd later aangeboden aan de bewindspersonen en de Staten-Generaal. Bij het afsluiten van deze bijdrage was nog geen formele reactie van de regering ontvangen. Het advies zelf is in ca. 1250-voud in het Nederlands verspreid. De Engelse vertaling is daarnaast in circa 1100-voud verspreid.

ADVIES NR. 46 *'Energiek Buitenlands Beleid. Energievoorzieningszekerheid als nieuwe hoofddoelstelling'*

Dit gezamenlijke advies van de AIV en de Algemene Energieraad is in december 2005 vastgesteld en op 13 januari 2006 aan betrokken bewindspersonen aangeboden en marge van de ministerraad en naar de Staten-Generaal gestuurd. Bij het afsluiten van deze bijdrage was nog geen formele reactie van de regering ontvangen. Het advies zelf is in ca. 1800-voud in het Nederlands verspreid door de AIV en AER. Het heeft geleid tot een aantal uitgebreide persartikelen (Financieel Dagblad en NRC) en enige wat kortere artikelen in de Volkskrant en de Telegraaf. Naar verwachting zal het advies ook een rol spelen tijdens een door Nederland mede te organiseren conferentie over energiezuikerheid in maart 2006. Voorts zal het thema van dit advies onderwerp zijn van de interne themadag van de AIV in 2006.

BRIEFADVIES NR. 6 *'Resultaat Conventie'*

Als vermeld bij de reactie op de adviezen nrs. 27 en 32 (zie eerder) is de regering op 27 oktober 2003 ook uitgebreid ingegaan op het onderhavige briefadvies van 28 augustus 2003. Voor de inhoudelijke beschrijving wordt verwezen naar het eerder gestelde.

BRIEFADVIES NR. 7 *'Van binnengrenzen naar buitengrenzen – ook voor een volwaardig Europees asiel- en migratiebeleid in 2009'*

De Nederlandse regering heeft op 25 juli 2004 gereageerd op het briefadvies van de AIV van maart 2004. Deze reactie heeft tevens betrekking op het advies van de

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ). De regering stemt overwegend in met de aanbevelingen van het AIV-briefadvies. Wel is de regering terughoudend over de advisering die betrekking heeft op het aanbieden van Europees burgerschap en het kiesrecht aan migranten en de opvang in de regio. Daarnaast is de regering van oordeel dat de richtlijn betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen de lidstaten voldoende mogelijkheden biedt de doormigratie van arbeidsmigranten uit een andere lidstaat te reguleren.

Het advies is zowel in Nederland als in het buitenland verspreid. Van de Nederlandse versie zijn ca. 1265 exemplaren verspreid. Het advies is ook vertaald in het Engels en in die taal in ca. 1100-voud verspreid. De persaandacht voor het advies is gering geweest. Het advies is wel onderwerp van discussie geweest tijdens interne bijeenkomsten van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

BRIEFADVIES NR. 8 *'De Ontwerp-Declaratie inzake de rechten van inheemse volken. Van impasse naar doorbraak?'*

Op 10 november 2004 ontving de AIV een formele reactie van de regering op dit briefadvies van september 2004. In de wat terughoudende reactie wordt aangegeven dat de regering het ook van groot belang acht dat er een doorbraak in de onderhandelingen zou moeten worden bereikt. Vervolgens wordt teruggeblikt op meer dan tien jaar betrokkenheid bij dit onderwerp. Het Nederlandse beleid is vooral gericht op concrete verbetering van de leefomstandigheden van inheemse volken, het verlenen van financiële steun, de positie van inheemse volken in relatie tot biodiversiteit en bossen en aan de eigendomsrechten van de inheemse en traditionele kennis.

Ook wordt gememoreerd dat er binnen de Europese Unie geen overeenstemming bestaat over de gewenste inhoud van de ontwerp-declaratie. De verschillen van inzicht concentreren zich op kwesties als het al of niet toekennen van collectieve mensenrechten aan inheemse volken, het zelfbeschikkingsrecht en het recht op zelfidentificatie. In de discussie over collectieve rechten stelt een aantal staten, waaronder Nederland en de meerderheid van EU-lidstaten, individuele rechten voorop. Nederland streeft naar praktische oplossingen voor de openstaande geschilpunten, maar deze actieve inzet heeft niet geleid tot resultaat. De regering zegt toe tijdens de bijeenkomst in november een laatste poging te zullen doen om de onderhandelingen tot een goed einde te brengen, maar ziet weinig heil in verlenging van het mandaat van de werkgroep.

Het briefadvies is in het Nederlands in ongeveer 1100-voud verspreid. Daarnaast is een Engelse versie uitgebracht en deze tekst is in 1000-voud verspreid. Het advies en de reactie daarop hebben overigens geleid tot een twintigtal schriftelijke vragen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal en deze problematiek is ook bij de begrotingsbehandeling weer aan de orde gesteld. In de discussies in Genève heeft het advies een rol gespeeld bij de standpuntbepaling van verschillende delegaties en het heeft er mede toe bijgedragen dat het mandaat van de werkgroep voor een beperkte periode is verlengd.

BRIEFADVIES NR. 9 *'Reactie op het Sachs-rapport. Hoe halen wij de Millennium Doelen?'*

In juni 2005 ontving de AIV de regeringsreactie op het briefadvies over het Sachs-rapport, dat in april 2005 was vastgesteld. Daarin werd geconstateerd dat het briefadvies in het algemeen goed aansluit op de brief over deze problematiek aan de Tweede Kamer van 25 februari 2005. De regering juicht, net als de AIV, de actiegerichtheid

van het rapport toe. Ook de regering plaatst kanttekeningen bij snelle ophoging van ODA gericht op (snelle) resultaten, waarbij te weinig aandacht wordt besteed aan de absorptiecapaciteit in landen, goed bestuur, de kwaliteit van de hulp en de duurzaamheid van de interventies.

Het briefadvies heeft een rol gespeeld in een aantal debatten over het uitkomen van het Sachsrapport en is gericht verzonden naar betrokken bewindspersonen, de Staten-Generaal en meest betrokken organisaties op ontwikkelingssamenwerkingsgebied. De tekst van het briefadvies is integraal, als bijlage, opgenomen in advies 41, 'De hervormingen van de Verenigde Naties: het rapport Annan nader beschouwd', mei 2002 en in die vorm ook medeverspreid.

BRIEFADVIES NR. 10 *'De Europese Unie en de band met de Nederlandse burger'*

Het briefadvies is vastgesteld door de AIV op 2 december 2005. Om te zorgen dat het advies op tijd voor het kerstreces aan de ministers en de Kamerleden kon worden verstuurd is gekozen voor de verspreiding van 150 voorkopieën. Op dat moment is het advies ook beschikbaar gekomen op de website van de AIV.

De officiële regeringsreactie op dit briefadvies wordt in het eerste kwartaal van 2006 verwacht. Wel heeft de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken in een gesprek op 23 januari 2006 met de Commissie Europese Integratie laten weten het zeer eens te zijn met alle aanbevelingen uit het briefadvies en die ook te zullen overnemen in zijn beleid. Tevens is de AIV uitgenodigd mee te denken over een aanvraag voor een vervolgadvis over de toepassing van subsidiariteit in Europa op een specifiek beleids-terrein, zoals energie, buitenlands beleid of migratie.

Het briefadvies heeft vervolgens een brede verspreiding gekregen. Het gaat daarbij om oplages van 1100 exemplaren in het Nederlands en 1100 exemplaren in het Engels. Er is een persbericht uitgegaan in december 2005. Als gevolg daarvan heeft de voorzitter van de werkgroep aan een radio-interview meegewerkt. In een discussieartikel over de rol van de burger en de EU in de NRC heeft het advies ook een rol gespeeld.

BRIEFADVIES NR. 11 *'Terrorismebestrijding in Europees en internationaal perspectief; interim-advies over het folterverbod'*

De regering zond op 20 februari 2006 een reactie op het in december 2005 uitgebrachte interim-advies over het folterverbod naar de kamers der Staten-Generaal.

De regering constateert dat zij op alle punten een beleid voert dat in overeenstemming is met de stellingen en aanbevelingen uit het advies. Op een tweetal punten wordt niet geheel recht gedaan aan de exacte formulering van de AIV-tekst. Bij de aanvaardbaarheid van het gebruik van diplomatieke garanties wordt een test in concreto gepropageerd (loopt een individu persoonlijk gevaar?) en kijkt men niet naar het in algemene termen uitsluiten van landen; ook wordt geen aandacht besteed aan de vereisten van de garanties zelf. Ten aanzien van het gebruik van dubieuze informatie wordt geen recht gedaan aan de stelling van de AIV, dat hieraan in het geheel geen rechtsgevolgen mogen worden verbonden, dus ook niet buiten rechtszaken. De regering neemt alleen de bestaande verdragsnorm als richtsnoer: 'verwerpt het gebruik in een rechtszaak'. De AIV had eerst de stelling betrokken dat er geen rechtsgevolgen mogen worden verbonden aan dubieuze informatie en vervolgens het belang erkend dat de overheid zo nodig op basis van dubieuze informatie toch (feitelijk) handelend optreedt (om bijvoorbeeld aanslagen te voorkomen).

Ten geleide van het advies is een persbericht uitgebracht, dat heeft geleid tot een positief artikel in Trouw, een instemmend persbericht van Amnesty International, een instemmende vermelding door het Humanistisch Vredesberaad en een vermelding op enkele websites.

Het briefadvies is verder breed verspreid. De oplage van 1100 exemplaren in het Nederlands en 1100 exemplaren in het Engels is begin 2006 verspreid.

Definities

Doorwerking: de mate waarin adviezen aantoonbaar invloed hebben gehad op het beleid, de regelgeving en/of de maatschappelijke discussie.

Nazorg: het door de AIV volgen en stimuleren van de doorwerking van adviezen op het beleid, de regelgeving en/of het maatschappelijk debat.

Koepel: de Adviesraad Internationale Vraagstukken.¹

AIV: de koepel en zijn vier permanente commissies.

AIV

Functie

1. Wat is naar uw mening de functie van de AIV?
 - a. Het geven van concrete beleidsadviezen aan de regering en de Staten-Generaal
 - b. Het bijdragen aan de meningsvorming en agendabepaling in het maatschappelijk debat
 - c. Het beschrijven en inzichtelijk maken van alle facetten van een bepaald onderwerp
 - d. Een combinatie van voornoemde functies, namelijk
 - e. Anders:

Samenstelling

1. Vindt u dat de AIV voldoende evenwichtig is samengesteld?
2. Wordt er in uw opinie bij het zoeken naar kandidaat-leden uit een 'te kleine vijver' gevist?
 - a. Zo ja, waarom vindt u dat?
3. Wordt naar uw oordeel bij de benoemingsronden voldoende gelet op enerzijds continuïteit en anderzijds vernieuwing?
4. Is er naar uw mening voldaan aan de doelstelling om tot evenredige deelname van vrouwen en minderheden in de AIV te komen?
 - a. Vindt u dat extra actie hierop vereist is?
 - b. Zo ja, welke actie(s) raadt u aan?
5. Vindt u dat er sprake is van verstrengeling van de staf van de AIV en de AIV zelf met het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie?
6. Acht u het bezwaarlijk dat het secretariaat van de AIV in het gebouw van het ministerie van Buitenlandse Zaken gevestigd is?
7. Is naar uw oordeel de onafhankelijkheid van de AIV voldoende gewaarborgd?

Werkwijze

1. Beoordeelt u de gevolgde werkwijze – van voorbereiding door het secretariaat gevolgd door commentaar van de leden – als efficiënt en effectief?
2. Acht u het wenselijk dat de commissieleden zelf meer tekstvoorstellen aanleveren?
3. Vindt u dat er voldoende inbreng wordt gevraagd van externen zoals wetenschappers en maatschappelijke organisaties?
4. Is naar uw mening de rol van de ambtelijk-contactpersonen duidelijk?

¹ Zie ook: de evaluatie van de eerste raadsperiode van de Adviesraad Internationale Vraagstukken, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, p. 10.

5. Is de rol van de koepel vooral gelegen in het geven van een oordeel over het definitieve concept?
6. Vindt u het wenselijk dat de koepel in een eerder stadium bij (het opstellen van) de adviezen betrokken wordt?

Functioneren

1. Hoe beoordeelt u het functioneren van de vaste commissies?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende
2. Wat is uw oordeel over het functioneren van de gemengde commissies?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende

Secretariaat en staf

1. Hoe beoordeelt u het functioneren van het secretariaat?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende
2. Worden de secretarissen naar uw mening gehinderd door het feit dat zij (vrijwel allemaal) van het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie afkomstig zijn?
3. Acht u het een gemis dat er (in de meeste gevallen) geen externen voor staffuncties worden aangetrokken?

Relatie met de bewindspersonen

1. Is er (minimaal één keer per jaar) direct overleg tussen de bewindspersonen en de AIV?
 - a. Zou dit naar uw mening vaker moeten plaatsvinden?
2. Hoe beoordeelt u de relatie van de AIV met de bewindspersonen?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende

Relatie met andere adviesraden

1. Vindt u dat de adviesaanvragen onderling (tussen de adviesraden) goed afgestemd worden of is er sprake van overlapping?
2. Meent u dat adviesaanvragen (beter) op elkaar dienen te worden afgestemd?
3. Bepaalt de adviesaanvrager of de AIV met welke andere adviesraden wordt samengewerkt of overlegd?
4. Overlappen naar uw oordeel de adviezen van de verschillende adviesraden elkaar?
 - a. Zo ja, op welke punten?
5. Hoe vindt u dat de samenwerking met andere adviesraden verloopt?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende

Gezag en draagvlak van de AIV

1. Vindt u dat er vanuit de politiek (regering en Staten-Generaal) voldoende belangstelling is voor de AIV?
2. Denkt u dat het werk van de AIV belangrijk wordt gevonden?
3. Is het uw taxatie dat de AIV genoeg draagvlak heeft binnen de ministeries?
4. Heeft de AIV volgens u gezag in de maatschappij en bij maatschappelijke organisaties?
5. Hoe beoordeelt u het gezag van de AIV in de wetenschappelijke wereld?
 - a. Veel gezag
 - b. Een redelijke mate van gezag
 - c. Weinig gezag

Adviezen

Agendering van adviesonderwerpen

Werkprogramma

1. Wordt het werkprogramma in uw opinie op een goede manier vastgesteld (voorstel van de AIV, gevolgd door voorbereiding door de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie)?
2. Laat het werkprogramma volgens u voldoende ruimte voor onvoorziene adviesaanvragen?
3. Zijn de ambtelijk-contactpersonen naar uw mening voldoende betrokken bij het (samenstellen van het) werkprogramma?

Adviesaanvragen

1. Heeft de Tweede Kamer naar uw mening voldoende gebruik gemaakt van de mogelijkheid om advies te vragen?

Advies op eigen initiatief

1. Heeft de AIV in uw opinie voldoende gebruik gemaakt van de mogelijkheid om op eigen initiatief een advies uit te brengen?
 - a. Waren dit briefadviezen of gewone adviezen?
2. Meent u dat de adviezen op eigen initiatief dezelfde (mate van) doorwerking hebben als de gevraagde adviezen?

Productiviteit en kwaliteitsbewaking

1. Hoe beoordeelt u de kwaliteit van de adviezen?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende
2. Zijn de adviezen in uw visie scherper geworden dan in de eerste periode (1997-2001)?
3. Vindt u dat de noodzaak tot consensus in de weg staat aan scherpe adviezen en aanbevelingen?
4. Zijn de adviezen naar uw oordeel innovatiever en oorspronkelijker geworden?
 - a. Zo ja, heeft dit geleid tot betere doorwerking van de adviezen?
5. Beoordeelt u de adviezen en de daarin vervatte aanbevelingen als voldoende concreet en haalbaar?
6. Vindt u dat de AIV voldoende adviezen uitbrengt (kwantiteit)?

7. Gaan de adviezen van de AIV volgens u over de juiste (meest actuele, meest prangende) onderwerpen?
8. Is er in uw visie voldoende tijd voor het maken van de adviezen?
 - a. Zou het uitbrengen van een interim-advies over een deelaspect mogelijke tijdproblemen kunnen oplossen?
9. Vindt u dat er een goede mix is tussen lange- en kortetermijnadviezen?

Beeldvorming over de adviezen

Reactie op adviezen

1. Wordt er in uw visie in de reacties van regeringszijde altijd ingegaan op de concrete doorwerking van de adviezen in het beleid?
2. Vindt u de regeringsreacties op de adviezen voldoende:
 - a. Onderbouwd?
 - b. Gemotiveerd?
 - c. Tijdig?
3. Wordt er naar uw oordeel adequaat gereageerd op de adviezen door de Tweede Kamer?
 - a. En de Eerste Kamer?
4. Meent u dat er door de Tweede Kamer meer gereageerd wordt op de adviezen dan in de eerste raadsperiode?
5. Zijn de reacties op de adviezen over het algemeen:
 - a. Positief
 - b. Neutraal
 - c. Negatief

Doorwerking

1. Heeft u de indruk dat de adviezen volledig worden gelezen?
2. Waarvoor worden de adviezen volgens u gebruikt?
 - a. Om ideeën uit te putten
 - b. Om een onderwerp aan de orde te stellen
 - c. Om eigen werk te toetsen
 - d. Om inzicht te krijgen in een bepaald onderwerp
 - e. Ten behoeve van het onderwijs
 - f. In contacten met buitenlandse counterparts
 - g. Een combinatie van voornoemde opties
 - h. Anders:
3. Heeft u de indruk dat de adviezen bij de beleidsvorming gebruikt worden?
 - a. Waaruit blijkt dit volgens u?
4. Acht u de doorwerking van de adviezen significant?
5. Op welke manier kan de AIV in uw visie doorwerking van de adviezen verbeteren?
6. Dragen de adviezen naar uw oordeel bij aan het maatschappelijk debat over de aangeroerde kwesties?
7. Bent u van oordeel dat er door de AIV voldoende ‘nazorg’ wordt betracht?

Organisatorische elementen

Themadagen

1. Beoordeelt u de themadagen als inhoudelijk nuttig?
2. Vindt u dat de themadagen de onderlinge band en samenhang tussen de vier commissies en de koepel hebben versterkt?
3. Is het in uw visie wenselijk om vaker themadagen te organiseren?

Financiën

1. Vindt u dat de AIV genoeg fondsen tot zijn beschikking heeft voor het verrichten van zijn werkzaamheden?
2. Wordt er volgens u door de AIV prudent met de financiën omgegaan?
3. Is er sprake van voldoende financiële controle?

Communicatie en PR

1. Is de AIV naar uw oordeel bekend bij het grote publiek?
2. Vindt u dat de adviezen voldoende publiciteit krijgen?
3. Zoekt de AIV in uw visie de publiciteit en/of media voldoende op?
4. Hoe beoordeelt u de timing van de adviezen?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende
5. Is er vanuit het buitenland belangstelling voor de adviezen?
6. Hoeveel adviezen worden er gedistribueerd en op welke wijze?
 - a. Toegezonden
 - b. Via internet
 - c. Via de media
 - d. Anderszins:

Voor u ligt de vragenlijst ten behoeve van de evaluatie van de tweede raadsperiode van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (2002-2005). Het invullen van deze vragenlijst neemt ongeveer tien minuten in beslag. Op voorhand wil ik u hartelijk danken voor de genomen moeite.

Definities

Koepel: de Adviesraad Internationale Vraagstukken.¹

AIV: de koepel en zijn vier permanente commissies.

Doorwerking: de mate waarin adviezen aantoonbaar invloed hebben gehad op het beleid, de regelgeving en/of de maatschappelijke discussie.

Nazorg: het door de AIV volgen en stimuleren van de doorwerking van adviezen op het beleid, de regelgeving en/of het maatschappelijk debat.

I. Functie van de AIV

- I. Wat is naar uw mening de functie van de AIV?
 - a. Het geven van concrete beleidsadviezen aan de regering en de Staten-Generaal
 - b. Het bijdragen aan de meningsvorming en agendabepaling in het maatschappelijk debat
 - c. Het beschrijven en inzichtelijk maken van alle facetten van een bepaald onderwerp
 - d. Een combinatie van voornoemde functies, namelijk
 - e. Anders:

II. Onafhankelijkheid

- I. Acht u de onafhankelijkheid van de AIV voldoende gewaarborgd?
2. Is het naar uw oordeel bezwaarlijk dat het secretariaat van de AIV in het gebouw van het ministerie van Buitenlandse Zaken gevestigd is?

III. Agendering van adviesonderwerpen

Advies op eigen initiatief

- I. Heeft de AIV in uw opinie voldoende gebruik gemaakt van de mogelijkheid om op eigen initiatief adviezen uit te brengen (de AIV heeft in zijn tweede raadsperiode twee (vervolg)adviezen en vier briefadviezen geïnitieerd)?

IV. Productiviteit en kwaliteitsbewaking

- I. Hoe beoordeelt u de kwaliteit van de adviezen?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende
2. Zijn de adviezen in uw visie scherper geworden dan in de eerste periode (1997-2001)?
3. Zijn de adviezen naar uw oordeel innovatiever en oorspronkelijker geworden?
4. Beoordeelt u de adviezen en de daarin vervatte aanbevelingen als voldoende concreet en haalbaar?
5. Vindt u dat de AIV voldoende adviezen uitbrengt (kwantiteit)?
6. Gaan de adviezen van de AIV volgens u over de juiste (meest actuele, meest prangende) onderwerpen?

¹ Zie ook: de evaluatie van de eerste raadsperiode van de Adviesraad Internationale Vraagstukken, *Ontvlechten en profileren*, Den Haag, juni 2002, p. 10.

V. Beeldvorming over de adviezen

Reactie op adviezen

1. Is het uw oordeel dat er in de reacties van regeringszijde altijd wordt ingegaan op de concrete doorwerking van de adviezen in het beleid?
2. Vindt u de regeringsreacties op de adviezen voldoende:
 - a. Onderbouwd?
 - b. Gemotiveerd?
 - c. Tijdig?
3. Wordt er naar uw oordeel adequaat gereageerd op de adviezen door de Tweede Kamer?
 - a. En de Eerste Kamer?

Doorwerking

1. Van welke van de navolgende adviezen heeft u inhoudelijk kennis genomen?
 - 25 Integratie van gendergelijkheid: een zaak van verantwoordelijkheid, inzet en kwaliteit, *januari 2002*
 - 26 Nederland en de organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa in 2003: rol en richting, *mei 2002*
 - 27 Een brug tussen burgers en Brussel: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie, *mei 2002*
 - 28 De Amerikaanse plannen voor raketverdediging nader bekeken: voors en tegens van bouwen aan onkwetsbaarheid, *augustus 2002*
 - 29 Pro-poor growth in de bilaterale partnerlanden in Sub-Sahara Afrika: een analyse van strategieën tegen armoede, *januari 2003*
 - 30 Een mensenrechtenbenadering van ontwikkelingssamenwerking, *april 2003*
 - 31 Militaire samenwerking in Europa: mogelijkheden en beperkingen, *april 2003*
 - 32 Vervolgadvies Een brug tussen burgers en Brussel: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie, *april 2003*
 - 33 De Raad van Europa: minder en (nog) beter, *oktober 2003*
 - 34 Nederland en crisisbeheersing: drie actuele aspecten, *maart 2004*
 - 35 Falende staten, een wereldwijde verantwoordelijkheid, *mei 2004**
 - 36 Preëemptief optreden, *juli 2004**
 - 37 Vervolgadvies Turkije, de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie, *juli 2004*
 - 38 De Verenigde Naties en de rechten van de mens, *september 2004*
 - 39 Dienstenliberalisering en ontwikkelingslanden: leidt openstelling tot achterstelling?, *september 2004*
 - 40 De Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, *februari 2005*
 - 41 De hervormingen van de Verenigde Naties: het rapport Annan nader beschouwd, *mei 2005*
 - 42 De invloed van cultuur en religie op ontwikkeling: stimulans of stagnatie?, *juni 2005*
 - 43 Migratie en ontwikkelingssamenwerking: de samenhang tussen twee beleidsterreinen, *juni 2005*
 - 44 De nieuwe oostelijke buurlanden van de Europese Unie, *juli 2005*
 - 45 Nederland in de veranderende EU, NAVO en VN, *juli 2005*

* Gezamenlijk advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV).

2. Hoe heeft u van de adviezen kennisgenomen?
 - a. Toegezonden
 - b. Via internet
 - c. Via de media
 - d. Anderszins:
3. Heeft u de adviezen volledig gelezen?
4. Waarvoor heeft u de adviezen gebruikt?
 - a. Om ideeën uit te putten
 - b. Om een onderwerp aan de orde te stellen
 - c. Om eigen werk te toetsen
 - d. Om inzicht te krijgen in een bepaald onderwerp
 - e. Ten behoeve van het onderwijs
 - f. In contacten met buitenlandse counterparts
 - e. Een combinatie van voornoemde opties, namelijk
 - h. Anders:
5. Heeft u de indruk dat de adviezen bij de beleidsvorming gebruikt worden?
 - a. Waaruit blijkt dit volgens u?
6. Acht u de doorwerking van de adviezen significant?
7. Op welke manier kan de AIV in uw visie doorwerking van de adviezen verbeteren?
8. Dragen de adviezen naar uw oordeel bij aan het maatschappelijk debat over de aangeroerde kwesties?
9. Bent u van oordeel dat er door de AIV voldoende 'nazorg' wordt betracht?

VI. Gezag en draagvlak

1. Vindt u dat er vanuit de politiek (regering en Staten-Generaal) voldoende belangstelling is voor de AIV?
2. Vindt u het werk van de AIV belangrijk?
3. Is het uw taxatie dat de AIV genoeg draagvlak heeft binnen de politiek?
 - a. En binnen de ministeries?
 - b. En binnen maatschappelijke organisaties?
4. Hoe beoordeelt u het gezag van de AIV in de wetenschappelijke wereld?
 - a. Veel gezag
 - b. Redelijke mate van gezag
 - c. Weinig gezag
 - d.

VII. Communicatie en PR

1. Is de AIV naar uw oordeel bekend bij het grote publiek?
2. Krijgen de adviezen in uw opinie voldoende publiciteit?
3. Vindt u dat de AIV de publiciteit en/of media voldoende opzoekt?
4. Hoe beoordeelt u de timing van de adviezen?
 - a. Goed
 - b. Voldoende
 - c. Onvoldoende

Opmerkingen:

Gesprek:

1. mr. F. Korthals Altes (voorzitter AIV)
2. prof. dr. W.J.M. van Genugten (voorzitter CMR)
3. prof. dr. A. de Ruijter (voorzitter COS)
4. prof. mr. F.H.J.J. Andriessen (voorzitter CEI)
5. mr. P.J.A.M. Peters (secretaris AIV)
6. drs. F. van Beuningen (voormalig secretaris van de AIV)
7. drs. J.M.D. van Leeuwe (secretaris CVV)
8. drs. T.D.J. Oostenbrink (secretaris CMR)
9. mw. dr. S. Volbeda (secretaris CEI)
10. mw. drs. P.J. Genee (voormalig secretaris CVV)
11. drs. P.A. Ramaer (interim-secretaris advies nr. 46)
12. mr. M.W.J. Lak (voormalig ambtelijk-contactpersoon ministerie van Buitenlandse Zaken)
13. drs. B. ter Haar (ambtelijk-contactpersoon ministerie van Buitenlandse Zaken)
14. drs. W. Bargerbos (ambtelijk-contactpersoon ministerie van Defensie)
15. prof. dr. A. van Staden (voormalig voorzitter van de evaluatiecommissie 1998-2002)

Schriftelijk:

1. mw. J.P. de Jong (administratief medewerkster AIV)
2. mw. I. van der Winkel (administratief medewerkster AIV)
3. A.L. ter Beek (voorzitter CVV)
4. mw. drs. A.C. van Es (lid AIV)
5. mw. mr. E.M.A. Schmitz (lid AIV)
6. drs. P. de Klerk (Mensenrechtenambassadeur)
7. mr. R.J. Treffers (Directeur-Generaal Internationale Samenwerking)
8. drs. R.G. de Vos (plaatsvervangend Directeur-Generaal Internationale Samenwerking)
9. drs. C. van Rij (Directeur Integratie Europa)
10. mr. P.R.J. Dumoré (Directeur Politieke Zaken)
11. mr. T.J.P. van Os van den Abeelen (voorzitter Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken)
12. prof. dr. K.C. Wellens (voorzitter Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken)
13. J. Grueters (Pax Christi)
14. J. van Gennip (NCDO)
15. mw. M. Radstaake (HOM)
16. J. Scholten (Amnesty International)
17. B. Boxhoorn (Atlantische commissie)
18. F. Bergman (Europese beweging)
19. mw. drs. K.G. Ferrier (lid vaste kamercommissie voor Buitenlandse Zaken)
20. mr. drs. J.C. van Baalen (lid vaste kamercommissie voor Defensie)
21. drs. A.G. Koenders (Tweede Kamerlid)

Adviesraad Internationale Vraagstukken

Voorzitter Mr. F. Korthals Altes
Vice-voorzitter Prof. mr. F.H.J.J. Andriessen

Leden Dhr. A.L. ter Beek
Prof. Jhr. dr. G. van Benthem van den Bergh
Mw. drs. A.C. van Es
Prof. dr. W.J.M. van Genugten
Dr. B. Knapen
Drs. H.A.J. Kruijssen
Prof. dr. A. de Ruijter
Mw. mr. E.M.A. Schmitz
Mw. mr. H.M. Verrijn Stuart

Secretaris Mr. P.J.A.M. Peters

Commissie Europese Integratie

Voorzitter Prof. mr. F.H.J.J. Andriessen
Vice-Voorzitter Dr. B. Knapen

Leden Mw. prof. dr. M.G.W. den Boer
Drs. H.J. Brouwer
Drs. W.S.J.M. Buck
Mw. dr. M. Bulk
Dr. W.F. van Eekelen
Prof. mr. P.J.G. Kapteyn
Mw. mr. N.W. Meuter-Dijkers
Drs. H.C. Posthumus Meyjes
Mr. W.L.E. Quaedvlieg
Prof. dr. J.Q.Th. Rood
Drs. P. Scheffer
Prof. dr. A. Szász
Mr. F.A.H. Vigeveno
Mw. mr. M.G. Wezenbeek-Geuke
Prof. mr. J.W. de Zwaan

Secretaris Mw. dr. S. Volbeda

Commissie Mensenrechten

Voorzitter Prof. dr. W.J.M. van Genugten
Vice-voorzitter Mw. mr. H.M. Verrijn Stuart

Leden Prof. dr. P.R. Baehr
Prof. mr. Th.C. van Boven
Mw. prof. mr. C.P.M. Cleiren
Mw. prof. dr. D.M. Curtin
Drs. T. Ety
Prof. mr. C. Flinterman
Mw. prof. mr. J.E. Goldschmidt
Mw. mr. C. Hak

Mr. R. Herrmann
Mr. F. Kuitenbrouwer
Mw. dr. B.M. Oomen
Prof. mr. N.J. Schrijver
Mw. A.L.E.C. van der Stoel
Mr. J.G. van der Tas

Secretaris Drs. T.D.J. Oostenbrink

Commissie Ontwikkelingssamenwerking

Voorzitter Prof. dr. A. de Ruijter

Vice-voorzitter Drs. H.A.J. Kruijssen

Leden Prof. dr. mr. B. de Gaay Fortman
Prof. dr. mr. C.J. Jepma
Drs. F.D. van Loon
Mr. G.H.O. van Maanen
Prof. dr. L.B.M. Mennes
Mw. prof. dr. A. Niehof
Mw. ir. A.N. Papma
Mw. drs. E.M. Schoo
Dr. L. Schulpen
Ir. A. van der Velden
Mw. prof. dr. L.E. Visser
Prof. dr. I. Wolffers
Prof. dr. S. van Wijnbergen

Secretaris Vacature

Commissie Vrede en Veiligheid

Voorzitter Dhr. A.L. ter Beek

Vice-Voorzitter Prof. Jhr. dr. G. van Benthem van den Bergh

Leden Dr. A. Bloed
Dr. Ph.P. Everts
Prof. mr. F.J.M. Feldbrugge
Lt-gen. b.d. G.J. Folmer
Mw. mr. B.T. van Ginkel
Dr. P. van Ham
Mr. A.P.R. Jacobovits de Szeged
Prof. dr. K. Koch
Sbn. b.d. R.M. Lutje Schipholt
Mw. dr. C.M. Megens
Lt-gen. b.d. H.W.M. Satter
Prof. dr. B.A.G.M. Tromp
Gen. b.d. A.K. van der Vlis
Drs. E.P. Wellenstein

Secretaris Drs. J.M.D. van Leeuwe

Door de Adviesraad Internationale Vraagstukken uitgebrachte adviezen en briefadviezen in de periode van 1 januari 2002 tot 1 januari 2006*

- 25 INTEGRATIE VAN GENDERGELIJKHEID: een zaak van verantwoordelijkheid, inzet en kwaliteit, *januari 2002*
- 26 NEDERLAND EN DE ORGANISATIE VOOR VEILIGHEID EN SAMENWERKING IN EUROPA IN 2003: rol en richting, *mei 2002*
- 27 EEN BRUG TUSSEN BURGERS EN BRUSSEL: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie, *mei 2002*
- 28 DE AMERIKAANSE PLANNEN VOOR RAKETVERDEDIGING NADER BEKEKEN: voors en tegens van bouwen aan onkwetsbaarheid, *augustus 2002*
- 29 PRO-POOR GROWTH IN DE BILATERALE PARTNERLANDEN IN SUB-SAHARA AFRIKA: een analyse van strategieën tegen armoede, *januari 2003*
- 30 EEN MENSENRECHTENBENADERING VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *april 2003*
- 31 MILITAIRE SAMENWERKING IN EUROPA: mogelijkheden en beperkingen, *april 2003*
- 32 *Vervolgadvies* EEN BRUG TUSSEN BURGERS EN BRUSSEL: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie, *april 2003*
- 33 DE RAAD VAN EUROPA: minder en (nog) beter, *oktober 2003*
- 34 NEDERLAND EN CRISISBEHEERSING: drie actuele aspecten, *maart 2004*
- 35 FALENDE STATEN: een wereldwijde verantwoordelijkheid, *mei 2004***
- 36 PREËMPTIEF OPTREDEN, *juli 2004***
- 37 *Vervolgadvies* TURKIJE: de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie, *juli 2004*
- 38 DE VERENIGDE NATIES EN DE RECHTEN VAN DE MENS, *september 2004*
- 39 DIENSTENLIBERALISERING EN ONTWIKKELINGSLANDEN: leidt openstelling tot achterstelling?, *september 2004*
- 40 DE PARLEMENTAIRE ASSEMBLEE VAN DE RAAD VAN EUROPA, *februari 2005*
- 41 DE HERVORMINGEN VAN DE VERENIGDE NATIES: het rapport Annan nader beschouwd, *mei 2005*
- 42 DE INVLOED VAN CULTUUR EN RELIGIE OP ONTWIKKELING: stimulans of stagnatie?, *juni 2005*
- 43 MIGRATIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: de samenhang tussen twee beleidsterreinen, *juni 2005*
- 44 DE NIEUWE OOSTELIJKE BUURLANDEN VAN DE EUROPESE UNIE, *juli 2005*
- 45 NEDERLAND IN DE VERANDERENDE EU, NAVO EN VN, *juli 2005*
- 46 ENERGIEK BUITENLANDS BELEID: energievoorzieningszekerheid als nieuwe hoofddoelstelling, *december 2005****
- 5 Briefadvies NEDERLANDS VOORZITTERSCHAP EU 2004, *mei 2003*****
- 6 Briefadvies RESULTAAT CONVENTIE, *augustus 2003*

* Alle adviezen zijn beschikbaar in het Engels; sommige in andere talen.

** Gezamenlijk advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV).

*** Gezamenlijk advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Algemene EnergieRaad (AER).

**** Gezamenlijk briefadvies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACZV).

- 7 Briefadvies 'VAN BINNENGRENZEN NAAR BUITENGRENZEN – ook voor een volwaardig Europees asiel- en migratiebeleid in 2009', *maart 2004*
- 8 Briefadvies 'DE ONTWERP-DECLARATIE INZAKE DE RECHTEN VAN INHEEMSE VOLKEN. Van impasse naar doorbraak?', *september 2004*
- 9 Briefadvies 'REACTIE OP HET SACHS-RAPPORT. Hoe halen wij de Millennium Doelen?', *april 2005*
- 10 Briefadvies 'DE EU EN DE BAND MET DE NEDERLANDSE BURGER', *december 2005*
- 11 Briefadvies 'TERRORISMEBESTRIJDING IN EUROPEES EN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF; interim-advies over het folterverbod', *december 2005*

